

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα: «Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω στη θεσμική διαμεσολάβηση»

«Alternative dispute resolution in Public Administration, thoughts on using structured mediation »

Κωνσταντίνα Κατσινούλα - Δ.Μ. 1921

Επιβλέπων καθηγητής: Λάμπρος Μπαμπαλιούτας

Αθήνα, Μάιος 2023

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»

Λάμπρος Μπαμπαλιούτας

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Κωνσταντίνα Κατσινούλα του Ελευθερίου με αριθμό μητρώου 1921 φοιτήτρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Δημόσιας Διοίκησης και Δημοσίου Μάνατζμεντ του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Επιθυμώ την απαγόρευση πρόσβασης στο πλήρες κείμενο της εργασίας μου μέχρι 31-12-2025 και έπειτα από αίτηση μου στη Βιβλιοθήκη και έγκριση του επιβλέποντα καθηγητή.

Η δηλούσα

Κωνσταντίνα Κατσινούλα

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»

Αφιέρωση

Η παρούσα αφιερώνεται στην οικογένειά μου που πάντα είναι στο πλευρό μου και στηρίζει τα βήματά μου και στους φίλους μου που έχω την τύχη να με συντροφεύουν από παιδί.

Ευχαριστίες

Με το πέρας της παρούσας διπλωματικής εργασίας μου θα ήθελα να ευχαριστήσω από καρδιάς τους ανθρώπους που κατέβαλαν κάθε δυνατή προσπάθεια για την ολοκλήρωση της εργασίας.

Νιώθω καταρχάς την ανάγκη να ευχαριστήσω το διδακτικό προσωπικό του μεταπτυχιακού προγράμματος για την παροχή πολύτιμων γνώσεων σε άρτιο επίπεδο αλλά και το διοικητικό προσωπικό που κατά τη διάρκεια της φοίτησής μας ήταν πάντα δίπλα μας.

Ειδικότερα θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου κ. Λάμπρο Μπαμπαλιούτα για το γνήσιο ενδιαφέρον και την καθοδήγησή του στην εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας και την ανθρώπινη προσέγγισή του.

Τέλος ευχαριστώ από καρδιάς όλους τους συμφοιτητές μου που με την ποιότητά τους συνέβαλαν στη δημιουργία ενός όμορφου εκπαιδευτικού κλίματος.

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»

Περιεχόμενα	
<i>ΙΕισαγωγή</i>	<i>10</i>
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο Εναλλακτικές Μέθοδοι Επίλυσης Διαφορών	12
1.1 Εναλλακτικές Μέθοδοι Επίλυσης Διαφορών περιγραφόμενες στο Ελληνικό Δίκαιο	12
1.1.1 Η Διαιτησία.....	12
1.2 Εναλλακτικές Μέθοδοι Επίλυσης Διαφορών Διεθνούς Πρακτικής-Εμβέλειας	15
1.2.1 Διαπραγματεύσεις.....	15
1.2.2 Συμφιλίωση.....	16
1.2.3 Διευκόλυνση.....	18
1.2.4 Πρώιμη Ουδέτερη Αξιολόγηση.....	19
1.2.5 Δεσμευτική Απόφαση Ειδικού Εμπειρογνώμονα	21
1.3 Συνοπτική Αποτίμηση.....	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο Αρχές και Πρακτικές της Δημόσιας Διοίκησης και του Διεθνούς Περιβάλλοντος ως Πλαίσιο Προώθησης των Εναλλακτικών Μεθόδων Επίλυσης Διαφορών	24
2.1 Η Αρχή του Δημοσίου Συμφέροντος έννοια και διακρίσεις.....	24
2.2 Η Αρχή της Νομιμότητας	25
2.3 Η Αρχή της Χρηστής Διοίκησης	26
2.4 Αρχή της Καλής Διακυβέρνησης υπό το Πρίσμα Διεθνών Δρώντων	27
2.4.1 Η Προσέγγιση της Παγκόσμιας Τράπεζας	27
2.4.2 Η Προσέγγιση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών	28
2.5 Η Επίδραση του Νέου Δημόσιου Μάνατζμεντ	30
2.6 Το θετικό πρόσημο εσωτερικών και διεθνών διεργασιών.	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο Ο θεσμός της Διαμεσολάβησης και η εξέλιξή του στον Ελληνικό χώρο	32
3.1 Ο θεσμός της Διαμεσολάβησης – Βασικά Χαρακτηριστικά.....	32
3.2 Ιστορική Αναδρομή στην ελληνική πορεία του θεσμού της Διαμεσολάβησης	34
3.3. Ειδικές Περιπτώσεις εξώδικαστικής επίλυσης του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, Δικαστική Μεσολάβηση -Εξώδικης Επίλυσης και Απόπειρα Συμβιβασμού.....	35
3.3.1 Απόπειρα εξώδικης επίλυσης ιδιωτικών διαφορών του άρθρου 214 Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας	35
3.3.2 Η Δικαστική μεσολάβηση του άρθρου 214 Β του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας	36
3.3.3 Απόπειρα Συμβιβασμού του άρθρου 209 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.....	37
3.4 Το Ευρωπαϊκό Θεσμικό πλαίσιο	38
3.4.1 Η Οδηγία 2001/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για το ηλεκτρονικό εμπόριο	38
3.4.2 Η Οδηγία 2008/52/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για ορισμένα θέματα διαμεσολάβησης σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις	39

ΠΙΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»

3.5	Η διαμεσολάβηση στις αστικές και εμπορικές διαφορές στο ελληνικό δίκαιο: από το ν. 3898/2010 στο ν. 4640/2019	41
3.5.1	Η πρώτη ενσωμάτωση της οδηγίας 2008/53/EK στην ελληνική έννομη τάξη με το ν.3898/2010	41
3.5.2	Η εξέλιξη της Υποχρεωτικότητας στην ελληνική έννομη τάξη με το ν. 4512/2018	42
3.5.3	Το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο για τη διαμεσολάβηση του ν. 4640/2019 σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις Περαιτέρω εναρμόνιση της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/52/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21 ^{ης} Μαΐου 2008 και άλλες διατάξεις.....	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο Εφαρμογές εναλλακτικών τρόπων επίλυσης διαφορών στην Ελλάδα.....		47
4.1.	Η περίπτωση των ενδικοφανών προσφυγών	47
4.2	Η Διαιτησία.....	48
4.3	Η περίπτωση των Οικονομικών Επιτροπών των Ο.Τ.Α.....	50
4.4	Η συνεισφορά του Θεσμού του Συνηγούρου του Πολίτη.....	51
4.5	Ο Συνήγορος του Φοιτητή.....	53
4.6	Η κτηματολογική διαμεσολάβηση του ν 4821/2021 Εκσυγχρονισμός του Ελληνικού 54	54
Κτηματολογία, νέες ψηφιακές υπηρεσίες και ενίσχυση της ψηφιακής διακυβέρνησης.....		54
και άλλες διατάξεις.....		54
4.7	Οι Σύμβουλοι Ακεραιότητας του ν. 4795 ΦΕΚ Α 62/17.4.2021 Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου του Δημόσιου Τομέα, Σύμβουλος Ακεραιότητας στη δημόσια διοίκηση και άλλες διατάξεις για τη δημόσια διοίκηση και την τοπική αυτοδιοίκηση.....	56
4.8	Ο εξωδικαστικός μηχανισμός του ν. 4738/2020 ΦΕΚ Τεύχος Α' 207/27.10.2020 Ρύθμιση οφειλών και παροχή δευτέρας ευκαιρίας και άλλες διατάξεις.....	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο Ειδικά Ζητήματα – Ανασταλτικοί Παράγοντες Διεύρυνσης του Πεδίου Εφαρμογής της Διαμεσολάβησης.....		63
5.1.	Ζητήματα Νομικού Περιεχομένου	63
5.1.1	Η εξουσία διάθεσης του αντικειμένου	63
5.1.2	Τα έννομα συμφέροντα τρίτων -ζητήματα ισότητας.....	66
5.2.	Ζητήματα Κουλτούρας και Εκπαίδευσης και Ενημέρωσης.....	67
5.2.1	Κουλτούρα Δικαστικής Επίλυσης Διαφορών.....	67
5.2.2	Η περιορισμένη εκπαίδευση των δημοσίων υπαλλήλων στον τομέα της εναλλακτικής επίλυσης διαφορών και περιορισμένη ενημέρωση των πολιτών.....	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο Συμπεράσματα.....		72
Βιβλιογραφία – Πηγές		83
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.....		93

Περίληψη Ελληνική/Λέξεις κλειδιά

Στην παρούσα διπλωματική εργασία της οποίας η ιδέα για την εκπόνησή της προήλθε από την παρατήρηση μιας γενικώς αυξανόμενης τάσης των κοινωνιών προς την επιλογή μεθόδων για ταχύτερες, ευέλικτες και πιο ολοκληρωμένες λύσεις των διαφορών τους, συνδυαστικά με την παράλληλη τάση των κυβερνητικών πολιτικών να εντάσσουν στις στρατηγικές εξυγίανσης του κρατικού μηχανισμού ιδέες μεθόδους και εργαλεία που μέχρι πρότινος θα τα συναντούσαμε κατά κύριο λόγο στον ιδιωτικό τομέα.

Η παρούσα δεν αποσκοπεί να επιλύσει νομικά ζητήματα αν και γίνεται αναφορά και σε αυτό το μέρος, και προσεγγίζεται με τη σκέψη ότι «όπου υπάρχει θέληση υπάρχει τρόπος», εστιάζει στην αναγνώριση του βαθμού διείσδυσης των εναλλακτικών μορφών επίλυσης διαφορών στην δημόσια διοίκηση και φυσικά στο τι μπορεί να χρησιμοποιηθεί- μεταφερθεί από την ιδιωτική σφαίρα και στη δημόσια διοίκηση. Πιο συγκεκριμένα, θα αναφερθούμε στο εύρος των εργαλείων- μεθόδων που υπάρχουν στην φαρέτρα της μεγάλης ενότητας των μεθόδων της εναλλακτικής επίλυσης διαφορών. Από όλες τις γνωστές μεθόδους θα εστιάσουμε σε αυτήν της διαμεσολάβησης ξεκινώντας από τα βασικά χαρακτηριστικά της για να φτάσουμε προοδευτικά σε μια πρώτη εκτίμηση του κατά πόσο είναι εφικτό και σε ποιο πλαίσιο να αξιοποιηθεί η διαδικασία της διαμεσολάβησης και από το δημόσιο. Παράλληλα θα μελετήσουμε τη σύνδεσή της διαδικασίας της διαμεσολάβησης με βασικές αρχές της δημόσιας διοίκησης και πλήθος παραγόντων η παρουσία των οποίων πιθανόν να επιδρούν αρνητικά στην περαιτέρω προώθηση μιας τέτοιας διαδικασίας έτσι ώστε να είναι πιο εύκολη η διευθέτησή τους.

Στη λογική της σύνθεσης του υπάρχοντος περιβάλλοντος θα αναφερθούμε σε περιπτώσεις που εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης έχουν συμβάλει θετικά στην απαρχή μιας νέας κουλτούρας επίλυσης διαφορών έστω και αν εφαρμογή τους αφορά περισσότερο μια συγκεκριμένη δεξαμενή ανθρώπων μια συγκεκριμένη κατηγορία ζητημάτων και κυρίως έχει εφαρμογή σε υπηρεσίες και φορείς του δημοσίου τομέα υπό την ευρεία έννοιά του.

Τέλος θα παρατεθεί η εκτίμηση για την σημερινή υπάρχουσα κατάσταση και θα διατυπωθούν σκέψεις και προτάσεις για το με ποιο τρόπο θα ήταν δυνατό να επεκταθεί η εφαρμογή των εναλλακτικών τρόπων επίλυσης διαφορών στο Ελληνικό Δημόσιο.

English Abstract/key words

The subject of this dissertation is the result of the observation of a generally increasing tendency of societies to choose milder methods to deal with their issues, methods which at the same time offer faster, flexible and more comprehensive solutions to their differences. This occurs in conjunction with a tendency noticed in governmental policies to also include strategies of consolidation, ideas, methods and tools that until now we would have encountered mainly in the private sector. By no means we do not aspire to resolve legal issues although this part is also referenced, but the approach we chose is the mindset that "where there's will there's a way". More specifically, we will refer to the range of tools-methods that exist in the quiver of the large section of alternative dispute resolution methods.

Amongst the most common alternative dispute resolution methods we will focus on that of mediation, starting from its basic characteristics in order to progressively arrive at a first assessment of whether it is possible and in what context we could actually put into good use the mediation process in the public sector.

At the same time, we will study the connection of the mediation process with basic principles of public administration and a number of factors whose presence may have a negative effect on the further promotion of such a process so that it is easier to arrange them.

Continuing the synthesis of the existing environment, we will refer to cases where alternative methods of resolution have contributed positively towards the beginning of a new culture of dispute resolution, even if their implementation concerns more of a specific target group of people, a specific category of issues, no matter the extend of implementation.

Finally, we will present an assessment of the current existing situation and at the same time proposals will be formulated on how it would be possible to expand the application of alternative dispute resolution methods in the public sector of the Greek state.

1 Εισαγωγή

Αντικείμενο μελέτης της παρούσας εργασίας αποτελεί ο προσδιορισμός της σημερινής ελληνικής πραγματικότητας στο πεδίο της αξιοποίησης των εναλλακτικών μεθόδων επίλυσης διαφορών και την πιθανή θέση της θεσμικής διαμεσολάβησης εντός αυτής. Για να το πετύχουμε αυτό κρίθηκε απαραίτητη η δημιουργία μιας συνολικής εικόνας για το ποιες είναι οι κυριότερες μέθοδοι εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, και πως λειτουργούν καθώς επίσης και των παραγόντων που διαχρονικά και σταδιακά έχουν συνεισφέρει με το τρόπο τους στη μετάβαση από την απόλυτη νοοτροπία επιλογής της δικαστικής οδού, σε πιο ήπιες μορφές επίλυσης των ζητημάτων και τη δυνατότητα εφαρμογής σε κατηγορίες ζητημάτων που εμπλέκεται το ελληνικό δημόσιο άλλοτε με τη στενή και άλλοτε με την ευρεία έννοια. Επίσης θα μελετηθούν και οι παράγοντες νομικής και μη φύσης που επιδρούν ανασταλτικά στην περαιτέρω διεύρυνση της εφαρμογής. Η εργασία λοιπόν επιχειρεί να θέσει τη βάση και το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα ήταν δυνατή η περαιτέρω εφαρμογή των εναλλακτικών μορφών επίλυσης και φυσικά της δομημένης διαμεσολάβησης στο ελληνικό δημόσιο με την με την προσδοκία να αποτελέσει ένα χρήσιμο εργαλείο σκέψης και το πέρασμα από τη θεωρία στην πράξη. Για τους σκοπούς της εργασίας έχει χρησιμοποιηθεί ελληνική και ξενόγλωσση βιβλιογραφία, πληροφορίες από επίσημους ιστοτόπους και η προσωπική εμπειρία από την απασχόλησή μου στο ελληνικό δημόσιο για σειρά ετών.

Στο πρώτο κεφάλαιο θα δούμε συγκεντρωμένες τις κυριότερες μορφές εναλλακτικών μεθόδων επίλυσης διαφορών τόσο αυτών που περιγράφονται ρητά στο Ελληνικό Δίκαιο όπως η Διαιτησία, όσο και κοινώς αποδεκτές πρακτικές - εργαλεία διεθνούς εμβέλεια και εφαρμογής όπως οι Διαπραγματεύσεις, η Συμφιλίωση, η Διευκόλυνση, η Πρώιμη Ουδέτερη Αξιολόγηση και η Δεσμευτική Απόφαση ειδικού Εμπειρογνώμονα ενώ στο τέλος θα γίνει μια συγκριτική αποτίμηση αυτών.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα σκιαγραφήσουμε Αρχές και Πρακτικές της Δημόσιας Διοίκησης και του Διεθνούς Περιβάλλοντος ως Πλαίσιο Προώθησης των Εναλλακτικών Μεθόδων Επίλυσης Διαφορών. Μεταξύ αυτών θα αναλυθεί Αρχή του Δημοσίου Συμφέροντος έννοια και διακρίσεις η αρχή της νομιμότητας και της χρήστης διοίκησης. Επίσης θα δούμε τις προσεγγίσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας και του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών αναφορικά με την καλή διακυβέρνηση. Προς το τέλος του κεφαλαίου θα δούμε την επίδραση του Νέου Δημόσιου Μάνατζμεντ και το θετικό πρόσημο εσωτερικών και διεθνών διεργασιών.

Το τρίτο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στην θεσμική διαμεσολάβηση και ειδικότερα στα βασικά της χαρακτηριστικά, μια ιστορική αναδρομή στην ελληνική πορεία του θεσμού και τις μορφές του, την ευρωπαϊκή του πορεία και κυρίως το χρονικό της ενσωμάτωσης στο ελληνικό δικαϊκό σύστημα από το 2010 έως και σήμερα, την εξέλιξη της υποχρεωτικότητας της αρχικής συνεδρίας με αξιοποίηση των νόμων που εκδόθηκαν αλλά και τις αιτιολογικές εκθέσεις προκειμένου να διαπιστωθεί η βούληση, η σκέψη πίσω από κάθε άρθρο. Στο ίδιο κεφάλαιο θα γίνει και αναφορά στην ειδική περίπτωση της δικαστικής μεσολάβησης προκειμένου στην αναζήτηση κατάλληλων επιλογών να δούμε και από την λειτουργία αυτή τι θα μπορούσε να λειτουργήσει και στο δημόσιο τομέα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο προσπαθούμε να εντοπίσουμε περιπτώσεις εφαρμογής των μεθόδων αυτών στην ελληνική πραγματικότητα, ξεκινώντας από την περίπτωση των ενδικοφανών προσφυγών, τη διαιτησία, τις οικονομικές επιτροπές αλλά και την περίπτωση του Συνηγόρου του πολίτη, του συνηγόρου του φοιτητή για αν φτάσουμε στις πιο πρόσφατες αυτή της κτηματολογικής διαμεσολάβησης και της θεσμοθέτησης συμβούλου ακεραιότητας στη δημόσια διοίκηση και φυσικά του εξωδικαστικού μηχανισμού ρύθμισης οφειλών.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρατίθενται οι ανασταλτικοί παράγοντες διεύρυνσης του πεδίου εφαρμογής της διαμεσολάβησης διαπιστώνοντας την ύπαρξη δυο μεγάλων κατηγοριών, αυτά που θα λέγαμε νομικού περιεχομένου όπως η εξουσία διάθεσης του αντικειμένου και τα έννομα συμφέροντα τρίτων -ζητήματα ισότητας και αυτά που εντάσσονται στη μεγάλη κατηγορία της κουλτούρας με χαρακτηριστικά την αδιαμφισβήτητη ύπαρξη κουλτούρας δικαστικής επίλυσης διαφορών και ταυτόχρονα, αφενός την περιορισμένη εκπαίδευση των δημοσίων υπαλλήλων στον τομέα της εναλλακτικής επίλυσης διαφορών και αφετέρου την περιορισμένη ενημέρωση των πολιτών.

Στο τελευταίο κεφάλαιο διατυπώνονται συμπεράσματα για την ωριμότητα των συνθηκών στην ελληνική κοινωνία, για τη διεύρυνση εφαρμογής της δομημένης διαμεσολάβησης και την καταλληλόλητα ανά θεματικές των λοιπών εναλλακτικών μεθόδων επίλυσης καθώς και την ανάγκη συνεισφοράς από μέρους των δημοσίων υπαλλήλων τόσο, σε αμιγώς τεχνοκρατικά ζητήματα και σε ουσιαστικά ζητήματα αλλά και για την ανάγκη αλλαγής κουλτούρας τόσο σε Δημόσιο όσο και στους πολίτες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο Εναλλακτικές Μέθοδοι Επίλυσης Διαφορών

Τα Μέσα Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών ή αλλιώς η Εναλλακτική διευθέτηση διαφορών (Alternative Dispute Resolution) είναι το σύνολο των τρόπων επίλυσης μιας διαφοράς χωρίς την έκδοση δικαστικής απόφασης και απουσία δικαστή με εξαίρεση την περίπτωση της δικαστικής μεσολάβησης. Τα μέρη μπορούν να προβαίνουν αυτοβούλως, να κινούν διαδικασίες για τη λύση του ζητήματος που τους απασχολεί εκουσίως. Λόγω της απουσίας της πίεσης και της ούτως ή άλλως απρόσωπης δικαστικής διαδικασίας δημιουργούνται οι κατάλληλες συνθήκες για λιγότερους κλυδωνισμούς στις μεταξύ τους σχέσεις και να αποτραπεί η περίπτωση ρήξης των σχέσεων¹.

Τα πιο διαδεδομένα Μέσα Εναλλακτικής Επίλυσης Διαφορών και θα παρατεθούν ακολούθως, εκτός της διαμεσολάβησης του ν. 4640/2019 που θα αποτελέσει το αντικείμενο επόμενου κεφαλαίου. Παρόλα αυτά, καθώς θα ακολουθήσουν συγκρίσεις μεταξύ των μεθόδων θα περιοριστούμε στην παράθεση του βασικού ορισμού της διαμεσολάβησης μέχρι να τη δούμε αναλυτικά ώστε να έχουμε στο μυαλό μας τα πιο βασικά γνωρίσματά της. Ως διαμεσολάβηση, λοιπόν νοείται μια «διαρθρωμένη διαδικασία ανεξαρτήτως ονομασίας με βασικά χαρακτηριστικά την εμπιστευτικότητα και την ιδιωτική αυτονομία, στην οποία δύο ή περισσότερα μέρη επιχειρούν εκουσίως, με καλόπιστη συμπεριφορά και συναλλακτική ευθύτητα, να επιλύσουν με συμφωνία μία διαφορά τους με τη βοήθεια διαμεσολαβητή. Ως διαμεσολαβητής, νοείται τρίτο πρόσωπο σε σχέση με τα συμμετέχοντα μέρη και τη διαφορά, το οποίο αναλαμβάνει να διαμεσολαβήσει με κατάλληλο, αποτελεσματικό και αμερόληπτο τρόπο, διευκολύνοντάς τα να βρουν μια κοινά αποδεκτή λύση για τη διαφορά τους², η οποία αποτελεί εκτελεστό τίτλο υπό προϋποθέσεις.».

1.1 Εναλλακτικές Μέθοδοι Επίλυσης Διαφορών περιγραφόμενες στο Ελληνικό Δίκαιο

1.1.1 Η Διαιτησία

Χωρίς αμφισβήτηση, η διαδικασία της Διαιτησίας (arbitration) είναι ίσως η πιο διαδεδομένη διαδικασία εναλλακτικής επίλυσης διαφορών. Τα εμπλεκόμενα μέρη προνοούν,

¹ Βλ. Σταυρουλάκη Β, *Ο σύγχρονος θεσμός της διαμεσολάβησης*, <https://www.academia.edu>, σελ. 3 (τελευταία πρόσβαση 14-07-2022).

² Βλ. παρ 2&3 του άρθρου 2 Ν.4640/2019(ΦΕΚ Α' 190/30.11.2019) σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις Περαιτέρω εναρμόνιση της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/52/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 2008 και άλλες διατάξεις.

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»

ώστε μέσω της διαδικασίας των ρητρών που συμπεριλαμβάνουν στις συμβάσεις τους ή ακόμα μετά το χρονικό σημείο που ανακύπτει η διαφωνία, να έχουν τη δυνατότητα να επιλέγουν το διαιτητικό δικαστήριο που θα αποφανθεί για μελλοντικές ή παρούσες διαφορές, αντίστοιχα και οικεία βουλήσει. Απόρροια της επιλογής αυτής είναι η επίλυση διαφορών με απόλυτη εχεμύθεια τα ίδια τα μέρη να προσδιορίζουν την διαδικασία και τους όρους αυτής, ενώ ο/οι διαιτητής/διαιτητές (ΚΠολΔ 871) θα αποφανθούν δεσμευτικά επί της διαφοράς και για τα δύο μέρη. Σημαντικά κείμενα για τη Διαιτησία είναι φυσικά τα άρθρα 867-903Κ Πολ Δ., ο ν. 2735/1999 και από τον Κανονισμό του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διαμεσολάβησης και Διαιτησίας (Ε.Ο.Δ.Ι.Δ.), αν τα μέρη επιλέξουν την συγκεκριμένη μορφή ρύθμισης της διαδικασίας³. Συγκεκριμένα στο άρθρο γίνεται μνεία στη Μόνιμη διαιτησία των δικηγορικών συλλόγων που εξουσιοδοτούνται βάσει προεδρικού διατάγματος. Αντικείμενο ρύθμισης του θεσμού της διαιτησίας είναι όλες οι διαφορές ιδιωτικού δικαίου που προβλέπονται στο άρθρο 132§1 Κ.Δ. Το άρθρο 132Κ.Δ. παραπέμπει σιωπηρώς στο άρθρο 867 ΚΠολΔ⁴. Σε πολλές χώρες συναντάμε και την εκδοχή μικτής διαδικασίας Διαμεσολάβηση- Διαιτησία γνωστή ως Med-Arb μια επιλογή που γίνεται αφενός για λόγους οικονομίας καθώς η διαμεσολάβηση είναι πολύ πιο προσιτή από πλευράς κόστους αλλά και αφετέρου για να διασφαλιστεί η το ταχύτερο δυνατόν επίλυση του ζητήματος.

Η διαιτησία λοιπόν λόγω της ιδιωτικότητάς της αναπτύχθηκε ως μέσο για την παροχή αυτοτελούς επίλυσης διαφορών που καταλήγει σε προσδιορισμό έκβασης της υπόθεσης από τρίτο μέρος, ακριβώς επειδή μπορεί να είναι πιο αποτελεσματική και ευέλικτη από τις διαφορές που ακολουθούν τη συνήθη δικαστική οδό, επειδή δεν υπόκειται σε δικαστικούς περιορισμούς. Επιπλέον, τα μοντέλα διαιτησίας του δυτικού κόσμου είναι γενικά ιδιωτικά, καθώς μόνο τα μέρη της συμφωνίας διαιτησίας και άλλοι προσκεκλημένοι μπορούν να παρευρεθούν στη διαδικασία. Η διαιτησία είναι επίσης ιδιωτική στο βαθμό που οι διαιτητές δεν δημοσιεύουν αιτιολογημένες γνώμες οι οποίες δίνουν πληροφορίες στο ευρύ κοινό σχετικά με τις διαιτητικές υποθέσεις και την περαιτέρω ανάπτυξη του νόμου. Η διαιτησία θα μπορούσαμε να πούμε ότι μπορεί επομένως να «ιδιωτικοποιήσει» το νόμο.⁵

Η ιδιωτική διαδικασία της διαιτησίας περιορίζει τη διαφάνεια της, αποκλείοντας την παρατήρηση και τη συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία, έτσι ώστε το οποιοσδήποτε πέραν των εμπλεκόμενων μην έχει πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με τη συμπεριφορά και τα αποτελέσματα της διαδικασίας διαιτησίας. Αυτό το απόρρητο παρέχει μια πιο «άνετη»

³ Βλ. Διαιτησία, Ευρωπαϊκός Οργανισμός Διαμεσολάβησης και Διαιτησίας, <http://www.eodid.org/el/ypiresies/diaitisia/> (τελευταία πρόσβαση 14-07-2022).

⁴ Βλ. Γώγος Κ. / Ι. Κωνσταντίνου *Ερμηνεία Κώδικα Δικηγόρων*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2016, σ. 360.

⁵ Βλ. Ware S., *Default Rules from Mandatory Rules: Privatizing Law through Arbitration*, University of Minnesota Law School, Minnesota Law Review, 1999, p.705-707.

ατμόσφαιρα σε αντίθεση με εκείνη της ακροαματικής διαδικασίας του κρατικού δικαστηρίου, καθώς είναι παρόντες μόνο οι διαιτητές, οι διάδικοι, οι δικηγόροι τους και τυχόν μάρτυρες⁶

Οι διαφωνούντες συνήθως κάθονται απέναντι στο τραπέζι μεταξύ τους σε αρκετά κοντινά σημεία χωρίς τη φυσική και διαδικαστική προστασία ενός δικαστηρίου. Η τυπικότητα και ο βαθμός απορρήτου μιας διαδικασίας διαιτησίας εξαρτάται από τη συμφωνία των μερών, από τους κανόνες που αποφασίζουν να ενσωματώσουν στη συμφωνία τους και από τους κανόνες που υπάρχουν στο δεδομένο πλαίσιο ή φόρουμ.⁷

Οι συμφωνίες διαιτησίας των μερών καθορίζουν τις απαιτούμενες διαδικασίες και ορίζει την αρμοδιότητα των διαιτητών για τον καθορισμό των διαφορών των μερών. Παρόλο που οι διαιτητές πρέπει να παραμείνουν αμερόληπτοι και να διασφαλίζουν θεμελιωδώς δίκαιες ακροάσεις πρώτη προτεραιότητα είναι να υπακούσουν στο πεδίο της εξουσίας τους υπό μια δεδομένη συμφωνία για τη διαιτησία. Αυτό γενικά επιτρέπει στους διαιτητές να αποφασίζουν για τις διαφορές βάσει πρακτικότητας και εφαρμοστέων κανόνων και προτύπων.⁸

Ωστόσο, ακόμη και όταν οι θεσμικοί κανόνες ή συμφωνίες απαιτούν οι διαιτησίες να παραμείνουν εμπιστευτικές, τα μέρη συχνά αναρωτιούνται εάν τα δικαστήρια θα επιβάλουν τις διατάξεις περί εμπιστευτικότητας. Ορισμένα δικαστήρια έχουν διαπιστώσει ότι οι διατάξεις περί εμπιστευτικότητας είναι άκυρες ή απλώς δεν εφαρμόζονται από τα μέρη.

Επισημαίνεται δε, υπάρχουν ειδικές διατάξεις περί εμπιστευτικότητας κυρίως όταν αφορά μια επιτακτική ανάγκη δημοσίου συμφέροντος ή μια νόμιμη εντολή καθιστά απαραίτητη την αποκάλυψη πληροφοριών ή υλικού, επειδή το συμφέρον του κοινού υπερισχύει της συμβατικής ελευθερίας των αμφισβητούμενων να επιλέξουν την εμπιστευτικότητα.⁹

Επιπλέον, οι συμφωνίες εμπιστευτικότητας που αποκλείουν την αποκάλυψη αποδεικτικών στοιχείων και μαρτυριών διαφαίνεται εκ του αποτελέσματος ότι δεν δρουν τελείως αποτρεπτικά σε μέρη, μάρτυρες και άλλους συμμετέχοντες τρίτων να αποκαλύψουν δημόσια υποκείμενες πληροφορίες, εκτός εάν έχουν υπογράψει δεσμευτικές συμφωνίες εμπιστευτικότητας.¹⁰

⁶ Βλ. Mentschikoff Soia, "Commercial Arbitration," 61 Columbia Law Review, 1961, p.846.

⁷ Βλ. Schmitz, Amy J., *Untangling the Privacy Paradox in Arbitration*, Kansas Law Review, Vol. 54, 2006, p. 1211, 1215-1216 2006, U of Colorado Law Legal Studies Research Paper No. 08-31, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1303691> (14-07-2022).

⁸ Βλ. Noussia K., *Confidentiality in International Commercial Arbitration*, Springer-Verlag Berlin Heidelberg 2010 p. 26.

⁹ Βλ. Noussia K., όπ.π. (υποσημείωση 8), σ. 27.

¹⁰ Βλ. Schmitz, Amy J., όπ.π. (υποσημείωση 7), σ. 1222.

1.2 Εναλλακτικές Μέθοδοι Επίλυσης Διαφορών Διεθνούς Πρακτικής-Εμβέλειας

1.2.1 Διαπραγματεύσεις

Η διαδικασία της Διαπραγμάτευσης (negotiations) ανάγεται στο βαθύ παρελθόν της ανθρωπότητας και όπως σήμερα έτσι και τότε είχε ως σκοπό την γρήγορη επίτευξη λύσης σε μια διαφορά και εφαρμοζόταν ιδιαίτερος σε περιπτώσεις πολέμου για την επίτευξη εκχειριτών. Σήμερα, μπορεί να έχουμε απομακρυνθεί από τον κίνδυνο των πολέμων όπως αυτοί λάμβαναν χώρα στην αρχαιότητα αλλά υπάρχει το σύγχρονο αντίστοιχο για την καθημερινότητα πολιτών και οργανισμών και δεν είναι άλλο από τη δικαστική διαμάχη. Η λογική είναι ότι τα εμπλεκόμενα μέρη προσέρχονται στις συζητήσεις καλόπιστα, εκεί ανταλλάσσονται πληροφορίες, συνήθως δε, υπάρχει και τρίτο άτομο. Σκοπός δεν είναι άλλος από την επίλυση του ζητήματος μέσω συμφωνίας που είναι αποδεκτή από όλα τα επηρεαζόμενα μέρη, μέσω της υποχώρησης-περιορισμού των συγκρουόμενων συμφερόντων με συμβιβαστικό τρόπο.

Ποικιλία ορισμών για τη διαπραγμάτευση επιλέγουμε να παραθέσουμε μια απλή και περιεκτική από την ελληνική βιβλιογραφία όπου σύμφωνα με την οποία ορίζεται ως «η έλλογη επικοινωνία δύο ή περισσότερων μερών με σκοπό την επίτευξη μιας συμφωνίας ή την επίλυση μιας διαφωνίας, μέσα από διεργασίες που βασίζονται στην επικοινωνία, στην πειθώ και στην εμπέδωση της εμπιστοσύνης» (Τσαούση, 2013)¹¹. Ο ανωτέρω ορισμός είναι απλά ένας από τους πολλούς ορισμούς που επιχειρούν συνοπτικά να περιγράψουν την ιδέα, τη φύση, τις μεθόδους για τη ρύθμιση κάθε ανακύπτουσας διαφωνίας τόσο στην καθημερινότητά μας αλλά και σε επαγγελματικό πολιτικό, οικονομικό και διεθνές επίπεδο.

Η σπουδαιότητα των διαπραγματεύσεων αφενός σε ατομικό επίπεδο και αφετέρου σε κοινωνικό επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι οι διαπραγματεύσεις ρυθμίζονται στην ελληνική έννομη τάξη στον Αστικό Κώδικα και συγκεκριμένα στο κεφάλαιο όπου καταγράφονται οι Γενικές Αρχές των δικαιπραξιών.¹² Την προσοχή μας αξίζουν οι διαπραγματεύσεις και ως μέρος μιας άλλης ιδιαίτερος προσιτής μεθόδου εναλλακτική επίλυσης διαφορών αυτή της διαμεσολάβησης καθώς ένα από τα σημαντικότερα συστατικά στοιχεία της προαναφερόμενης διαδικασίας, είναι η διαπραγμάτευση μεταξύ των εμπλεκόμενων-ενδιαφερομένων μερών υπό την καθοδήγηση ετέρου τρίτου, τον λεγόμενο «διαμεσολαβητή»¹³. Τέλος στο οικονομικό επίπεδο οι διαπραγματεύσεις προσανατολίζονται σε μεγάλο βαθμό στην επίτευξη συμφωνίας

¹¹ Βλ. Τσαούση, Α., *Δίκαιο και Συνεργατικότητα: Μια Νέα Προσέγγιση στην Κοινωνιολογία του Δικαίου*, Εκδόσεις Παπαζήση, 2013, σ. 113.

¹² Βλ. Γεωργιάδης, Α., *Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου*, Π.Ν. Σάκκουλας, 2012 4η έκδ., σ. 505.

¹³ Βλ. Τσαούση, Α., *όπ.π.* (υποσημείωση 11), σ. 169.

των μερών προκειμένου να προκύψουν οικονομικά οφέλη τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο.

Ανεξαρτήτως του πεδίου που κινείται μία διαπραγμάτευση και των σκοπών που προσδοκά να επιτύχει με βάση τις σχέσεις που επιδιώκουν να διατηρήσουν τα μέρη και αυτό καθαυτό το διαπραγματευτικό ζήτημα, διακρίνουμε τέσσερις (4) βασικές διαπραγματευτικές καταστάσεις, 1. του σιωπηρού συντονισμού (tacit coordination), 2. των συναλλαγών (transactions), 3. των σχέσεων (relationships) και 4. των ισόρροπων συμφερόντων (balanced concerns)¹⁴. Αναφορικά με τη διαδικασία των διαπραγματεύσεων εντοπίζονται ανεξαρτήτως θεματολογίας συγκεκριμένα διακριτά στάδια προκειμένου να οδηγηθούν στην επίτευξη της τελικής συμφωνίας. Τα στάδια αυτά είναι τέσσερα (4) και παρατίθενται ως ακολούθως: 1. η προετοιμασία της στρατηγικής, 2. η ανταλλαγή πληροφοριών, 3. το «άνοιγμα» και οι εκατέρωθεν παραχωρήσεις και 4. το «κλείσιμο» και η επίτευξη της δέσμευσης¹⁵.

Ως στοιχεία που μπορεί να επηρεάσουν την έκβαση μιας διαπραγμάτευσης αναφέρουμε τα πιο χαρακτηριστικά, εκ των οποίων αφενός έχουμε τα συστατικά μέρη και πηγές της διαπραγματευτικής ισχύος η οποία μεταφράζεται σε πληροφόρηση και τεχνογνωσία, εμπειρία και ειδίκευση, έλεγχο πόρων, της θέσης σε μια οργανωμένη δομή, η τυπική εξουσία, η πρόσβαση στην πληροφόρηση η κοινωνική θέση τα κοινωνικά δίκτυα και η εξωτερική εμφάνιση και αφετέρου τα διαπραγματευτικά εργαλεία εκ των οποίων τα βασικότερα είναι η καλύτερη εναλλακτική της προσφερόμενης συμφωνίας¹⁶ και η στρατηγική ανάλυση SWOT. Πεδίο εφαρμογής βρίσκουν σε στάδια προκατάρτισης συμβάσεων, σε θέματα εργατικών διαφορών, στο αστικό δίκαιο κυρίως σε γειτονικές διαφορές αλλά και σε αδικοπραξίες όπως τροχαία ατυχήματα.

1.2.2 Συμφιλίωση

Επιπρόσθετα των λοιπών μεθόδων, έχουμε τη διαδικασία της Συμφιλίωσης (conciliation) προβλέπει την προσφυγή των μερών σε ένα πρόσωπο εμπιστοσύνης, στόχος είναι η φιλική διευθέτηση διαφορών που ανακύπτουν. Δεν προκύπτει δεσμευτικότητα για τα μέρη και σε κάθε περίπτωση διατηρούν την

¹⁴ Βλ. Shell, R. *Bargaining for Advantage: Negotiation Strategies for Reasonable People*, Penguin Publishing Group, 2018 3rd ed., p.103-105.

¹⁵ Βλ. Shell, R., *όπ.π.* (υποσημείωση 14), p.150-158.

¹⁶ Βλ. Fisher, R., Ury, W. and Patton, B. *Getting to Yes: Negotiating Agreement Without Giving In* (Rev. Ed.), New York: Penguin Books, 2011 2nd ed.p.105-110.

δυνατότητα να στραφούν¹⁷ σε άλλα μέσα. Θα λέγαμε ότι συνιστά υβριδική μέθοδο, συνδυασμός της πρώιμης ουδέτερης αξιολόγησης και της διαμεσολάβησης¹⁸.

Η συμφιλίωση είναι μια άλλη διαδικασία επίλυσης διαφορών που περιλαμβάνει την οικοδόμηση μιας θετικής σχέσης μεταξύ των μερών, ωστόσο, είναι ουσιαστικά διαφορετική από τη διαμεσολάβηση και τη διαιτησία από πολλές απόψεις. Η συμφιλίωση χρησιμοποιείται συνήθως σε εργασιακές και καταναλωτικές διαφορές. Ο «συμφιλιωτής» είναι ένα αμερόληπτο πρόσωπο που βοηθά τα μέρη οδηγώντας τις διαπραγματεύσεις τους και κατευθύνοντας τους προς μια ικανοποιητική συμφωνία. Σε αντίθεση με τη διαιτησία η συμφιλίωση είναι μια πολύ λιγότερο αντιπολιτευτική διαδικασία καθώς επιδιώκει να εντοπίσει ένα δικαίωμα που έχει παραβιαστεί και ψάχνει για να βρει τη βέλτιστη λύση κατευθύνοντας τα μέρη προς μια ικανοποιητική κοινή συμφωνία. Αν και αυτό ακούγεται εντυπωσιακά παρόμοιο με τη διαμεσολάβηση, υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο μεθόδων επίλυσης διαφορών.

Κατά τη συμφιλίωση, ο συμβιβαστής-συμφιλιωτής παίζει σχετικά άμεσο ρόλο στην πραγματική επίλυση μιας διαφοράς και συμβουλεύει ακόμη και τα μέρη σχετικά με ορισμένες λύσεις υποβάλλοντας προτάσεις για διευθέτηση. Κατά τη συμφιλίωση, ο ουδέτερος θεωρείται συνήθως ως αρχηγός που είναι υπεύθυνος για την εξεύρεση της καλύτερης λύσης για τα μέρη. Ο συμβιβαστής-συμφιλιωτής, όχι τα μέρη, συχνά αναπτύσσει και προτείνει τους όρους διευθέτησης.

Τα μέρη έρχονται στον συμβιβαστή ζητώντας καθοδήγηση και τα μέρη λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με προτάσεις που διατυπώνονται. Από αυτή την άποψη, ο ρόλος ενός συμφιλιωτή διαφέρει από τον ρόλο ενός διαμεσολαβητή. Ο έχων τον ρόλο του διαμεσολαβητή τηρεί πάντα την αμεροληψία και την ουδετερότητά του. Αντ' αυτού, ένας συμφιλιωτής συνεργάζεται με τα μέρη ως εταίρος για να συμβάλει στην εξεύρεση της καλύτερης λύσης για την πρόωθηση των συμφερόντων τους.

Η συμφιλίωση χρησιμοποιείται σχεδόν προληπτικά, μόλις εμφανιστεί μια διαφωνία ή παρεξήγηση: ένας συμφιλιωτής επιδιώκει ενεργά να σταματήσει να αναπτύσσεται μια σημαντική σύγκρουση. Σαν κυρίαρχο χαρακτηριστικό πρέπει να κρατήσουμε την υποβολή προτάσεων επίλυση από τον συμφιλιωτή.¹⁹

¹⁷ Βλ. Θεοχάρης Δ., *Η Διαμεσολάβηση ως μέσο εναλλακτικής επίλυσης διαφορών*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2015, σ.27.

¹⁸ Βλ. Dorcas Quek and Seah Chi-Ling, “*Finding the Appropriate Mode of Dispute Resolution: Introducing Neutral Evaluation in the Subordinate Courts*” Law Gazette 21 <https://cil.nus.edu.sg/wp-content/uploads/2017/10/Dorcas-What-Conciliation-can-learn-from-early-neutral-evaluation.pdf>. (τελευταία πρόσβαση 14-07-2022).

¹⁹ Βλ. Mediate.com <https://www.mediate.com/articles/sgubiniA2.cfm>. (τελευταία πρόσβαση 14-07-2022).

1.2.3 Διευκόλυνση

Διευκόλυνση (facilitation) είναι το όνομα μιας ακόμα μεθόδου επίλυσης διαφορών, λιγότερο διαδεδομένη στη χώρα μας, ενδείκνυται όταν τα εμπλεκόμενα μέρη είναι μέλη μιας ενιαίας οντότητας είτε αυτή είναι κοινωνική, οικονομική ή ακόμα και επιχειρηματική. Ως προς τη διαδικασία, οι ενδιαφερόμενοι εκουσίως, γεγονός που ενισχύει το στοιχείο της καλοπιστίας, ανατρέχουν σε τρίτο πρόσωπο-ουδέτερο/μεσολαβητή χωρίς εξουσία πάνω τους, προκειμένου να προάγει τον ουσιαστικό διάλογο πάνω στα επιφέροντα διαφωνίες ζητήματα. Και σε αυτή την περίπτωση η απόφαση δεν έχει δεσμευτικό χαρακτήρα. Η συγκεκριμένη μέθοδος αξιοποιείται κυρίως για την επίλυση θεμάτων που ανακύπτουν κυρίως στο σχολικό περιβάλλον, τον κοινωνικό περίγυρο ή τον χώρο εργασίας²⁰. Ο κυριότερος τομέας εφαρμογής της διαδικασίας της διευκόλυνσης παρατηρούμε πως είναι λοιπόν σε περιπτώσεις ύπαρξης μεγάλων ομάδων. Η διευκόλυνση της ομάδας είναι μια διαδικασία στην οποία ένα άτομο του οποίου η επιλογή είναι αποδεκτή όλα τα μέλη της ομάδας, είναι ουσιαστικά ουδέτερο και δεν έχει ουσιαστική αρχή λήψης αποφάσεων για διάγνωση και παρέμβαση και ουσιαστικά να αναπτύξει τις δυνατότητες της ομάδας προκειμένου να βελτιώσει τον τρόπο εντοπισμού και επίλυσης προβλημάτων και λήψης αποφάσεων, για να αυξήσει την αποτελεσματικότητα της ομάδας.

Βασική ευθύνη-αρμοδιότητα του διευκολυντή είναι η προαγωγή της αποτελεσματικότητάς βελτιστοποιώντας τη διαδικασία και τη δομή της²¹. Η διαδικασία αναφέρεται στον τρόπο συνεργασίας μιας ομάδας. Αυτό περιλαμβάνει ακόμη και τον τόνο και τον τρόπο με τον οποίο τα μέλη μιλούν μεταξύ τους, πώς εντοπίζουν και επιλύουν προβλήματα, πώς λαμβάνουν αποφάσεις και πώς χειρίζονται τις συγκρούσεις. Η δομή αναφέρεται σε σταθερές και επαναλαμβανόμενες ομαδικές διαδικασίες, όπως μέλη ομάδας ή ρόλοι ομάδας. Αντίθετα, το περιεχόμενο αναφέρεται σε αυτό που εργάζεται μια ομάδα κάθε φορά.

Η λογική της διευκόλυνσης στηρίζεται στην υπόθεση ότι αυξάνοντας την αποτελεσματικότητα της διαδικασίας και της δομής της ομάδας, μέσω του συντονιστή-διευκολυντή η ομάδα βελτιώνει την απόδοση και τη συνολική αποτελεσματικότητά της. Ο διευκολυντής αποφεύγει την άμεση ή έμμεση παρέμβαση στο περιεχόμενο των συζητήσεων της ομάδας. Παρεμβαίνει όμως ουσιαστικά όταν διαβλέπει ότι η ομάδα απομακρύνεται από το στόχο ή επίκειται ρήξη.²² Ο διευκολυντής πρέπει να πληροί τρία βασικά χαρακτηριστικά, αφενός να χαίρει αποδοχής από όλα τα μέλη της ομάδας και να θεωρείται αμερόληπτος απέναντι

²⁰ Βλ. Θεοχάρης Δ., ό.π. (υποσημείωση 17), σ. 73.

²¹ Βλ. Shuman Sandy Roger Schwarz, Anne Davidson, Peg Carlson, Sue McKinney, and Contributors, *The IAF Handbook of Group Facilitation*, The Jossey-Bass Business & Management Series, 2005 σ. 21.

²² Βλ. Shuman Sandy Roger Schwarz, Anne Davidson, Peg Carlson, Sue McKinney, and Contributors., ό.π. (υποσημείωση 21), σ.22-23.

σε μεμονωμένα μέλη ή μέρη, αφετέρου η θέση του να είναι ουσιαστικά ουδέτερη - δηλαδή, να μην προτιμά καμία από τις λύσεις της ομάδας και τέλος να μην έχει ουσιαστική εξουσία λήψης αποφάσεων. Στην πράξη, τα κριτήρια αυτά πληρούνται μόνο εάν αυτός δεν είναι μέλος της ομάδας. Σημειώνεται ότι πολλοί αποτελεσματικοί ηγέτες χρησιμοποιούν τακτικά δεξιότητες διευκόλυνσης ως μέρος του ηγετικού τους ρόλου.

Η παρέμβαση σημαίνει «είσοδος σε ένα συνεχιζόμενο σύστημα» με σκοπό την παροχή βοήθειας στο σύστημα²³. Ο ορισμός υπονοεί ότι το σύστημα ή ομάδα - λειτουργεί αυτόνομα - δηλαδή, η ομάδα είναι πλήρης χωρίς την παρουσία διευκολυντή. Ωστόσο, η ομάδα εξαρτάται από έναν διευκολυντή για βοήθεια. Είναι αδιαμφισβήτητο ότι η αυτονομία της ομάδας είναι απαραίτητο να διατηρηθεί και να αναπτυχθεί η μακροπρόθεσμη καλή-αποτελεσματική συνεργασία της. Η επιτυχία της δουλειάς του διαμεσολαβητή είναι ανάλογη του ρυθμού απεξάρτησης της ομάδας από τον διευκολυντή, όταν χρειάζεται, παρεμβαίνει με έναν τρόπο που διδάσκει μέλη της ομάδας τις δεξιότητες της διευκόλυνσης²⁴ και σκοπός του είναι σταδιακά σε επόμενες συγκρούσεις να μην είναι απαιτητή η παρουσία του.

1.2.4 Πρώιμη Ουδέτερη Αξιολόγηση

Η Πρώιμη ουδέτερη αξιολόγηση (fact finding - early neutral evaluation) μια πρακτική που ανατρέχει στα τέλη του περασμένου αιώνα. Βασικός στόχος είναι η λήψη μίας αντικειμενικής εκτίμησης ως προς την έκβαση μιας πιθανής δικαστικής διαμάχης προκειμένου να αποφασιστεί αν η δικαστική οδός θα είναι επιζήμια ή επωφελής για την εκάστοτε περίπτωση. Η αποφυγή των εξόδων του δικαστηρίου είναι πάντα καθοριστικός γνώμονας. Διαδικαστικά, τα μέρη εκουσίως αναζητούν πρόσωπο κοινής αποδοχής με το απαραίτητο γνωστικό υπόβαθρο και εμπειρία, και αυτή η διαδικασία είναι εμπιστευτικής φύσης και δεν επιτρέπεται η χρήση τους σε πιθανή μελλοντική διαδικασία²⁵. Συνοπτικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι ενδυναμώνεται η άμεση επικοινωνία μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών και παρέχουν έναν «έλεγχο πραγματικότητας» για πελάτες και δικηγόρους. Ο ουδέτερος εμπειρογνώμονας αξιολογεί τα πλεονεκτήματα της υπόθεσης, συνεργάζεται με τα μέρη, διευκρινίζει τα κεντρικά ζητήματα της διαφοράς και βοηθά τα μέρη να αντιλαμβάνονται τη θέση τους και ενώ ο διακανονισμός δεν είναι πάντα ένας ρητός στόχος της πρώιμης ουδέτερης αξιολόγησης η διαδικασία οδηγεί συχνά ή προωθεί την έγκαιρη

²³ Βλ. Argyris C., *Intervention Theory and Method: A Behavioral Science*, View Series: Administrative Science Quarterly, 1971-dec vol. 16, p. 548-550.

²⁴ Βλ. Shuman Sandy Roger Schwarz, Anne Davidson, Peg Carlson, Sue McKinney, and Contributors., *όπ.π.* (υποσημείωση 21), σ.53-54.

²⁵ Βλ. Θεοχάρης Δ., *όπ.π.* (υποσημείωση 17), σ.31.

ΠΙΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»

επίλυση της υπόθεσης²⁶. Οι πρώιμες ουδέτερες αξιολογήσεις είναι μη δεσμευτικές συνεδρίες αξιολόγησης περιπτώσεων που πραγματοποιούνται νωρίς, πριν οποιαδήποτε δικαστική ή άλλη διαμάχη, όλες οι συζητήσεις είναι εμπιστευτικές και προστατευμένες από αποκαλύψεις στη δίκη²⁷.

Η συνεδρία διευθύνεται από ένα ουδέτερο, έμπειρο και πολύ σεβαστό μέλος στον τομέα του θέματος. Μια τυπική συνεδρία διαρκεί περισσότερο από δύο ώρες και ξεκινά με μια αρχική δήλωση από τον αξιολογητή που εξηγεί τον σκοπό της συνεδρίασης και τις διαδικασίες που θα ακολουθηθεί. Στη συνέχεια, κάθε μέρος κάνει μια παρουσίαση 15 έως 30 λεπτών που περιγράφει τα γεγονότα και τη θέση τους, συμπεριλαμβανομένων των αποδεικτικών στοιχείων που στηρίζουν τη θέση τους.

Με την ολοκλήρωση της ανωτέρω διαδικασίας επιτρέπεται να ανταλλάξουν ερωτήσεις μεταξύ τους απευθείας, μέσω των συμβούλων τους, ενώ ερωτήσεις μπορεί να υποβάλλει και ο ουδέτερος αξιολογητής προσπαθώντας να προσδιορίσει το κοινό έδαφος και να καθορίσει τα αμφισβητούμενα ζητήματα. Το στάδιο αυτό είναι πολύ σημαντικό καθώς ο «κύριος σκοπός της διαδικασίας είναι να βοηθήσει τα μέρη καταλαβαίνουν σαφέστερα τι είναι, ακριβώς, για το οποίο διαφωνούν και μετά να εκτιμηθεί ποια είναι η νομική σημασία των διαφόρων πιθανών αποφάσεων²⁸.

Μόλις τα αμφισβητούμενα ζητήματα στην υπόθεση έχουν προσδιοριστεί, ο αξιολογητής παρέχει μια αξιολόγηση των δεδομένων των επιχειρημάτων και των αποδεικτικών στοιχείων κάθε συμβαλλόμενου μέρους, και προσφέρει μια άτυπη και μη δεσμευτική αξιολόγηση της υπόθεσης²⁹. Οι πρώιμες ουδέτερες διαδικασίες αξιολόγησης θεωρούνται γενικά ως προκαταρκτικά βήμα σε μια σειρά διαφορετικών διαδικασιών επίλυσης διαφορών που περιλαμβάνουν διαμεσολάβηση, συνεργατικές διαδικασίες, διασκέψεις διακανονισμού και διαιτησία³⁰, χρησιμοποιούνται και σε υποθέσεις οικογενειακών διαφορών λόγω της αμεσότητας εφαρμογής και εξοικονόμηση κόστους.

²⁶ Βλ. Joanne J. Paetsch, B.A. and John-Paul E. Boyd, M.A., LL.B. *An International Review of Early Neutral Evaluation Programs and Their Use in Family Law Disputes in Alberta*, Canadian Research Institute for Law and the Family, 2016, p. 4.

²⁷ Βλ. Brazil, W.D., *A Close Look at Three Court-Sponsored ADR Programs: Why They Exist, How They Operate, What They Deliver, and Whether They Threaten Important Values*, The University of Chicago Legal Forum, 1990, p. 303-334.

²⁸ Βλ. Brazil, W.D., *A .*, όπ.π. (υποσημείωση 27), p. 336.

²⁹ Βλ. Brazil, W.D., (2012). *The Merits of Early Neutral Evaluation*. [Online]. *JAMS ADR Insights* Available: <https://www.jamsadr.com/blog/2012/the-merits-of-early-neutral-evaluation/> (τελευταία πρόσβαση 14-07-2022).

³⁰ Βλ. Shaw E., *Exploring Early Neutral Evaluation in Family Cases*, Prepared for the Law Foundation of British Columbia, 2014, p.2-5, 11.

1.2.5 Δεσμευτική Απόφαση Ειδικού Εμπειρογνώμονα

Τεχνικοί ή άλλοι μη νομικοί εμπειρογνώμονες διαδραματίζουν συχνά σημαντικό ρόλο στην επίλυση εμπορικών διαφορών. Στα κρατικά δικαστήρια και στις διαδικασίες διαιτησίας, οι εμπειρογνώμονες διορίζονται συχνά από δικαστές και διαιτητές για να παράσχουν κάθε δυνατή βοήθεια για τη διαμόρφωση γνώμης και λήψης αποφάσεων σχετικά με τεχνικά και άλλα μη νομικά ζητήματα που απαιτούν την εξειδικευμένη γνώση εμπειρογνομένων. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας διαιτησίας, τα μέρη ζητούν συχνά την υποστήριξη εμπειρογνομένων που διορίζονται από τα συμβαλλόμενα μέρη για να τους βοηθήσουν να υποστηρίξουν την υπόθεσή τους³¹.

Ο όρος «προσδιορισμός εμπειρογνομένων» αναφέρεται επίσης σε έναν άλλο τύπο νομικού εμπειρογνώμονα.

Εάν τα μέρη διαφωνούν αποκλειστικά ή ως επί το πλείστον σε τεχνικά σημεία, σε αντίθεση με τα νομικά σημεία, δύνανται να διορίσουν έναν εμπειρογνώμονα για να δώσει μια δεσμευτική γνώμη σχετικά με τα ερωτήματα. Η γνώμη που διατυπώνεται μπορεί να περιορίζεται στη διαπίστωση ενός ή περισσότερων αμφισβητούμενων γεγονότων ή μπορεί από μόνη της να ορίζει και να διευκρινίζει τόσο δικαιώματα όσο και υποχρεώσεις των μερών.

Στα βασικότερα προτερήματα της πρώιμης απόφασης εμπειρογνώμονα :

- Ο προσδιορισμός των ειδικών είναι πιθανό να διασφαλίσει την τεχνική ακρίβεια και καταλληλότητα της λύσης.
- Η απόφαση ως προς τον ορισμό των εμπειρογνομένων είναι πιθανό να ενισχύσει την αυτονομία του μέρους καθώς τα μέρη μπορούν ελεύθερα να διορίσουν τον εμπειρογνώμονα τους και να καθορίσουν την αποστολή και τα καθήκοντα των εμπειρογνομένων.
- Η ύπαρξη των εμπειρογνομένων και η αποφασιστική τους αρμοδιότητα είναι πιθανό να διασφαλίσουν την εμπιστευτικότητα, καθώς η γνωμοδότηση σπάνια θα δημοσιοποιηθεί³².

Σαν γενικό κανόνα προσδιορισμός των εμπειρογνομένων βασίζεται στη σύμβαση. Ένα ανεξάρτητο τρίτο μέρος θα ενεργεί ως εμπειρογνώμονας και όχι ως δικαστής ή διαιτητής, και διορίζεται από τα μέρη για να αποφασίζει ιδιωτικά τη διαφορά. Δεν υπάρχει δικαίωμα προσφυγής και η αποφασιστικότητα του εμπειρογνώμονα είναι οριστική και δεσμευτική για τα μέρη εκτός από την περίπτωση απάτης ή πρόδηλου σφάλματος. Τα συμβαλλόμενα μέρη θα υποβάλουν γραπτές και προφορικές παρατηρήσεις στον εμπειρογνώμονα και αυτός ή αυτή θα

³¹ Βλ. Dispute Resolution Hamburg.com, *What is expert determination*, <https://www.dispute-resolution-hamburg.com/information/expert-determination> (τελευταία πρόσβαση 14-07-2022).

³² Βλ. Dispute Resolution Hamburg.com, *What is expert determination benefits*, <https://www.dispute-resolution-hamburg.com/information/expert-determination/benefits> (τελευταία πρόσβαση 14-07-2022).

ΠΙΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»

δώσει στη συνέχεια δεσμευτική απόφαση για την υπόθεση. Χρησιμοποιείται ιδιαίτερα σε διαφορές που αφορούν την αποτίμηση (για παράδειγμα κριτικές ενοικίων, αποτιμήσεις μετοχών ή προσαρμογές τιμών) ή τεχνικές διαφορές σε ένα φάσμα τομέων (για παράδειγμα IT, λογιστική, συμβάσεις προμήθειας, πετρέλαιο και φυσικό αέριο). Επισημαίνεται ότι κατά τον προσδιορισμό των εμπειρογνομόνων, ο διορισμένος εμπειρογνώμονας δεν είναι σε καμία περίπτωση μάρτυρας. Οι ρήτρες διορισμού εμπειρογνομόνων διέπουν καταρχάς τη δικαιοδοσία του

εμπειρογνώμονα και συνήθως πρέπει να καλύπτουν:

- τα ζητήματα που θα καθοριστούν (αυτό πρέπει να διατυπωθεί προσεκτικά),
- τα προσόντα του εμπειρογνώμονα, το διορισμό και το καθήκον του να ενεργεί ανεξάρτητα, και ως εμπειρογνώμονας και όχι διαιτητής,
- πώς θα διεξαχθεί η αναφορά,
- πώς θα εκδοθεί η απόφαση (γραπτώς, με ή χωρίς λόγους) και ότι θα είναι οριστική και δεσμευτική εκτός από την περίπτωση απάτης ή πρόδηλου σφάλματος,
- προβλέψεις σχετικά με την προθεσμία πληρωμής και την εξουσία ανάθεσης τόκων (και μερικές φορές κόστος),
- πληρωμή των αμοιβών του εμπειρογνώμονα (αυτά μοιράζονται συνήθως μεταξύ των μερών με κοινή ευθύνη σε περίπτωση που ένα μέρος δεν πληρώσει)³³.

Εάν έχει ήδη προκύψει διαφορά και δεν υπάρχει συμφωνία μεταξύ των μερών να παραπέμψει τη διαφορά στον καθορισμό εμπειρογνομόνων, δύνανται να συνάψουν συμφωνία για τους σκοπούς αυτούς. Για τις περιπτώσεις που δεν συμφωνούν ως προς τον εμπειρογνώμονα εντός εύλογου χρονικού διαστήματος (το οποίο συνηθίζεται να είναι 5-10 ημέρες), τότε ο εμπειρογνώμονας διορίζεται από το κέντρο επίλυσης διαφορών μετά από αίτηση οποιουδήποτε μέρους. Υπάρχουν διαθέσιμα υποδείγματα ρητρών ανά περίπτωση ένα όμως σε όλες διατυπώνεται ρητώς σύνηθες πρότυπο ότι αν τα μέρη δεν σκοπεύουν να είναι οριστική και δεσμευτική η απόφαση θα πρέπει να ορίζεται ρητά στη συμφωνία ότι αν κάποιο μέρος δεν είναι ευχαριστημένο μπορεί να προσφεύγει σε άλλες μορφές επίλυσης διαφορών ή ακόμα και να προσδιορίζει το ποια είναι αυτή³⁴.

³³ Βλ. Academy of experts, διαθέσιμο στο www.academy-experts.org/edrules.asp (τελευταία πρόσβαση 14-07-2022).

³⁴ Βλ. New Zealand Dispute Resolution Centre, *Expert Determination Model Clause*, διαθέσιμο στο <https://www.nzdrcc.co.nz/expert-determination/expert-determination-model-clause/> (τελευταία πρόσβαση 14-07-2022).

1.3 Συνοπτική Αποτίμηση

Παρατηρούμε λοιπόν ότι στην ελληνική πραγματικότητα υφίσταται ένα ικανοποιητικό εύρος διαδικασιών για εναλλακτική επίλυση διαφορών και κυρίως για διαφορές του ιδιωτικού δικαίου. Το φάσμα είναι μεγάλο καθώς συναντάμε μεθόδους από την πιο αυστηρή ως προς τον χαρακτήρα της δέσμευσης ως την πιο ήπια και από την πιο δομημένη ως την πιο ελεύθερη από άποψη διαδικασιών.

Ξεχωριστή θέση κατέχουν η Διαιτησία και οι Διαπραγματεύσεις. Παράλληλα βλέπουμε ότι μια πλειάδα άλλων διεθνώς αποδεκτών μεθόδων, τεχνικών, πρακτικών που δύνανται να εφαρμόζονται είτε αυτοτελώς είτε ως μέρος έτερης ειδικότερα διαμορφωμένης διαδικασίας. Σημαντικό σημείο είναι ότι οι δεσμευτικές αποφάσεις συνοδεύονται από εκτελεστούς τίτλους όπως συμβαίνει και αυτό της διαμεσολάβησης.

Η πρώτη μας αίσθηση είναι ότι υπάρχει καταρχάς έδαφος επιλογών που μπορούν να διαμορφώσουν το πλέγμα της εναλλακτικής επίλυσης διαφορών και στη χώρα μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο Αρχές και Πρακτικές της Δημόσιας Διοίκησης και του Διεθνούς Περιβάλλοντος ως Πλαίσιο Προώθησης των Εναλλακτικών Μεθόδων Επίλυσης Διαφορών

Από το σύνολο των αρχών του Δημοσίου και Διοικητικού Δικαίου που ούτως ή άλλως αποσκοπούν στη διασφάλιση της απονομής δικαιοσύνης αλλά και της προστασίας των διοικουμένων και των πολιτών υπάρχουν κάποιες αρχές που ξεχωρίζουν και διαφαίνεται ότι θα συνδράμουν σε μεγάλο βαθμό στην προώθηση διαδικασιών όπως αυτές των εναλλακτικών τρόπων επίλυσης διαφορών και ειδικότερα της διαμεσολάβησης.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να επισημάνουμε την αξία που προσδίδει το ελληνικό κράτος στις αρχές της καλής διακυβέρνησης και χρηστής διοίκησης καθώς στο ν.4662/2019 για το Επιτελικό κράτος οργάνωση, λειτουργία και διαφάνεια της Κυβέρνησης, των κυβερνητικών οργάνων και της κεντρικής δημόσιας διοίκησης αφιερώνει το άρθρο 19 στην αναφορά στις αρχές αυτές και πόσο σημαντικό είναι να εφαρμόζονται για την καλύτερη λειτουργία του κράτους.³⁵

2.1 Η Αρχή του Δημοσίου Συμφέροντος έννοια και διακρίσεις

Στη γενική του έννοια ως συμφέρον αντιλαμβανόμαστε τη συνθήκη εκείνη η οποία είναι πιο ευνοϊκή για το άτομό μας. Ειδικότερα όμως, όταν αναφερόμαστε στο δημόσιο συμφέρον τότε αναφερόμαστε στο «συμφέρον της πολιτείας το οποίο εδράζεται στη διασφάλιση ουσιαστικών αγαθών όπως η παιδεία, η δημόσια τάξη και η υγεία, δηλαδή βασικές ανάγκες που η απόλαυση τους αναγνωρίζεται από το δίκαιο ως απολύτως θεμιτή και επιβεβλημένη . Ως εκ τούτου, το δημόσιο συμφέρον έχει κοινωνικό χαρακτήρα και συνδέεται με την έννομη τάξη»³⁶, ενώ το υποκείμενο του δημοσίου συμφέροντος είναι ο λαός³⁷.

Εκ των βασικών σκοπών του κράτους είναι χωρίς αμφισβήτηση η διαφύλαξη του δημοσίου συμφέροντος, η οποία συνίσταται στην υπηρετήση του γενικού καλού³⁸ και του γενικού συμφέροντος του λαού, που υπερέχει έναντι των ειδικότερων δικαιωμάτων και

³⁵ Βλ. άρθρο 19 του Ν. 4622/2019 « *Επιτελικό Κράτος: οργάνωση, λειτουργία και διαφάνεια της Κυβέρνησης, των κυβερνητικών οργάνων και της κεντρικής δημόσιας διοίκησης*» ΦΕΚ 133/Α/7-8-2019.

³⁶ Βλ. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά, *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου Εισαγωγή - Θεμελιώδεις Έννοιες*, εκδ. Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2018, σ. 188.

³⁷ Βλ. Σπηλιωτόπουλος Ε., *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, εκδ Σάκκουλα* Ενδέκατη Έκδοση, Αθήνα - Κομοτηνή, 2005, σ. 96.

³⁸ Βλ. Σαρμάς Ι. (1990), *Η συνταγματική και Διοικητική Νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας - Εξελικτική Μελέτη των Μεγάλων Θεμάτων*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή, 1990, σ. 498.

ιδιωτικών συμφερόντων. Υπάρχουν περιπτώσεις που το δημόσιο συμφέρον ταυτίζεται με το ιδιωτικό συμφέρον, όπως στην περίπτωση της εθνικής άμυνας και της παιδείας, ενώ μερικές φορές υπάρχει και η αντίθετη περίπτωση με πιο κλασσική αυτή της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης.

Σαφής είναι η διαφοροποίηση του δημοσίου από το ιδιωτικό συμφέρον, το οποίο όμως δεν είναι αναγκαστικά αντίθετο με το ιδιωτικό αλλά πολλές φορές μπορεί να συνδυάζεται επιτυχώς³⁹. Η αρχή του δημοσίου συμφέροντος βρίσκει συνταγματικό έρεισμα τόσο στην παρ. 3 του άρθρου 1 του Συντάγματος που ορίζει ότι: «Όλες οι εξουσίες πηγάζουν από το Λαό, υπάρχουν υπέρ αυτού...», όσο και στην παρ. 1 του άρθρου 106 του Συντάγματος. «Το δημόσιο συμφέρον δεν θα πρέπει να συγχέεται με το συμφέρον του δημοσίου, που ως έννοια αφορά το Δημόσιο, και συνίσταται στην εξυπηρέτηση ταμειακών σκοπών, οι οποίοι δεν νοούνται ως δημόσιο συμφέρον. Διαφορετική έννοια έχει επίσης το συμφέρον της δημόσιας υπηρεσίας, καθόσον η δημόσια υπηρεσία αποτελεί ένα τμήμα του Δημοσίου που ασκεί τις ανατιθέμενες αρμοδιότητες»⁴⁰ (Μαρκαντωνάτου- Σκαλτσά 2018). Δημόσιο συμφέρον είναι όμως και η προστασία και η διευκόλυνση των πολιτών στις υποθέσεις τους με το Δημόσιο. Υπό το πρίσμα αυτό, δεν θα πρέπει να χρησιμοποιείται η έννοια του δημοσίου συμφέροντος ως λόγος αποφυγής ενσωμάτωσης μεθόδων που πιθανόν να ωφελήσουν τον πολίτη ή το διοικούμενο. Αυτό που θα πρέπει να οδηγεί τις δράσεις μας είναι η αναζήτηση του μέτρου, και η εξεύρεση της κατάλληλης επιλογής. «Ειδικότερα κατά τη λήψη δραστηκών μέσων καλό είναι να εξετάζεται κατά πόσο ο επιδιωκόμενος σκοπός μπορεί να επιτευχθεί με ένα ηπιότερο μέσο, παρέχοντας στον διοικούμενο προς τον σκοπό αυτό, τον αναγκαίο χρόνο συμμόρφωσης»⁴¹ (Μουζουράκη Π 2004). Το δημόσιο συμφέρον υπηρετείται ή θα πρέπει να υπηρετείται αλλά ταυτόχρονα και ιδανικά θα πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα να μην βλάπτεται η σχέση των διοικούμενων με τη Διοίκηση.

2.2 Η Αρχή της Νομιμότητας

Η διοικητική δράση υπόκειται στην αρχή της νομιμότητας, εντός των νόμιμων ορίων οφείλει να πορεύεται και να λαμβάνει αποφάσεις. Ο χαρακτήρας της νομιμότητας είναι προληπτικός και κατασταλακτικός, επιδιώκει δε να προλάβει την αυθαιρεσία της εξουσίας. Η συμμόρφωση της Διοίκησης στην αρχή της νομιμότητας ανάγεται στη σχέση μεταξύ της εκάστοτε διοικητικής ρύθμισης και των ανώτερης τυπικής ισχύος κανόνων δικαίου που τη διέπουν.

³⁹ Βλ. Παπαρηγορίου Β., *Εισηγήσεις Διοικητικού Δικαίου/ Τεύχος Α'*, έκδ. Σάκκουλα (Δ' πλήρως αναθεωρημένη και συμπληρωμένη), Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2010, σ. 232.

⁴⁰ Βλ. Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά., *όπ.π.* (υποσημείωση 36), σελ. 189.

⁴¹ Βλ. Μουζουράκη Π., *Η αρχή της προστατευόμενης εμπιστοσύνης στην πρόσφατη νομολογία του ΣτΕ σε Τιμητικό Τόμο ΣτΕ 75 χρόνια*, εκδ Σάκκουλα Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2004, σ. 363.

Πιο συγκεκριμένα, η αρχή βασικά σημαίνει ότι η Διοίκηση δεσμεύεται από τους κανόνες δικαίου που διέπουν την οργάνωση και τη λειτουργία της, και επιτρεπτές είναι μόνο αυτές οι ενέργειες υπό προϋποθέσεις. «Η μορφή και η ένταση της δέσμευσης αυτής συναρτάται προς το περιεχόμενο του εφαρμοστέου κανόνα δικαίου, ειδικότερα δε προς την πληρότητα και τη διεξοδικότητα των στοιχείων του πραγματικού του και την αυστηρότητα της διατύπωσης των εννόμων συνεπειών που προβλέπει. Βάσει των ανωτέρω, η συμμόρφωση μπορεί να λάβει δύο μορφές.

Στο πλαίσιο της πρώτης, απαιτείται συμφωνία της διοικητικής ρύθμισης προς τους κανόνες που την προβλέπουν. Εν προκειμένω, γίνεται λόγος για δέσμια αρμοδιότητα της Διοίκησης. Στο πλαίσιο της δεύτερης, αρκεί η διοικητική ρύθμιση να βρίσκεται σε αρμονία με τον κανόνα δικαίου. Στην περίπτωση αυτή, η Διοίκηση διαθέτει διακριτική ευχέρεια⁴². Η έννοια αυτή και κυρίως η περίπτωση της διακριτικής ευχέρειας θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην περίπτωση ορισμού του ποιες υποθέσεις μπορούν τελικά να ενταχθούν σε διαδικασία επίλυσης εναλλακτικών διαφορών και ειδικά αυτή της διαμεσολάβησης.

2.3 Η Αρχή της Χρηστής Διοίκησης

Η αρχή της χρηστής ή αγαθής διοίκησης ή αρχή των χρηστών διοικητικών ηθών⁴³ στην ουσία πρόκειται για τη δημιουργία υποχρέωσης από μέρους της διοίκησης να ασκεί τα καθήκοντα - αρμοδιότητες της συμφώνως με τις αρχές της χρηστής και καλόπιστης διοίκησης. Εξέχουσας σημασίας είναι φυσικά η απουσία περιπτώσεων εφαρμογής νομικών κειμένων με τρόπο που βλάπτει τα συμφέροντα των διοικουμένων. Δεν πρόκειται όμως για μια έννοια χωρίς πραγματικό έρεισμα κάτι ασαφές ή θολό. Νομολογιακά προκύπτει ότι αυτό που θεωρείται ως αναμενόμενο είναι μια συμπεριφορά της διοίκησης που δεν βλάπτει ή ταλαιπωρεί χωρίς ουσιαστικό λόγο τους συναναστρεφόμενους με αυτήν. Μέριμνα της τυπικής νομιμότητας είναι η στείρα εφαρμογή του δικαίου. Η αρχή της χρηστής διοίκησης, βασική παράμετρος για την απονομή ουσιαστικής δικαιοσύνης «απαιτεί δίκαιες διατάξεις και δίκαιη εφαρμογή τους, υπερβαίνοντας έτσι ως ζητούμενο το «κράτους του νόμου» και αναζητώντας το «δίκαιο κράτος». Κατά συνέπεια η τυπική νομιμότητα οφείλει να υποχωρεί μπροστά στη δικαιοσύνη»⁴⁴. Είναι σαφές ότι πεδίο δράσης για τη χρηστή διοίκηση είναι όλες εκείνες οι περιπτώσεις για τις οποίες δεν υπάρχει δέσμια αρμοδιότητα της διοίκησης και εφαρμόζεται κυρίως στην περίπτωση

⁴² Βλ. Αντωνίου Θ., Γεραπετρίτης Γ., Γώγος Κ., Ηλιάδου Αικ., Θεοχαροπούλου Ελ., Μουστάκας Μ., Πρεβεδούρου Ε., Σαρμάς Ι., Τσικρικάς Δ., Τσιλιώτης Χ., Τσιφονάς Α., Μαυρομούστακος Η, *Εγχειρίδια Δημοσίου Δικαίου και Ευρωπαϊκού Δημοσίου Δικαίου* εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2014, σελ. 49.

⁴³ Βλ. Παπαγρηγορίου Β., *όπ.π.* (υποσημείωση 39), σ. 242.

⁴⁴ Βλ. Παπαγρηγορίου Β., *όπ.π.* (υποσημείωση 39), σ. 267.

της διακριτικής ευχέρειας, δηλαδή όταν η διοίκηση έχει την δυνατότητα επιλογών μεταξύ περισσότερων νόμιμων λύσεων⁴⁵.

Η έννοια της διακριτικής ευχέρειας της διοίκησης δεν είναι αποδεκτό να λειτουργεί ενάντια στα συμφέροντα του πολίτη. Τούτο διασφαλίζεται αποτελεσματικά με τη συνδρομή της αρχής της χρηστής διοίκησης, αφού η διοίκηση δρώντας στο πλαίσιο της διακριτικής της ευχέρειας, οφείλει πλέον να μεριμνά για τη διαφύλαξη των εννόμων συμφερόντων του. Η αρχή της χρηστής διοίκησης υπαγορεύει στους διοικούντες να ασκούν τις αρμοδιότητές τους με αίσθημα δικαίου. Σε πολλές αποφάσεις των διοικητικών δικαστηρίων συναντώνται έννοιες όπως «η υποχρέωση του καλώς διοικείν», και «η αρχή της αγαθής διοίκησης»⁴⁶

Η αρχή της χρηστής διοίκησης θα μπορούσαμε να πούμε ότι κάνει έκκληση στο αίσθημα δικαιοσύνης των λειτουργών που καλούνται να εφαρμόσουν τους νόμους κατά τη διοικητική λειτουργία. Έτσι δρα ελευθερωτικά θα λέγαμε, καθόσον, επιτρέπει την απενοχοποίηση της διοίκησης στην περίπτωση επιλογής ευμενέστερης προς το διοικούμενο απόφασης στην περίπτωση δυνατότητας επιλογής. Περιορίζει την νοοτροπία, τη σκέψη ότι οι αυστηρές αποφάσεις είναι οι πιο δίκαιες αποφάσεις και ότι αυτοί που τις επιλέγουν είναι καλύτεροι λειτουργοί, τα συμφέροντα του πολίτη είναι εξίσου σημαντικά, και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη.

2.4 Αρχή της Καλής Διακυβέρνησης υπό το Πρίσμα Διεθνών Δρώντων

Ο όρος και το περιεχόμενο της καλής διακυβέρνησης απασχολούν όλο το φάσμα του δημόσιου βίου. Ο πολιτικός επιστήμονας Roderick Rhodes επισημαίνει ότι ο όρος «διακυβέρνηση» χρησιμοποιείται στις σύγχρονες κοινωνικές επιστήμες με τουλάχιστον «έξι διαφορετικές σημασίες: ως λιτό κράτος (minimal state), ως εταιρική διακυβέρνηση, ως νέο δημόσιο μάνατζμεντ, ως χρηστή διακυβέρνηση, ως κοινωνικο-κυβερνητικά συστήματα και ως αυτοοργάνωση των δικτύων»⁴⁷ (Rhodes, 1996, σελ.652).

2.4.1 Η Προσέγγιση της Παγκόσμιας Τράπεζας

Η Παγκόσμια Τράπεζα αναφέρει πως η «Διακυβέρνηση» προσδιορίζεται από τις παραδόσεις και τους θεσμούς εκείνους μέσω των οποίων ασκείται σε μια χώρα η εξουσία και περιλαμβάνει:

⁴⁵ Βλ. Παπαρηγορίου Β., όπ.π. (υποσημείωση 39), σ. 217.

⁴⁶ Βλ. Μαρκαντωνάτου Α - Σκαλτσά , *Γενικές Αρχές στη Νομολογία του ΣτΕ και του ΔΕΚ* , εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, σ. 4.

⁴⁷ Βλ. Rhodes, R., *The New Governance: Governing without Government*, vol. 44, Sociologia Ruralis, 1996, σ. 652.

«α) τη διαδικασία μέσω της οποίας εκλέγονται, εποπτεύονται και αντικαθίστανται οι κυβερνήσεις, β) την ικανότητα των κυβερνήσεων να σχεδιάζουν και να εφαρμόζουν αποτελεσματικά δημόσιες πολιτικές και γ) το σεβασμό που οι πολίτες και το κράτος δείχνουν προς τους θεσμούς εκείνους που ρυθμίζουν τις οικονομικές και κοινωνικές αλληλεπιδράσεις τους.»⁴⁸(World Bank)

Την ίδια λογική ακολουθούν οι έξι (6) Παγκόσμιοι Δείκτες Διακυβέρνησης (Worldwide Governance Indicators), τους οποίους η Παγκόσμια Τράπεζα χρησιμοποιεί για την ανάλυση των στατιστικών που πραγματοποιεί σε παγκόσμια κλίμακα από το 1996.

Οι εν λόγω Δείκτες είναι: «Συμμετοχή και λογοδοσία (Voice and Accountability) Πολιτική Σταθερότητα (Political Stability) Αποτελεσματικότητα διακυβέρνησης (Government effectiveness) Ποιότητα ρυθμίσεων (Regulatory Quality) Εφαρμογή της νομιμότητας (Rule of law) Έλεγχος της διαφθοράς (Control of corruption)»⁴⁹.

2.4.2 Η Προσέγγιση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών

Ως «διακυβέρνηση» νοείται, κατά τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), η διαδικασία λήψης αποφάσεων καθώς και η διαδικασία μέσω της οποίας υλοποιούνται (ή δεν υλοποιούνται) οι παραπάνω αποφάσεις. Η μελέτη αυτής επικεντρώνεται στους τυπικούς και άτυπους φορείς/δρώντες που εμπλέκονται στη διαδικασία λήψης και υλοποίησης των αποφάσεων, καθώς και στις τυπικές και άτυπες δομές που έχουν θεσπιστεί για τον παραπάνω σκοπό. Η διακυβέρνηση, στις διαφορετικές της εκφάνσεις συναντάται ως εταιρική διακυβέρνηση, διεθνής διακυβέρνηση, εθνική διακυβέρνηση και τοπική διακυβέρνηση ⁵⁰. Η ενεργή συμμετοχή και η συναίνεση κυβερνήσεως, ιδιωτικού τομέα, επιχειρήσεων, πολιτών και τέλος των ΜΚΟ είναι ζητούμενο. Η διαφάνεια, η αξιοπιστία της διοίκησης, η παροχή πληροφορίας και αποδοτικότητα της δημόσιας διοίκησης αποτελούν έννοιες που επανέρχονται συνεχώς στο προσκήνιο.

Συνοπτικά λοιπόν τα Χαρακτηριστικά της «χρηστής διοίκησης για τον ΟΗΕ είναι συμμετοχική, διαφανής, ανταποκριτική, αποτελεσματική και αποδοτική, υπεύθυνη- υπόλογη, δίκαιη και ανοικτή σε όλους, ακολουθεί τους κανόνες του κράτους δικαίου και είναι προσανατολισμένη στην επίτευξη συναίνεσης»⁵¹.

⁴⁸ Βλ. WorldBank Organization, *Worldwide Governance Indicators*, διαθέσιμο <https://info.worldbank.org/governance/wgi/> (τελευταία πρόσβαση 09-09-2022).

⁴⁹ Βλ. <https://info.worldbank.org/governance/wgi/Home/Documents>, (τελευταία πρόσβαση 09-09-2022).

⁵⁰ Βλ. United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, *What is Good Governance?*, <https://www.unescap.org/sites/default/files/good-governance.pdf> (τελευταία πρόσβαση 09-09-2022).

⁵¹ Βλ. United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific όπ.π. (υποσημείωση 50), σ. 3.

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»

Αναλυτικότερα, η καλή διακυβέρνηση οφείλει να είναι: συμμετοχική, η ενθάρρυνση συμμετοχής του γυναικείου φύλου και αντρικού φύλου ισότιμα στη διαδικασία λήψης και υλοποίησης των αποφάσεων αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της χρηστής διακυβέρνηση να διασφαλίζει δε ότι οι ανησυχίες των πλέον ευάλωτων μελών της κοινωνίας λαμβάνονται υπόψη στις προπαρασκευαστικές πράξεις ή σκέψεις- διεργασίες που θα οδηγήσουν στην τελική απόφαση.

Επίσης από τα πιο βασικά χαρακτηριστικά είναι να είναι προσανατολισμένη στην επίτευξη συναίνεσης, η χρηστή διακυβέρνηση απαιτεί την υπέρβαση των πολυάριθμων και διαφορετικών συμφερόντων των μελών μιας κοινωνίας, ώστε να επιτευχθεί μια ευρεία συναίνεση σχετικά με το τι συνιστά το δημόσιο συμφέρον και φυσικά ως προς τις μεθόδους που μπορούν να οδηγήσουν στην επίτευξη του.

Η διαφάνεια είναι ένα έτερο χαρακτηριστικό, διαφάνεια σημαίνει ότι η λήψη και εκτέλεση των αποφάσεων υλοποιείται κατά τέτοιο τρόπο που να είναι αδιαμφισβήτητη η νομιμότητα της και παράλληλα όλες οι πληροφορίες είναι διαθέσιμες κατά τρόπο ευχερή. Ανταποκριτική υπό την έννοια ότι η χρηστή διακυβέρνηση επιθυμεί και προσδοκά τη διοίκηση και τους λειτουργούς αυτής να δρουν και να ανταποκρίνονται με γρήγορους χρόνους. Πιστή στους κανόνες του Κράτους Δικαίου , χρηστή διακυβέρνηση απαιτεί τη θέσπιση δίκαιων νόμων που εφαρμόζονται με τρόπο ισότιμο και απαλλαγμένο από στοιχεία αμεροληψίας,

Η εφαρμογή της νομοθεσίας προϋποθέτει την ύπαρξη μιας ανεξάρτητης και αμερόληπτης δικαιοσύνης. Δίκαιη και χωρίς διακρίσεις, για όλες τις κοινωνικές ομάδες με σκοπό την ύπαρξη ίδιων προϋποθέσεων για ευημερία.

Αποτελεσματική και αποδοτική έννοιες που μεταφράζονται απλά στο ότι οι δράσεις της ανταποκρίνονται ουσιαστικά στις ανάγκες των μελών της κοινωνίας, κατά αντιστοιχία με όρους παραγωγικότητας που σημαίνει ότι επιτυγχάνει τους σκοπούς στον καλύτερο χρόνο και με το λιγότερο κόστος .Τέλος πρέπει να είναι Υπεύθυνη - Υπόλογη η λογοδοσία αποτελεί βασική προϋπόθεση της χρηστής διακυβέρνησης: κυβερνητικοί φορείς, παράγοντες του ιδιωτικού τομέα και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών οφείλουν να λογοδοτούν όταν το απαιτούν οι περιστάσεις.

Εντούτοις, δεν μπορεί να υπάρξει λογοδοσία αν δε διασφαλίζεται η ύπαρξη δίκαιων και διαφανών διαδικασιών που συμμορφώνονται με τους κανόνες του κράτους δικαίου.

2.5 Η Επίδραση του Νέου Δημόσιου Μάνατζμεντ

Το νέο δημόσιο Μάνατζμεντ, ίσως πιο πολυσυζητημένη έννοια των τελευταίων ετών και στην Ελλάδα και μέσω της εφαρμογής του επιδιώκεται το καλύτερο αποτέλεσμα με τις λιγότερες δαπάνες. Με αυτή την αφετηρία, το κλασσικό κράτος θα έπρεπε να διαδεχθεί ένα «κράτος του μάνατζμεντ», ενώ η κοινωνική πολιτική θα έπρεπε να ανακαθορίζεται από κριτήρια όπως η «αρχή των τριών Ε» (Economy, Effectiveness, Efficiency), «Οικονομία, Αποτελεσματικότητα, Αποδοτικότητα». Τέσσερα διαφορετικά μοντέλα, συνιστούν την ευρύτερη μορφή του ΝΔΜ το μοντέλο «Αποδοτικότητα στο ΝΔΜ» (Efficiency Drive NPM Model), το «ΝΔΜ-Σμίκρυνση και Αποκέντρωση» (Downsizing and Decentralization NPM Model), το «ΝΔΜ - Αναζητώντας την Αριστεία» (In Search of Excellence NPM Model) και το «Προσανατολισμός στις Δημόσιες Υπηρεσίες» (Public Service Orientation Model)⁵²(βλ. Ferlie 1996: 10-15).

Ως προς το διοικητικό σκέλος η υψηλά κανονιστική διοίκηση αντικαθίσταται από την αυτο-ευθύνη, προάγεται ο σωστός καταμερισμός των εργασιών και πρωτοστατούν τα αποτελέσματα και η έννοια της διαχείρισης έργου φέρνοντας σε δεύτερη μοίρα την άκαμπτη γραφειοκρατία. Με τη σειρά της η έννοια της «καλής διακυβέρνησης» (good governance) συνοψίζει τη μεταστροφή νοοτροπίας και λογικής από την κεντρικώς κυβερνάν στο ευρύτερο πλαίσιο της διεθνοποίησης. «Οι θεωρίες μεγιστοποίησης του οφέλους και ορθολογικής επιλογής, η «καλή διακυβέρνηση» αποτελεί μια από τις όψεις του ευρύτερου εννοιολογικού οικοδομήματος της νεοφιλελεύθερης διακυβέρνησης, ανάμεσα σε άλλες όπως αυτή του ελάχιστου κράτους, του ΝΔΜ, της συνεργατικής διακυβέρνησης (corporate governance), των αυτο-οργανωμένων δικτύων και του κοινωνικο-κυβερνητικού συστήματος (socio - cybernetic system)».⁵³ Με το σταδιακό περιορισμό του κλασσικού κράτους πρόνοιας, οι αρχές της «καλής διακυβέρνησης» πήραν τη θέση τους στη νέα διαμορφούμενη πραγματικότητα, την οποία ο M. Camdessus, γενικός διευθυντής του ΔΝΤ το 1998, περιέγραφε ως μια «νέα χρηματοοικονομική αρχιτεκτονική για έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο».

Ανάμεσα στις οικονομικές αρχές, όπως «η μεγαλύτερη διαφάνεια και διαθεσιμότητα των οικονομικών πληροφοριών, η συνεχής ενδυνάμωση της επιτήρησης από το ΔΝΤ, η εύρυθμη φιλελευθεροποίηση της κίνησης των κεφαλαίων και η καλύτερη εμπλοκή του ιδιωτικού τομέα για την πρόληψη και επίλυση κρίσεων» τέθηκε επίσης και το ζήτημα της «καλής

⁵² Βλ. Ferlie, Ewan, Pettigrew, Andrew, Ashburner, Lynn, Fitzgerald, Louise, *The New Public Management in Action*, Oxford University Press, Oxford, 1996, p.10-15.

⁵³ Βλ. Rhodes, R. A, W., *όπ.π.* (υποσημείωση 47), p. 653.

διακυβέρνησης», ως «εξίσου ουσιαστικής για δυνατές οικονομίες και δημοκρατίες που λειτουργούν ομαλά. Μέσα για τους σκοπούς αυτούς στο πολιτικό πεδίο θα αποτελούσαν η δημοσιονομική εξυγίανση, η φιλελευθεροποίηση, η κοινωνική ευταξία, αλλά και, όπως εξηγεί Camdessus⁵⁴ «ο ανταγωνισμός για αριστεία στη διακυβέρνηση», με «υιοθέτηση στάνταρντς και την τυποποίηση και διάδοση καλών πρακτικών» (Camdessus 1998).

2.6 Το θετικό πρόσημο εσωτερικών και διεθνών διεργασιών.

Στην πορεία αυτού του κεφαλαίου κατέστη σαφές ότι τόσο για την ελληνική πραγματικότητα όσο και τη διεθνή σκηνή εδώ και δεκαετίες προετοιμάζεται το έδαφος για την επίλυση των διαφορών μεταξύ κράτους και διοικουμένου με τον πιο προσιτό, άμεσο και οικονομικό τρόπο. Καίτοι τις περισσότερες φορές αφετηρία υπήρξε η επιδίωξη οικονομικών πόρων και η προστασία εύαλωτων ομάδων, η λογική της συναίνεσης εξαπλώνεται σε μεγαλύτερο εύρος αποδεκτών ενώ ταυτόχρονα επιδιώκεται η αύξηση της συχνότητας.

Βλέπουμε λοιπόν ότι ο Έλληνας νομοθέτης μέσα από αρχές του έχει προβλέψει για τη Δημόσια Διοίκηση φαίνεται ότι θεωρεί την καλή σχέση διοικουμένου – διοίκησης υψηλής σπουδαιότητας και αντιλαμβάνεται ότι η καλή χρήση της εξουσίας και η παροχή διάυλων επικοινωνίας με τη Διοίκηση και διερεύνησης εναλλακτικών στο πλαίσιο της νομιμότητας δεν είναι απλά δυνατή και ευκαταία αλλά σημαντικός στόχος για την ελληνική Δημόσια Διοίκηση.

Η ταυτόχρονη ισχυροποίηση των διεθνών οργανισμών και η αυξανόμενη επιρροή τους στο Δημόσιο γίνεσθαι με τις συνεχείς αναφορές τους για συναίνεση και διαφάνεια και εφαρμογή μέσου αντίστοιχου του σκοπού είναι σίγουρο πως συνετέλεσαν στην απαρχή της δημιουργίας μίας κουλτούρας συναίνεσης το οποίο μόνο θετικά αποτιμάται σε σχέση με την ύπαρξη και εφαρμογή εναλλακτικών μεθόδων επίλυσης διαφορών στην ελληνική δημόσια διοίκηση.

Τέλος η τάση των τελευταίων δεκαετιών για μεταφορά από την ιδιωτική σφαίρα στη δημόσια κοινωνική ζωή πρακτικών και λογικών με σκοπό την καλύτερη διοίκηση ήταν φυσικό να συμπαρασύρουν σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό και πολιτικές που εμπίπτουν τόσο στη διαχείριση ανθρωπίνου δυναμικού όσο και στη διατήρηση των καλύτερων δυνατών σχέσεων σε περίπτωση σύγκρουσης συμφερόντων.

⁵⁴ Camdessus, Michel, *Toward a New Financial Architecture for a Globalized World*, ομιλία στο Royal Institute of International Affairs, Λονδίνο, 08.05.1998 <http://www.imf.org/external/np/speeches/1998/050898.htm> (τελευταία πρόσβαση 09-09-2022)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο Ο θεσμός της Διαμεσολάβησης και η εξέλιξή του στον Ελληνικό χώρο

3.1 Ο θεσμός της Διαμεσολάβησης – Βασικά Χαρακτηριστικά

Αν και δεν υπάρχει ένας καθολικά αποδεκτός ορισμός της διαμεσολάβησης, αυτή μπορεί να περιγραφεί ως μια διαρθρωμένη διαδικασία επίλυσης διαφορών που διεξάγεται εντός πλαισίων εμπιστευτικότητας και στην οποία ένα τρίτο ουδέτερο πρόσωπο, ο διαμεσολαβητής, βοηθάει τα μέρη της διαφοράς να καταλήξουν εκουσίως στη διευθέτηση του προβλήματός τους⁵⁵. Εκ των βασικών χαρακτηριστικών της διαμεσολάβησης είναι ο εθελοντικός χαρακτήρας της. «Η διαμεσολάβηση θεμελιώνεται στην εκούσια συμμετοχή και αυτονομία των μερών τα οποία διαμορφώνουν με ελεύθερη βούληση τους όρους της συμφωνίας και συναινούν στην επίτευξη του αποτελέσματος. Αυτό το στοιχείο τη διαφοροποιεί από τη διευθέτηση της διαφοράς μέσω της δικαστικής οδού. Ενώ στο επίκεντρο της δικαστικής επίλυσης της διαφοράς τίθεται η εύρεση της αλήθειας και η τήρηση του νόμου, η διαμεσολάβηση αποσκοπεί στον ικανοποίηση των αναγκών των μερών και στην εξεύρεση της βέλτιστης για αυτά λύσης»⁵⁶ Μετά την αρχική συμφωνία για να συμμετέχουν στη διαδικασία, τα μέρη οφείλουν να ενεργούν καλόπιστα και να συνεργάζονται ενεργά και εποικοδομητικά για την εξεύρεση λύσης. Ένα ουσιώδες στοιχείο της διαμεσολάβησης είναι ο διορισμός ενός τρίτου προσώπου, το οποίο είναι αντικειμενικό και αμερόληπτο. Οι διαπραγματεύσεις (negotiations) που είναι το μέσο εναλλακτικής επίλυσης, στο οποίο τα μέρη καταβάλλουν προσπάθεια να καταλήξουν σε μια κοινώς αποδεκτή συμφωνία χωρίς την ανάμειξη τρίτου προσώπου⁵⁷. Ο διαμεσολαβητής, εφαρμόζει κατάλληλες τακτικές, φέρνει σε επαφή τα μέρη, τα συμβουλεύει και τα ενθαρρύνει, συμβάλει στο να αναπτυχθεί ένας γόνιμος διάλογος μεταξύ τους και δρα καταλυτικά στην πορεία των διαπραγματεύσεων των μερών με στόχο την επίτευξη συμφωνίας⁵⁸. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι το τρίτο πρόσωπο δεν διαθέτει εξουσία λήψης απόφασης, χαρακτηριστικό που διαφοροποιεί τη διαμεσολάβηση από τη διαιτησία, όπου η απόφαση του διαιτητή είναι δεσμευτική για τα εμπλεκόμενα μέρη⁵⁹. Επίσης, σε αντίθεση με ό,τι ισχύει στην περίπτωση του εναλλακτικού μέσου της συμφιλίωσης, ο

⁵⁵ Βλ. Θεοχάρης Δ., όπ.π. (υποσημείωση 17), σ. 73.

⁵⁶ Βλ. Cohen, A. *Revisiting against settlement: Some reflections on dispute resolution and public values*, Fordham Law Review, Vol. 78, 2009, p. 1143-1171.

⁵⁷ Βλ. Roberts, S. & Palmer, M., *Dispute Processes: ADR and the Primary Forms of Decision-Making*, Cambridge University Press, 2005, p.125.

⁵⁸ Βλ. Vucetic, D., *Is mediation viable in administrative matters?*, Law and Politics, Vol. 14, No 4, 2016, p. 495-504.

⁵⁹ Βλ. De Graaf, K., Marseille, B. & Tolsma, H., *Mediation in Administrative Proceedings* σε: Dragos, D. & Neamtu B. (ed.), *Alternative Dispute Resolution in European Administrative Law*, Springer 2014 σ. 589, 591-605.

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»

διαμεσολαβητής δεν υποβάλλει στα μέρη σχέδιο επίλυσης της διαφοράς⁶⁰. Ο διαμεσολαβητής οφείλει να είναι ουδέτερος κατά τη διαμεσολαβητική διαδικασία προκειμένου να διασφαλίζεται το κύρος της. Για τον λόγο αυτό δεν πρέπει να διατηρεί προηγούμενες ή υφιστάμενες σχέσεις με τα εμπλεκόμενα μέρη κατά την ανάληψη των καθηκόντων του και σε κάθε περίπτωση να γνωστοποιεί σε αυτά περιστατικά που μπορεί να συνιστούν σύγκρουση συμφερόντων⁶¹ κάτι το οποίο τονίζεται και στη νομοθεσία. Συναφής είναι και η αξίωση για αμεροληψία του διαμεσολαβητή, στο πλαίσιο της οποίας αυτός πρέπει να χειρίζεται με ισοτιμία τα μέρη και να ενεργεί χωρίς προκατάληψη έναντι του ενός από αυτά⁶².

Κατά την κρατούσα στο ευρωπαϊκό περιβάλλον άποψη του «διευκολυντικού» μοντέλου συμπεριφοράς, ο διαμεσολαβητής δεν νομιμοποιείται να κρίνει το δίκαιο των όρων της συμφωνίας αλλά διασφαλίζει την ακεραιότητα της διαδικασίας καθοδηγώντας τα μέρη να βρουν μια κοινά αποδεκτή λύση⁶³. Η αντίθετη άποψη, που ακολουθείται στις Η.Π.Α., εδράζεται στο «αξιολογικό» μοντέλο συμπεριφοράς, σύμφωνα με το οποίο ο διαμεσολαβητής μπορεί να παρεμβαίνει στη διαδικασία προτείνοντας λύσεις στα μέρη με γνώμονα την επίτευξη ενός δίκαιου αποτελέσματος⁶⁴. Η εμπιστευτικότητα της διαμεσολάβησης επιτάσσει οι πληροφορίες που δίνει το ένα μέρος κατά τη διαμεσολαβητική διαδικασία να μη μπορούν να αξιοποιηθούν από το άλλο σε μελλοντική δικαστική ή άλλη διαδικασία⁶⁵. Παρά την ανομοιομορφία των νομοθετικών ή νομολογιακών επιταγών σε κάθε έννομη τάξη, η εμπιστευτικότητα αίρεται για λόγους δημόσιας τάξης ή όταν αυτή συγκρούεται με άλλο αγαθό ή δικαίωμα καθώς και στην περίπτωση που οι διάδικοι παράσχουν τη συγκατάθεσή τους

Η διαμεσολάβηση εκκινείται με συμφωνία των μερών, κατόπιν σύστασης ή παραπομπής του δικαστηρίου ή υποχρεωτικά εκ του νόμου. Στην πρώτη περίπτωση τα μέρη, πριν προσφύγουν στα δικαστήρια ή ακόμα και όσο εκκρεμεί η δίκη, επιλέγουν να επιλύσουν τη διαφορά τους μέσω διαμεσολάβησης. Τα μέρη δύναται να συμφωνήσουν την υπαγωγή και μελλοντικών τους διαφορών σε διαμεσολάβηση, αλλά η σχετική ρήτρα δεν μπορεί να αποκλείσει προσφυγή στη δικαιοσύνη⁶⁶. Η διαμεσολάβηση κατόπιν σύστασης ή παραπομπής

⁶⁰ Βλ. Sgubini, A., Prieditis, M & Marighetto, A. (2004), *Arbitration, Mediation and Conciliation: Differences and similarities from an International and Italian business perspective*, <https://www.mediate.com/arbitration-mediation-and-conciliation-differences-and-similarities-from-an-international-and-italian-business-perspective/> 2004 (τελευταία πρόσβαση 09-09-2022).

⁶¹ Alrashdan, M. (2011), *The Success of Mediation: Neutrality, Confidentiality, and Mediators' Conduct*, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2152072 (2011) (τελευταία πρόσβαση 14-07-2022).

⁶² Βλ. Θεοχάρης Δ., ό.π. (υποσημείωση 17), σ. 100-101.

⁶³ Βλ. Moberly, R., *Mediator rules: Is it ethical for mediators to evaluate or advise?*, 38.S. Tex. L. Rev, 1997, p. 669-679.

⁶⁴ Βλ. Golann, D. & Corman Aaron, M., *Using Evaluations in Mediation*, *Dispute Resolution Journal*, Vol. 52, No 2, 1997, p. 26-34.

⁶⁵ Βλ. Deason, E., *Procedural rules for complementary systems of litigation and mediation worldwide*, *Notre Dame Law Review*, Vol. 80, 2005, p. 553-592.

⁶⁶ Καραμπατζός, Α., *Εναλλακτικές μορφές επίλυσεως των διαφορών*, *Συνήγορος του Πολίτη τευχ.* 9, 2009, σ. 44-46.

του δικαστηρίου γεννήθηκε από τους ίδιους τους δικαστικούς λειτουργούς για λόγους αποσυμφόρησης των δικαστηρίων ενώ, αργότερα η σχετική δυνατότητα προβλέφθηκε και νομοθετικά⁶⁷. Το πλεονέκτημα αυτού του τρόπου ενεργοποίησης της διαμεσολάβησης είναι ότι ενεργοποιείται με πρωτοβουλία ενός προσώπου που διαθέτει κύρος και, ως εκ τούτου, οι διάδικοι ενθαρρύνονται να προσφύγουν σε διαμεσολάβηση⁶⁸. Τέλος, η προσφυγή στη διαμεσολάβηση μπορεί να απαιτείται από το νόμο, ως απαραίτητο στάδιο πριν την προσφυγή στη δικαιοσύνη⁶⁹. Πρέπει να σημειωθεί ότι η υποχρεωτικότητα αφορά στη συμμετοχή στη διαμεσολάβηση και όχι στην επίτευξη συμφωνίας και, ως εκ τούτου, δεν τίθεται ζήτημα παραβίασης του δικαιώματος δικαστικής προστασίας.

3.2 Ιστορική Αναδρομή στην ελληνική πορεία του θεσμού της Διαμεσολάβησης

Η διαμεσολάβηση είναι μία διαδικασία με μακρινές ρίζες στο χρόνο, στενά συνδεδεμένη με τα χαρακτηριστικά της ανθρώπινης φύσης και των αναγκών των πρώτων κοινωνιών. Στο σημείο αυτό θα σημειώσουμε ότι ο θεσμός αυτός διατρέχει την ελληνική ιστορία, εκφρασμένος βέβαια μέσω διαφορετικών μεθόδων εφαρμογής. Στο πέρασμα των αιώνων αυτή η ανάγκη των ανθρώπων για επίλυση των προβλημάτων τους εκφράζεται έμπρακτα μέσα την κοινωνία τους. Ήδη από την Μινωική (2600 -1450 π.Χ.) και Αρχαϊκή περίοδο (800-459 π.Χ.) σύμφωνα με τους ιστορικούς Στράβωνα και Διόδωρο στην Κρήτη αναγνωριζόταν η ύπαρξη δικαίου και εθίμου και ο βασιλιάς είχε πολλές φορές το ρόλο και Δικαστή. Στη δε Αρχαϊκή εποχή υπήρχαν οι λεγόμενοι διαιτητές και συμβιβαστές. Ρόλος του συμβιβαστή ήταν να προτείνει στα μέρη συμβιβαστικές λύσεις κατά αντιστοιχία κάποιων μορφών διαμεσολαβήσεων σήμερα αλλά και ο διαιτητής (αιρετός κριτής ή αιρετοκριτής) ο οποίος έκρινε την υπόθεσή τους και εξέδιδε απόφαση. Στην Κλασσική περίοδο (459-323 π.Χ.) εντοπίζουμε την πρακτική της χρήσης του θεράποντα που δεν είναι τίποτα άλλο από την ανάθεση σε τρίτο πρόσωπο να μεταφέρει προτάσεις μερών μίας διαφοράς, που επιδιώκουν τη λύση της, πρακτική που θυμίζει πολύ την πρακτική που εφαρμόζουν και οι διαμεσολαβητές, εξασφαλίζοντας παράλληλα και υψηλό βαθμό εχεμύθειας. Προχωρώντας στους ρωμαϊκούς χρόνους (146 π.Χ. και έκτοτε) φαίνεται μέσω της αλληλογραφίας των αποστόλων όλοι οι χριστιανοί, μέλη της ίδιας εκκλησίας θεωρούνται κατάλληλοι για να επιλύσουν τα μεταξύ τους ανακύπτοντα ζητήματα. Στη Βυζαντινή περίοδο

⁶⁷ Αντωνέλος, Σ. & Πλέσσα, Ε. (2014), Διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, εκδ. Σάκκουλα Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2004, σ.15-16.

⁶⁸ Βλ. Θεοχάρης Δ., όπ.π. (υποσημείωση 17), σ.118.

⁶⁹ Wiget, L., *Compulsory Mediation as a Prerequisite Before Commencement of Court Proceedings - Useful Requirement to Save Resources or Waste of Time and Money?*, 2012 UNSW Law Research Paper No. 47.) [Compulsory Mediation as a Prerequisite Before Commencement of Court Proceedings - Useful Requirement to Save Resources or Waste of Time and Money? by Lukas Wiget :: SSRN \(τελευταία πρόσβαση 09-09-2022\)](#).

συναντάμε ίσως την πιο επίσημη μορφή του θεσμών του Συμβιβασμού και της Διαιτησίας, επονομαζόμενων *amicabilis compositio* και αιρετοκρισία αντίστοιχα στη Βυζαντινή Εξάβιβλος υπήρχε σαφής διάκριση του ρόλου του συμβιβαστή και του αιρετού κριτή. Όμως κατά την περίοδο την ενετοκρατία στην Κρήτη (1211-1645/1669) και στα Επτάνησα (1485-1797), υπάρχουν ντοκουμέντα ότι ήταν σύνηθες η σύνταξη συμφωνητικών τα έπαιρναν το όνομά τους από την διαφορά που επέλυσαν χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι τα έγγραφα συμφιλίωσης οικογενειών, και τα ινστρουμέντια της αγάπης. Τέλος, στην ορεινή Κρήτη παρατηρούμε την ύπαρξη του σασμού, μια διαδικασία υποβοηθούμενης συμβιβαστικής επίλυσης διαφορών κατά την οποία, μετά από τη γένεση μίας διαφοράς, ένα πρόσωπο κύρους και κοινωνικής επιρροής, ο σάστης, επιδιώκει την εξεύρεση συμβιβαστικής λύσης. Μεταξύ των στόχων είναι και η μη κλιμάκωση της διαφοράς.⁷⁰

3.3. Ειδικές Περιπτώσεις εξωδικαστικής επίλυσης του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, Δικαστική Μεσολάβηση -Εξώδικης Επίλυσης και Απόπειρα Συμβιβασμού

3.3.1 Απόπειρα εξώδικης επίλυσης ιδιωτικών διαφορών του άρθρου 214 Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας

Κατόπιν σύστασης της Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης εισάγεται το άρθρο 214 Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας που αφορά την απόπειρα εξώδικης επίλυσης ιδιωτικών διαφορών, πιο συγκεκριμένα στην πρώτη παράγραφο ορίζει ότι: «Οι διάδικοι μπορούν να συμβιβάζονται, μετά την επέλευση της εκκρεμοδικίας μέχρι την έκδοση τελεσίδικης απόφασης και χωρίς να υφίσταται στάση της δίκης, όταν αντικείμενό της είναι ιδιωτικού δικαίου διαφορά, για την οποία επιτρέπεται κατά το ουσιαστικό δίκαιο να συνομολογηθεί συμβιβασμός». Στη δεύτερη παράγραφο περιγράφονται τα απαραίτητα στοιχεία που οφείλει να εμπεριέχει ένα πρακτικό στην περίπτωση που επέλθει συμβιβασμός. Σημειώνεται ότι το πρακτικό αυτό δύναται να υποβληθεί προς επικύρωση από το δικαστήριο που εκδικάζει τη διαφορά. Άμεσο αποτέλεσμα της επικύρωσης είναι η κατάργηση της δίκης όπως συμβαίνει και με το δικαστικό συμβιβασμό. Αν το πρακτικό επικυρωθεί, τότε επέρχεται κατάργηση της δίκης, όπως και στην περίπτωση του δικαστικού συμβιβασμού. Η ύπαρξη και μόνο του άρθρου δείχνει έμπρακτα, έστω και κατόπιν της σύστασης της Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης, τη σπουδαιότητα του να παρέχονται στον πολίτη όσο δυνατόν περισσότερες επιλογές για την επίλυση των διαφορών τους συμβιβαστικά και εκτός δικαστηρίου. ο Έλληνας νομοθέτης δείχνει να ασπάζεται τις ηπιότερες

⁷⁰ Βλ. Υπουργείο Δικαιοσύνης, *Οι ρίζες της Διαμεσολάβησης*, <http://www.diamesolavisi.gov.gr/selida/oi-istorikes-rizes-tis-diamesolavisis-stin-ellada> (τελευταία πρόσβαση 09-09-2022).

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»

λύσεις θεωρώντας αυτές σαφώς πιο ωφέλιμες και για τις μετέπειτα σχέσεις των εμπλεκομένων καθώς οι λύσεις που επέρχονται χωρίς πίεση χωρίς επιβολή είναι καλύτερα ανεκτές συναισθηματικά αλλά και πρακτικά Συγκεκριμένα, με το άρθρο 214 Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας «δίδεται η ευκαιρία στα μέρη με την βοήθεια των πληρεξουσίων τους δικηγόρων να επιχειρήσουν να συμβιβαστούν επιτυγχάνοντας μία αμοιβαία αποδεκτή λύση»⁷¹

Από τη μελέτη του θεσμού της απόπειρας εξώδικης επίλυσης ιδιωτικών διαφορών του άρθρου 214 Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας με τον θεσμό της διαμεσολάβησης, παρατηρούμε την απουσία ουσιαστικά ενός ουδέτερου τρίτου και διαπιστώνουμε ταυτόχρονα ότι το βάρος του συντονισμού φέρουν εξολοκλήρου οι πληρεξούσιοι δικηγόροι των μερών αλλά και τα ίδια τα μέρη. Ως προς το χρόνο δυνατότητας άσκησης σημειώνεται ότι, η απόπειρα εξώδικης επίλυσης της διαφοράς του άρθρου 214 Α⁷² του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας μπορεί να υλοποιείται από την στιγμή της εκκρεμοδικίας και μέχρι την έκδοση τελεσίδικης απόφασης δίνοντας άπλετο χρόνο να αξιοποιηθεί αυτή η δυνατότητα.

Αναφορικά δε, με τα έννομα αποτελέσματα όπως αναφέρθηκε και παραπάνω απαιτείται η σύνταξη πρακτικού ενώ απαιτητή είναι η επικύρωση από το δικαστήριο ενώπιον του οποίου εκκρεμεί η δίκη, αφού ελεγχθεί η συνδρομή κάποιων προϋποθέσεων.

3.3.2 Η Δικαστική μεσολάβηση του άρθρου 214 Β του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας

Αποτελεί το σχετικά πρόσφατο άρθρο 214 Β⁷³ του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας εισάγει στη ελληνική έννομη τάξη τον θεσμό της δικαστικής μεσολάβησης. Συγκεκριμένα ορίζεται ότι «διαφορές ιδιωτικού δικαίου μπορούν να επιλυθούν και με προσφυγή σε δικαστική μεσολάβηση. Η προσφυγή στη δικαστική μεσολάβηση, η οποία είναι προαιρετική, μπορεί να γίνει πριν από την άσκηση της αγωγής ή και κατά τη διάρκεια της εκκρεμοδικίας». Επιπρόσθετα λοιπόν από την προσφυγή στην δικαστική μεσολάβηση που υποκινείται με πρωτοβουλία των διαδίκων, στην παράγραφο 4 του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι «δικαστήριο στο οποίο είναι εκκρεμής η υπόθεση μπορεί σε κάθε στάση της δίκης, ανάλογα με την περίπτωση και λαμβάνοντας υπόψη όλες τις περιστάσεις της υπόθεσης, να καλεί τα μέρη να προσφύγουν στη δικαστική μεσολάβηση για την επίλυση της διαφοράς τους» δημιουργώντας έτσι ακόμα μία συνθήκη υπό την οποία τα μέρη θα μπορούσαν να επιλύσουν τις διαφορές τους. Το γεγονός μάλιστα ότι η πρόσκληση γίνεται από το δικαστήριο πιθανόν να δημιουργεί μία προδιάθεση να

⁷¹ Βλ. Μαθίας, Σ., *Συμβιβαστική επίλυση ιδιωτικών διαφορών, ερμηνευτική προσέγγιση*. Νομικό Βήμα, 48, Αθήνα, 2000, σ. 1545-1550.

⁷² Βλ. το άρθρο 214^Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

⁷³ Βλ. το άρθρο 214^Β του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

προσπαθήσουν περισσότερο προς αυτή την κατεύθυνση ενώ ίσως δρα λυτρωτικά σε θέματα εγωισμού που τους αποτρέπουν από το να το ζητήσουν οι ίδιοι. Στην παράγραφο 2 του άρθρου 214 Β του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας προβλέπεται πως ρόλο δικαστικού μεσολαβητή αναλαμβάνουν δικαστές και μάλιστα πρόεδροι πρωτοδικών ή οι αρχαιότεροι πρωτοδίκες προκειμένου να εξασφαλιστεί η ύπαρξη ικανοποιητικής επαγγελματικής εμπειρίας. Ακολουθώντας την παράγραφο 374 του άρθρου 214 Β του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ο δικαστικός μεσολαβητής μπορεί να κάνει κοινές ή κατ' ιδίαν συναντήσεις με τα μέρη ενώ η όλη διαδικασία της δικαστικής μεσολάβησης καλύπτεται από απόρρητο για το οποίο τα μέρη δεσμεύονται με γραπτή συμφωνία. Στην περίπτωση επέλευσης συμφωνίας τότε συντάσσεται πρακτικό, το οποίο υπογράφεται από τον δικαστικό μεσολαβητή, τα μέρη και τους πληρεξουσίους τους δικηγόρους και κατατίθεται στην γραμματεία του πρωτοδικείου όπου διεξήχθη η δικαστική μεσολάβηση, όπως ορίζεται στην παράγραφο 5 του άρθρου 214 Β⁷⁵ του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Και σε αυτό το άρθρο βλέπουμε τον προσανατολισμό του νομοθέτη στην παροχή επιλογών για την ειρηνική διευθέτηση των ζητημάτων προσπαθώντας να εξαντλήσει κάθε δυνατότητα πριν το ζήτημα επιλυθεί δικαστικώς. Το 214Γ αναφέρεται στην δομημένη διαμεσολάβηση αλλά αυτή θα τη δούμε πιο αναλυτικά σε μεταγενέστερο κεφάλαιο.

3.3.3 Απόπειρα Συμβιβασμού του άρθρου 209 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας

Στο άρθρο 208⁷⁶ ΚΠολΔ αναγράφεται με σαφήνεια ότι ο ειρηνοδίκης φέρει την υποχρέωση να προσπαθήσει να συμβιβάσει τους διαδίκους πριν προχωρήσει στις συζητήσεις στο ακροατήριο. Μετά και μόνο μετά την αποτυχία του συμβιβασμού μπορεί να προχωρήσει με την συζήτηση των υποθέσεων Η παράλειψή της δεν προκαλεί απαράδεκτο ή ακυρότητα. Επίσης ο ειρηνοδίκης, με γνώμονα τη θετική έκβαση του συμβιβασμού δύναται να το ζητήσει από ειρηνοδική άλλης περιφέρειας .

Επιπλέον συμφώνως με τα οριζόμενα στο άρθρο 209 του ΚΠολΔ και συγκεκριμένα στην παρ.177 του άρθρου 209 αυτοί που προτίθενται να καταθέσουν αγωγή δύναται να αιτηθούν τη συμβιβαστική επέμβαση του αρμόδιου ειρηνοδική για την εκδίκαση της αγωγής. Αρκεί η υποβολή αίτησης προς τον ειρηνοδική, εντός της οποίας καταγράφονται τα βασικά σημεία της διαφοράς, ενώ επιτρέπεται και η αυθόρμητη παρουσία στο γραφείο του οικείου ειρηνοδική όλων των μερών, στη δεύτερη περίπτωση, είναι επιτρεπτό να προχωρήσουν άμεσα στη διαδικασία του συμβιβασμού. Από το σημείο αυτό και έπειτα αναλαμβάνει ο ειρηνοδίκης να καλέσει το

⁷⁴ Βλ. την παρ.3 του άρθρου 214^Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

⁷⁵ Βλ. την παρ.5 του άρθρου 214^Β του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

⁷⁶ Βλ. το άρθρο 208 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

⁷⁷ Βλ. την παρ.1 του άρθρου 209 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

συντομότερο δυνατό σε ορισμένη ημερομηνία και χρόνο όλα τα εμπλεκόμενα μέρη. Στην πρόσκληση αυτή είναι υποχρεωτικό να αναγράφεται σύντομα και περιεκτικά η προς συζήτηση διαφορά. Δεν προκύπτει υποχρέωση για δημοσιότητα αλλά απαιτείται η τήρηση πρακτικών για το συμβιβασμό.

Η μη εμφάνιση του υποβάλλοντος την αίτηση συνεπάγεται την εκδίκαση των δικαστικών εξόδων σε βάρος του τόσο σε αυτή την περίπτωση όσο και αν δεν εμφανιστεί κάποιος εκ των κληθέντων η διαδικασία θεωρείται ότι είναι αποτυχημένη.

Επισημαίνεται ότι τα θέματα επιμέλειας, οικονομικά ζητήματα όπως αυτό της διατροφής και φυσικά της επικοινωνίας τέκνων εντός και εκτός γάμου επιδέχονται ρύθμισης με τον ανωτέρω τρόπο και μάλιστα είναι ιδιαιτέρως οικονομικός και χρονικά αποτελεσματικός, η δε απόφαση που συνυπογράφεται από ειρηνοδίκη, γραμματέα και τα μέρη έχει ισχύ δικαστικής απόφασης.

3.4 Το Ευρωπαϊκό Θεσμικό πλαίσιο

3.4.1 Η Οδηγία 2001/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για το ηλεκτρονικό εμπόριο

Κανόνες για την συμβιβαστική επίλυση διαφορών έχουν ήδη εκπονηθεί από το 1980 από την Επιτροπή Διεθνούς Εμπορικού Δικαίου του Ο.Η.Ε. προτρέποντας τα κράτη να τους εφαρμόσουν. Στην Ευρώπη και σε όλη τη χώρα τα μέλη της ένωσης οι βάσεις και οι αρχές λειτουργίας των οργάνων της εξώδικης επίλυσης διαφορών τέθηκαν μπορούμε να πούμε ότι τέθηκαν με Σύσταση της Επιτροπής (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1998) και εμπλουτίστηκαν με νεότερη Σύσταση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2001).

Στην Οδηγία 2001/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για το ηλεκτρονικό εμπόριο ορίστηκε ότι η νομοθεσία των κρατών δεν πρέπει να εμποδίζει τη χρήση μηχανισμών εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών που προβλέπονται στο εθνικό δίκαιο και στην Πράσινη Βίβλο για τους εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης των διαφορών αστικού και εμπορικού δικαίου (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2002), επιβεβαιώθηκε ότι αυτοί αποτελούν πολιτική προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και προωθήθηκε η εναλλακτική επίλυση και σε άλλους τομείς (οικογενειακό δίκαιο, εργασιακές σχέσεις).

Η διαμεσολάβηση αποτελεί την πιο δομημένη μορφή εναλλακτικής επίλυσης διαφορών και κρίνεται σκόπιμη η ενδελεχής μελέτη της προκειμένου να διαπιστωθεί ποια χαρακτηριστικά θα μπορούσαν να ενταχθούν σε ένα αντίστοιχο νομικό κείμενο που θα περιλάμβανε και διαφορές στις οποίες είναι μέρος και το δημόσιο. Σημαντικό είναι επίσης να ακολουθήσουμε τη διαδρομή της στο χρόνο ώστε να διαπιστώσουμε πόσο εύκολη ή δύσκολη ήταν η αξιοποίησή της στις

ιδιωτικές διαφορές και κυρίως σημεία που καθυστέρησαν ή διευκόλυναν την ένταξή της στο ελληνικό γίγνεσθαι και τέλος να αντιληφθούμε το βαθμό αντίστασης της κοινωνίας σε κάτι νέο έτσι ώστε να συνυπολογιστούν όλες αυτές οι παράμετροι στην εκτίμηση μας για το κατά πόσο είναι δυνατή μια ανάλογη διαδικασία για το δημόσιο.

3.4.2 Η Οδηγία 2008/52/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για ορισμένα θέματα διαμεσολάβησης σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις

Ίσως το σημαντικότερο των κειμένων για τη διαμεσολάβηση, η «Οδηγία 2008/52/EK της 21ης Μαΐου 2008 για ορισμένα θέματα διαμεσολάβησης σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις» αποτέλεσε τον δούρειο ίππο για την προώθηση του θεσμού της διαμεσολάβησης στα κράτη-μέλη της ΕΕ. Είναι δε, μέρος μιας διευρυμένης δράσης για την ενίσχυση της προσφυγής σε μέσα εναλλακτικής επίλυσης διαφορών σε υπερεθνικό επίπεδο. Ως προϊόν αυτών των διεργασιών και της διαδικασίας εναρμόνισης των εθνικών νομοθεσιών, η Οδηγία για τη διαμεσολάβηση υιοθετήθηκε με στόχο την πρόσβαση των ευρωπαίων πολιτών σε ένα ταχύ και αποδοτικό μέσο εναλλακτικής επίλυσης των διαφορών τους⁷⁸ και τη διασφάλιση ενός προβλέψιμου νομικού πλαισίου⁷⁹ για τη διαμεσολάβηση στα κράτη- μέλη.

Στο πλαίσιο της Οδηγίας δεν προβλέφθηκε ένα συγκεκριμένο διαμεσολαβητικό μοντέλο αλλά δόθηκε στα κράτη- μέλη η δυνατότητα να επιλέξουν, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητές τους, τον τρόπο ρύθμισης των επιμέρους πτυχών της διαμεσολάβησης. Στο πεδίο εφαρμογής της εντάχθηκαν οι αστικές και εμπορικές διασυνοριακές διαφορές με την εξαίρεση αυτών για τις οποίες τα μέρη δεν έχουν την ελευθερία να αποφασίζουν βάσει του εφαρμοστέου δικαίου⁸⁰, δηλαδή των υποθέσεων για τις οποίες τα μέρη δεν διαθέτουν εξουσία διάθεσης, όπως ιδίως στο οικογενειακό και εργατικό δίκαιο⁸¹. Από το ρυθμιστικό της πεδίο εξαιρέθηκαν, επίσης, ρητά οι διοικητικές διαφορές⁸²

Η Οδηγία καλύπτει όλους τους τρόπους ενεργοποίησης της διαμεσολάβησης - με πρωτοβουλία των μερών, κατόπιν προτροπής του δικαστηρίου⁸³ ή υποχρεωτική εκ του νόμου διαμεσολάβηση⁸⁴ - καθώς και την δικαστική μεσολάβηση, την οποία διενεργεί δικαστικός

⁷⁸ Βλ. Προοίμιο, σκ. 6 και άρθρο 1 παρ. 1 της Οδηγίας 2008/52/EK για τη διαμεσολάβηση.

⁷⁹ Βλ. Προοίμιο, σκ. 7 της Οδηγίας 2008/52/EK για τη διαμεσολάβηση.

⁸⁰ Βλ. Άρθρο 1 παρ. 2, εδ. α' της Οδηγίας 2008/52/EK για τη διαμεσολάβηση.

⁸¹ Βλ. Προοίμιο, σκ. 10 της Οδηγίας 2008/52/EK για τη διαμεσολάβηση.

⁸² Βλ. Άρθρο 1 παρ. 2, εδ. α' της Οδηγίας 2008/52/EK για τη διαμεσολάβηση.

⁸³ Βλ. Άρθρο 3 περ. α' και 5 παρ. 1 της Οδηγίας 2008/52/EK για τη διαμεσολάβηση.

⁸⁴ Βλ. Άρθρο 3 περ. α' και 5 παρ. 2 της Οδηγίας 2008/52/EK για τη διαμεσολάβηση.

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»

λειτουργός που δεν έχει επιληφθεί τη σχετική με τη συγκεκριμένη διαφορά δίκη⁸⁵. Το ρυθμιστικό πεδίο της Οδηγίας δεν αναφέρει τις απόπειρες συμβιβασμού που γίνονται από το δικαστήριο για την επίλυση της διαφοράς κατά την εξέλιξη της δίκης⁸⁶.

Ως διαμεσολαβητής ορίζεται «οποιοσδήποτε τρίτος από τον οποίο ζητείται να αναλάβει διαμεσολάβηση με κατάλληλο, αποτελεσματικό και αμερόληπτο τρόπο, ανεξαρτήτως της ονομασίας του ή του επαγγέλματός του στο αντίστοιχο κράτος μέλος και ανεξαρτήτως του τρόπου με τον οποίο ορίστηκε ή ανέλαβε να τελέσει την εν λόγω διαμεσολάβηση»⁸⁷. Η Οδηγία δεν θέτει κριτήρια σχετικά με την ανεξαρτησία και την ουδετερότητα του διαμεσολαβητή ούτε προβλέπει τις υποχρεώσεις του. Έτσι, επαφίεται στα κράτη- μέλη να μεριμνήσουν και να δημιουργήσουν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για τη δημιουργία μη υποχρεωτικών κωδίκων δεοντολογίας και την τήρησή τους, και να προωθήσουν την εκπαίδευση των διαμεσολαβητών προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι η διαμεσολάβηση διεξάγεται ορθά.⁸⁸ Περαιτέρω, σύμφωνα με την Οδηγία, τα κράτη ενθαρρύνουν τις δράσεις για την εύκολη πρόσβαση σε πληροφορίες στο ευρύ κοινό για τον τρόπο που μπορούν να έρθουν σε επαφή με διαμεσολαβητές και οργανισμούς παροχής υπηρεσιών διαμεσολάβησης, ιδίως στο διαδίκτυο⁸⁹.

Ως προς την τήρηση της εμπιστευτικότητας, στην Οδηγία δεν γίνεται αναλυτική αναφορά στα στοιχεία που καλύπτονται από το απόρρητο της διαμεσολάβησης. Ειδικότερα, προβλέπεται ότι ούτε οι διαμεσολαβητές ούτε όσοι εμπλέκονται διοικητικά στη διαδικασία διαμεσολάβησης μπορούν να υποχρεώνονται να προσκομίσουν σε αστικές και εμπορικές δίκες ή διαιτησίες στοιχεία που προκύπτουν από διαδικασία διαμεσολάβησης ή σχετίζονται με αυτή⁹⁰. Ωστόσο, υπάρχει η δυνατότητα μη εφαρμογής του κανόνα αυτού μετά από σχετική συμφωνία των μερών⁹¹. Ως εξαιρέσεις από το απόρρητο της διαμεσολάβησης ορίζονται οι περιπτώσεις που επιτακτικοί λόγοι δημόσιας τάξης, όπως εξειδικεύονται από κάθε κράτος- μέλος, επιβάλλουν την άρση του, κυρίως για να εξασφαλιστεί η προστασία των πρωταρχικών συμφερόντων των παιδιών ή να αποφευχθεί ο κίνδυνος να θιγεί η σωματική ή ψυχολογική ακεραιότητα προσώπου⁹² καθώς και οι περιπτώσεις που η κοινολόγηση του περιεχομένου της συμφωνίας είναι απαραίτητη για την εφαρμογή ή εκτέλεσή της⁹³. Τέλος, προκειμένου να αποκτήσει εκτελεστότητα η συμφωνία στην οποία καταλήγουν τα μέρη προτείνεται η επικύρωσή της η οποία μπορεί να γίνει από δικαστήριο ή άλλη δημόσια αρχή, με δικαστική ή άλλη απόφαση ή με δημόσιο έγγραφο,

⁸⁵ Βλ. Άρθρο 3 περ. α΄ της Οδηγίας 2008/52/ΕΚ για τη διαμεσολάβηση.

⁸⁶ Βλ. Άρθρο 3 περ. α΄ Οδηγίας 2008/52/ΕΚ για τη διαμεσολάβηση.

⁸⁷ Άρθρο 3 περ. β΄ Οδηγίας 2008/52/ΕΚ για τη διαμεσολάβηση.

⁸⁸ Άρθρο 4 Οδηγίας 2008/52/ΕΚ για τη διαμεσολάβηση.

⁸⁹ Άρθρο 9 Οδηγίας 2008/52/ΕΚ για τη διαμεσολάβηση.

⁹⁰ Άρθρο 7 παρ. 1 Οδηγίας 2008/52/ΕΚ για τη διαμεσολάβηση.

⁹¹ Άρθρο 7 παρ. 1 Οδηγίας 2008/52/ΕΚ για τη διαμεσολάβηση.

⁹² Άρθρο 7 παρ. 1 περ. α΄. Οδηγίας 2008/52/ΕΚ για τη διαμεσολάβηση.

⁹³ Άρθρο 7 παρ. 1 περ. β΄. Οδηγίας 2008/52/ΕΚ για τη διαμεσολάβηση.

επαφίεται δηλαδή στο μηχανισμό που θα επιλέξει κάθε κράτος- μέλος⁹⁴. Σε κάθε περίπτωση τα κράτη- μέλη πρέπει να δίνουν τη δυνατότητα στα μέρη ή σε ένα εξ αυτών, αλλά με τη ρητή συναίνεση των υπολοίπων, να ζητούν να καταστεί εκτελεστό το περιεχόμενο της συμφωνίας⁹⁵. Η συμφωνία κηρύσσεται εκτελεστή εκτός αν το περιεχόμενό της αντιβαίνει στο δίκαιο του κράτους- μέλους, στο οποίο υποβάλλεται η αίτηση, ή δεν προβλέπεται η εκτελεστότητά της σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία του κράτους⁹⁶.

3.5 Η διαμεσολάβηση στις αστικές και εμπορικές διαφορές στο ελληνικό δίκαιο: από το ν. 3898/2010 στο ν. 4640/2019

3.5.1 Η πρώτη ενσωμάτωση της οδηγίας 2008/53/EK στην ελληνική έννομη τάξη με το ν.3898/2010

Η οδηγία 2008/52/EK, εισήχθη στην ελληνική έννομη τάξη με την ψήφιση του Ν. 3898/2010, σηματοδοτώντας την έναρξη της γνωριμίας καταρχάς των νομικών με τη νέα κατάσταση. Αποτελέσματα της πρώτης ενσωμάτωσης υπήρξαν καταρχάς η εκπαίδευση δικηγόρων ως διαμεσολαβητών και τη δημιουργία εκπαιδευτών και φορέων εκπαίδευσης. Η υποχρεωτικότητα δεν τέθηκε καθόλου στο τραπέζι των συζητήσεων εναποθέτοντας εξολοκλήρου στη βούληση των ενδιαφερομένων την χρήση της ή όχι. Παράλληλα δεν υπήρξε μια προσπάθεια για προβολή του θεσμού μέσω ημερίδων και συνεδρίων κυρίως για το νομικό κόσμο. αρκετή προβολή του θεσμού προς το ευρύ κοινό.

Για την πρώτη δεκαετία ενσωμάτωσης θα βάζαμε θετικό πρόσημο στην εισαγωγή του θεσμού στους νομικούς-δικαστικούς κύκλους χωρίς όμως να συμβαίνει το ίδιο και με την ενημέρωση των πολιτών η οποία θα χαρακτηριζόταν μάλλον περιορισμένη. Επίσης τέθηκαν τα θεμέλια για την παροχή εκπαίδευσης και πιστοποίησης των διαμεσολαβητών οι οποίοι θα αποτελέσουν την μελλοντική βάση για τη δημιουργία εκπαιδευτών αλλά και υπέρμαχων του θεσμού.

Από ότι φαίνεται η απουσία της υποχρεωτικότητας δεν κατάφερε να την ενσωματώσει στην καθημερινότητα, ενώ προς αυτή την κατεύθυνση συνηγόρησαν και η από μερίδα νομικών αίσθηση του ότι θα απωλέσουν δικηγορική ύλη και η έλλειψη κινήτρων.

Μιλώντας με αριθμούς, η δεκαετία αυτή είχε πολύ χαμηλά ποσοστά εφαρμογής, χωρίς να έχει επιτύχει την γρήγορη επίλυση των υποθέσεων αλλά και την αποφόρτιση των δικαστικών αιθουσών από υποθέσεις που θα μπορούσαν να έχουν επιλυθεί εκτός αυτών. Επιπρόσθετα

⁹⁴ Άρθρο 6 παρ. 1 και 2. Οδηγίας 2008/52/EK για τη διαμεσολάβηση.

⁹⁵ Άρθρο 6 παρ. 1 εδ. α'. Οδηγίας 2008/52/EK για τη διαμεσολάβηση.

⁹⁶ Άρθρο 6 παρ. 1 εδ. β'. Οδηγίας 2008/52/EK για τη διαμεσολάβηση.

προκύπτει ότι δεν υπήρξε μεταστροφή της κουλτούρας προς εναλλακτικές μεθόδους επίλυσης και τελικά δεν επιτεύχθηκε ο στόχος της οδηγίας δηλαδή η μέριμνα για «δημιουργία ισόρροπης σχέσης μεταξύ της διαμεσολάβησης και των δικαστικών διαδικασιών». Η δε ισόρροπη αυτή σχέση δεν μπορεί παρά να περιλαμβάνει και ποσοτική εξομοίωση, κάτι που δεν επιτυγχάνεται όταν σχεδόν το σύνολο των υποθέσεων επιλύεται δικαστικά καίτοι στην συγκεκριμένη οικονομική και κοινωνική συγκυρία, καθίσταται επιβεβλημένη η ανάγκη να ενθαρρυνθούν οι εξωδικαστικές διαδικασίες, με παράλληλη διασφάλιση της ποιότητας και της συνεργασίας των συστημάτων απονομής της δικαιοσύνης, ώστε να δοθεί ώθηση στη δημιουργία ενός χώρου ασφάλειας, ειρήνης και ανάπτυξης.

3.5.2 Η εξέλιξη της Υποχρεωτικότητας στην ελληνική έννομη τάξη με το ν. 4512/2018

Για την βελτιστοποίηση της διαδικασίας και τη διάδοση της παρεχόμενης δυνατότητας για διαμεσολάβηση ήρθε, ο νόμος 4512/2018 και ασχολήθηκε με την θέσπιση κανόνων, που θα εξασφαλίσουν την εφαρμογή της διαμεσολάβησης στην πράξη. Για τη θέσπιση του νέου νομικού πλαισίου λήφθηκαν υπόψη τα χαμηλά ποσοστά διαμεσολάβησης στη χώρα μας αλλά και το παράδειγμα της Ιταλίας η οποία έχοντας περάσει από μια σειρά ετών χωρίς υποχρεωτικότητα του θεσμού και έχοντας τα ίδια χαμηλά αποτελέσματα, πέρασε διατάξεις για υποχρεωτικότητα σε σειρά περιπτώσεων για να δει θετικά αποτελέσματα στο πέρασμα των ετών αφού κατάφερε έτσι να εξοικειώσει το ευρύ κοινό με την εν λόγω διαδικασία.

Συνεπεία των ανωτέρω, στον νόμο 4512/2018 κρίθηκε σκόπιμο να προσανατολιστούν προς το μοντέλο της Ιταλίας, το οποίο αποδεδειγμένα είχε αποδώσει καρπούς κλείνοντας έτσι περισσότερο στην επιδίωξη της οδηγίας την εξασφάλιση μιας ισορροπημένης σχέσης μεταξύ δικαστικής και εξωδικαστικής διευθέτησης των διαφορών. Διευκρινίζεται ότι όταν μιλάμε για υποχρεωτικότητα δεν εννοούμε την υποχρεωτική επίλυση με διαμεσολάβηση αλλά την υποχρέωση των μερών για μια αρχική συνεδρία διαμεσολάβησης όπου τα μέρη θα ενημερωθούν και θα λάβουν τις απαραίτητες πληροφορίες για το αν επιθυμούν να συνεχίσουν την διευθέτηση της υπόθεσης με διαμεσολάβηση ή να συνεχίσουν δικαστικά. Δικαστικά μπορούν να προχωρήσουν και σε περίπτωση αποτυχίας των διαπραγματεύσεων. Το γεγονός αυτό είναι πολύ σημαντικό καθώς δεν αντιτίθεται στο δικαίωμα του πολίτη για άμεση πρόσβαση στο φυσικό δικαστή.

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει ήδη κρίνει ότι «παρόμοια μέτρα δεν βρίσκονται σε αντίθεση με τις αρχές της ισοδυναμίας, της αποτελεσματικότητας, καθώς και της

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
*«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»*

αποτελεσματικής ένδικης προστασίας⁹⁷ υπό τον όρο ότι «η διαδικασία αυτή δεν καταλήγει σε δεσμευτική για τα εμπλεκόμενα μέρη απόφαση, δεν καθυστερεί ουσιωδώς την άσκηση ενδίκου βοηθήματος, αναστέλλει την παραγραφή των οικείων δικαιωμάτων και δεν προκαλεί έξοδα, ή προκαλεί ελάχιστα έξοδα, στα ενδιαφερόμενα μέρη».

Υπόθεση σταθμό αποτελεί υπόθεση (Υπόθεση C-75/16 Livio Menini και Maria Antonia Rampanelli κατά Banco Popolare Societa Cooperativa) αναφορικά με το άνω αναφερόμενο προστάδιο διαμεσολάβησης, προ της δικαστικής προσφυγής, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποφάνθηκε εκ νέου ότι το δίκαιο της Ένωσης δεν αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία, η οποία προβλέπει ότι πριν από οποιαδήποτε ένδικη προσφυγή, πρέπει υποχρεωτικώς να προηγείται διαμεσολάβηση, ο δε ορισμός μιας διαδικασίας διαμεσολαβήσεως που συνίσταται σε μία και μόνο αρχική συνεδρία των μερών με το διαμεσολαβητή, ως προϋποθέσεως του παραδεκτού της συζήτησης της ένδικης προσφυγής δύναται να αποδειχθεί συμβατός προς την αρχή της αποτελεσματικής ένδικης προστασίας υπό ορισμένες προϋποθέσεις και πιο συγκεκριμένα εφόσον η διαδικασία « 1) δεν καταλήγει σε δεσμευτική για τα εμπλεκόμενα μέρη απόφαση, 2) δεν καθυστερεί ουσιωδώς την άσκηση ενδίκου βοηθήματος 3) αναστέλλει την απόσβεση των οικείων δικαιωμάτων και 4) δεν προκαλεί σημαντικά έξοδα, εφόσον 5) η ηλεκτρονική οδός δεν αποτελεί το μοναδικό μέσο προσβάσεως στην εν λόγω διαδικασία συμβιβασμού και 6) είναι δυνατή η λήψη προσωρινών μέτρων σε εξαιρετικές περιπτώσεις. ⁹⁸».(Υπόθεση C-75/16).

Στον νόμο 4512/2018⁹⁹, οι ως άνω όροι νομιμότητας καλύπτονται και βρίσκονται σε εναρμόνιση με αυτούς, ο δε προσωρινός περιορισμός του δικαιώματος της αποτελεσματικής ένδικης προστασίας είναι σύννομος και ανάλογος προς το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα του συμβιβασμού των μερών. «Περαιτέρω, κατόπιν καταγγελίας που υποβλήθηκε στις υπηρεσίες της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, διατηρώντας αμφιβολίες ως προς το αν ο νόμος 3898/2010 (άρθρο 5, παράγραφοι 1 και 2 και άρθρο 7, παράγραφος 2), το Π.Δ. 123/2011 και η υπουργική απόφαση 109088/2011, όπως έχει τροποποιηθεί, συμβιβάζονται με τις οδηγίες 2006/123 και 2005/36, άσκησε ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την από 22 Δεκεμβρίου 2017 προσφυγή κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας»¹⁰⁰.

⁹⁷ Βλ. Damian Chalmers, Gareth Davies, Giorgio Monti, *European Union Law, Text and Materials*, 3th edition, Cambridge University Press, 2014, p.300 και *InfoCuria -Υπόθεση C-75/16 Livio Menini και Maria Antonia Rampanelli κατά Banco Popolare Societa Cooperativa* [https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-75/16&language=EL\(2022\)](https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-75/16&language=EL(2022)).

⁹⁸ Βλ. Αιτιολογική έκθεση Ν. 4512/2018 «*Ρυθμίσεις για την εφαρμογή των Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής και άλλες διατάξεις*». (ΦΕΚ Α' 5/17-01-2018 και Α' 8/23-01-2018) <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/a-agohrim-eis-all.pdf>.

⁹⁹ Βλ. το κεφάλαιο Β «*Ρυθμίσεις σχετικές με το Θεσμό της Διαμεσολάβησης*» του Ν. 4512/2018.

¹⁰⁰ Βλ. Αιτιολογική έκθεση Ν. 4512/2018 «*Ρυθμίσεις για την εφαρμογή των Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής και άλλες διατάξεις*». (ΦΕΚ Α' 5/17-01-2018 και Α' 8/23-01-2018).

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εξέδωσε την ¹⁰¹ με αριθμό C-729/2017 απόφασή του και αποφάσισε ότι:«- Η Ελληνική Δημοκρατία, περιορίζοντας τη νομική μορφή των φορέων κατάρτισης διαμεσολαβητών σε μη κερδοσκοπικές εταιρίες τις οποίες πρέπει να συνιστούν από κοινού ένας τουλάχιστον δικηγορικός σύλλογος και ένα τουλάχιστον επιμελητήριο της Ελλάδας, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 15, παράγραφος 2, στοιχεία β' και γ', και παράγραφος 3, της οδηγίας 2006/123/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά·

- η Ελληνική Δημοκρατία, επιβάλλοντας, στο πλαίσιο της διαδικασίας αναγνώρισης των ακαδημαϊκών προσόντων, πρόσθετες απαιτήσεις σχετικά με το περιεχόμενο των απαιτούμενων πιστοποιητικών και αντισταθμιστικά μέτρα χωρίς προηγούμενη αξιολόγηση της ύπαρξης πιθανών ουσιωδών διαφορών με την εθνική εκπαίδευση και διατηρώντας σε ισχύ διατάξεις που εισάγουν δυσμενείς διακρίσεις, καθόσον υποχρεώνουν τους αιτούντες διαπίστευση της ιδιότητας του διαμεσολαβητή που κατέχουν τίτλους διαπίστευσης αποκτηθέντες στην αλλοδαπή ή από αναγνωρισμένου κύρους φορέα κατάρτισης αλλοδαπής προέλευσης, κατόπιν εκπαίδευσης παρασχεθείσας στην Ελλάδα, να διαθέτουν εμπειρία τριών τουλάχιστον συμμετοχών σε διαδικασία διαμεσολάβησης, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 13 και 14, από το άρθρο 50, παράγραφος 1, καθώς και από το παράρτημα VII της οδηγίας 2005/36/EK, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Σεπτεμβρίου 2005, σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων, όπως έχει τροποποιηθεί με την οδηγία 2013/55/EE του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Νοεμβρίου 2013.»

Ενέργειες που ουσιαστικά οδήγησαν στην διεύρυνση των φορέων που μπορούν να παρέχουν εκπαίδευση, τη διεύρυνση της επιστημονικής δεξαμενής από την οποία μπορούν να εκπαιδευτούν διαμεσολαβητές και η εναρμόνιση των προσόντων με αυτά της υπόλοιπης Ευρώπης. Στον ίδιο νόμο ενσωματώθηκαν και οι διαδικασίες πιστοποίησης και η λειτουργία της Κεντρικής Επιτροπής Διαμεσολάβησης.

Ακολούθως με την με αριθμό¹⁰² Ref. Ares (2019) 4256081-04/07/2019 επιστολή, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε συνέχεια της ανωτέρω απόφασης, ζήτησε από τις ελληνικές αρχές να την ενημερώσουν εντός δύο (2) μηνών από την ημερομηνία παραλαβής της επιστολής, ήτοι έως 4-9-2019, για τα μέτρα που έλαβαν προκειμένου να συμμορφωθούν με την απόφαση του Δικαστηρίου.

¹⁰¹ *InfoCuria* Απόφαση του Δικαστηρίου (τέταρτο τμήμα) της 26ης Ιουνίου 2019 Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας Παράβαση κράτους μέλους – Άρθρο 258 ΣΛΕΕ – Άρθρο 49 ΣΛΕΕ – Οδηγία 2006/123/EK – Άρθρο 15, παράγραφοι 2 και 3 – Οδηγία 2005/36/EK – Άρθρα 13, 14, 50 και παράρτημα VII – Ελευθερία εγκατάστασης – Αναγνώριση επαγγελματικών προσόντων – Εθνικοί κανόνες που αφορούν τους παρόχους κατάρτισης διαμεσολαβητών-Με αριθμό C-729/2017 -με αριθμό C-729/2017 απόφασή ΔΕΕ <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=el&num=C-729/17> .

¹⁰² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ref. Ares (2019) 4256081-04/07/2019 επιστολή.

3.5.3 Το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο για τη διαμεσολάβηση του ν. 4640/2019 σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις Περαιτέρω εναρμόνιση της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/52/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21^{ης} Μαΐου 2008 και άλλες διατάξεις.

Μέσα από τις ζυμώσεις των προηγούμενων ετών και των προϋπαρχόντων νομικών κειμένων φτάνουμε στο νομικό πλαίσιο το οποίο θα παρουσιαστεί παρακάτω και έχει ως στόχο αφενός τη συμμόρφωση της Ελλάδος με την απόφαση του ΔΕΕ, αλλά και την επίλυση πρακτικών και τεχνικών θεμάτων, τα οποία εντοπίστηκαν κατά την διάρκεια ισχύος του προηγούμενου νόμου. Στοχεύει επίσης να ενισχύσει την εμπιστοσύνη των πολιτών στη διαδικασία της διαμεσολάβησης.

Ως γενικοί στόχοι ¹⁰³προσδιορίζονται οι ακόλουθοι:

- 1) «Θέσπιση ενός ολοκληρωμένου συστήματος εφαρμογής της διαμεσολάβησης, ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση των πολιτών σε αυτό και να αποτελέσει ένα αποτελεσματικό εργαλείο φιλικής επίλυσης των αστικών και εμπορικών διαφορών.
- 2) Θέσπιση συγκεκριμένων κανόνων για την κατανόηση του πεδίου εφαρμογής της εξωδικαστικής διαμεσολάβησης, του τρόπου προσφυγής σε αυτή, την διαδικασία εφαρμογής της και την εκτελεστότητα των συμφωνιών που προκύπτουν από τη διαμεσολάβηση και αυτά, σε αντιδιαστολή με τη δικαστική μεσολάβηση και τη διαιτησία.
- 3) Υπαγωγή συγκεκριμένων ιδιωτικών διαφορών υποχρεωτικά στη διαδικασία της διαμεσολάβησης, με ταυτόχρονη πρόβλεψη σαφών δικονομικών κυρώσεων σε περίπτωση απευθείας προσφυγής στην τακτική δικαιοσύνη.
- 4) Διασφάλιση των μερών που επιλέγουν να προσφύγουν στη διαμεσολάβηση, ότι δεν θα απωλέσουν το δικαίωμα τους να κινήσουν δικαστικές διαδικασίες, λόγω επέλευσης της παραγραφής ή λήξεως των αποσβεστικών προθεσμιών κατά τη διάρκεια της διαμεσολάβησης.
- 5) Διασφάλιση υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης και εξέτασης των διαμεσολαβητών με την διεύρυνση της δυνατότητας οργάνωσης εκπαιδευτικών κέντρων από φορείς Κατάρτισης.» (Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου ν.4640/2019) .

Οι αλλαγές που επέρχονται με τη διαμεσολάβηση στον κλάδο της εξωδικαστικής επίλυσης των διαφορών, συνιστούν νέο σταθμό για την ισόρροπη προώθηση ενός πλήρους δικαιοσύνης

¹⁰³ Το Γενικό μέρος της Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου ν.4640/2019 «Διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις - Περαιτέρω εναρμόνιση της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/52/εκ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 2008» <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/d-diamesolavisi-eis.pdf>. (τελευταία πρόσβαση 10-10-2022).

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»

συστήματος, το οποίο συνδράμει σε μια ταχεία, αποτελεσματική, οικονομικά ορθότερη και εκσυγχρονισμένη με τις διεθνείς και ευρωπαϊκές επιδιώξεις, πρόσβαση στην δικαιοσύνη.

Συνοπτικά μπορούμε να πούμε ότι επέρχονται νέες τροποποιήσεις σχετικά με το ποιες υποθέσεις υπόκεινται σε υποχρεωτικότητα αρχικής διαμεσολάβησης ενώ διατηρείται η εξαίρεση του δημοσίου και των ΟΤΑ από την υποχρεωτικότητα. Επίσης ρυθμίστηκαν ζητήματα σχετικά με την αμοιβή διαμεσολαβητών και παραστατών, τις ημερομηνίες των προθεσμιών ,την ενημέρωση από το δικηγόρο και διαδικαστικά ζητήματα εκπαίδευσης και εξετάσεων των διαμεσολαβητών και τέλος η συχνότητα μετεκπαίδευσης των διαμεσολαβητών και φυσικά η έναρξη ισχύος της υποχρεωτικότητας ανά κατηγορία υποθέσεων. Αναλυτικά τα άρθρα όπως τα παρουσίασε η αιτιολογική έκθεση παρατίθενται συνολικά στο τέλος της εργασίας προκειμένου να δούμε τη λογική πίσω από τη διατύπωση κάθε άρθρου.

Σε μια σύντομη συγκριτική ανακεφαλαίωση διαπιστώνουμε ότι μεταξύ των ανωτέρω περιπτώσεων, δικαστική μεσολάβηση και διαμεσολάβηση υπάρχουν ομοιότητες και διαφορές, στις πιο βασικές κατατάσσονται η απουσία ουδέτερου τρίτου ,άρθρο 214 Α του Κώδικα πολιτικής Δικονομίας για τον εξώδικο συμβιβασμό ή ύπαρξη δικαστή στην περίπτωση της δικαστικής διαμεσολάβησης και ύπαρξη ουδέτερου τρίτου, για τη διαμεσολάβηση και λοιπές μεθόδους εναλλακτικής επίλυσης.

Επίσης ως προς τη χρονική δυνατότητα έναρξης, βλέπουμε ότι οι περισσότερες λαμβάνουν χώρα πριν τις δικαστικές αίθουσες ειδικότερα η διαδικασία του εξώδικου συμβιβασμού από τη στιγμή της εκκρεμοδικίας ως την τελεσιδικία αυτής ενώ στη διαμεσολάβηση δεν απαιτείται η εκκίνηση της δικαστικής διαμάχης. Η δεσμευτικότητα ή μη αυτών και ο τρόπος που δύνανται να γίνουν εκτελεστοί τίτλοι, ήτοι να έχουν ισχύ δικαστικής απόφασης. Η υποχρεωτικότητα κατάθεσης των πρακτικών για τις διαδικασίες των άρθρων 214^A και 214 Β ενώ για τη διαμεσολάβηση είναι δυνατή η δυνατότητα. Ειδικά για τη διαιτησία με την οποία ασχοληθήκαμε στο πρώτο κεφάλαιο υπενθυμίζουμε ότι έχει δεσμευτικό χαρακτήρα, ισχύ απόφασης δικαστηρίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο Εφαρμογές εναλλακτικών τρόπων επίλυσης διαφορών στην Ελλάδα

Στο κεφάλαιο αυτό θα δούμε τις προσπάθειες του Έλληνα νομοθέτη να προωθήσει την επιλογή εναλλακτικών μεθόδων επίλυσης διαφορών και στην ελληνική δημόσια διοίκηση τόσο με τη στενή της έννοια αλλά και με την ευρεία έννοιά της. Ανεξαρτήτως του εύρους του πεδίου εφαρμογής αλλά και της έκτασης της πραγματικής εφαρμογής είναι σαφές ότι η λογική της επίλυσης των διαφορών σε σύντομο χρονικό διάστημα και κυρίως εκτός των δικαστικών αιθουσών κερδίζει σταδιακά έδαφος.

4.1. Η περίπτωση των ενδικοφανών προσφυγών

Ο πιο διαδεδομένος τρόπος επίλυσης διοικητικών διαφορών πριν αυτές ακολουθήσουν τη δικαστική οδό είναι η ενδικοφανής προσφυγή. Με την υποβολή αυτών ο πολίτης διατυπώνει τις ενστάσεις του διοικούμενου για εκδοθείσα διοικητική πράξη και που τον επηρεάζει αρνητικά και ζητά την επανεξέταση του ζητήματος. Η ενδικοφανής προσφυγή, όπου προβλέπεται αποτελεί προϋπόθεση του παραδεκτού του ένδικου βοηθήματος και μπορεί να αποτρέψει τη δικαστική προσβολή της πράξης καθώς συνδέεται στενά με αυτό το στάδιο¹⁰⁴.

Η αλήθεια είναι πως ο νομοθέτης, στη λογική της αποτροπής γέννησης ένδικων διαφορών, επέλεξε να εντάξει το στάδιο της ενδικοφανούς διαδικασίας πολλά πεδία του διοικητικού δικαίου όπως οι διοικητικές συμβάσεις και η κοινωνική ασφάλιση¹⁰⁵ με χαρακτηριστικότερη την καθιέρωση ενδικοφανούς προσφυγής για το σύνολο των φορολογικών διαφορών. Όπως και να έχει η αποτελεσματικότητά του είναι συνισταμένη καλού σχεδιασμού και ορθολογικής προσέγγισης των οργάνων που έχουν την αρμοδιότητα. Οποιαδήποτε άλλη προσέγγιση είναι πιθανό να λειτουργήσει αναποτελεσματικά δημιουργώντας απλώς ένα επιπλέον στάδιο χωρίς να συμβάλει θετικά στην ουσιαστική επίλυση της διαφοράς, γιγαντώνοντας τον μηχανισμό απονομής δικαιοσύνης. Σύμφωνα με τα ισχύοντα «Ο υπόχρεος, εφόσον αμφισβητεί πράξεις, ρητές ή σιωπηρές, που εκδίδονται ή συντελούνται από 1/1/2014 και εφεξής σε βάρος του από τη Φορολογική Αρχή και εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (ν.4987/2022, εφεξής ΚΦΔ), οφείλει, πριν από την προσφυγή του στη Διοικητική Δικαιοσύνη, να ασκήσει ενδικοφανή προσφυγή ενώπιον της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων με αίτημα επανεξέτασης στο πλαίσιο διοικητικής διαδικασίας. Η ενδικοφανής προσφυγή κατατίθεται στην αρμόδια φορολογική αρχή που εξέδωσε την προσβαλλόμενη πράξη. Σημειώνεται ότι για την άσκηση της ενδικοφανούς

¹⁰⁴ Βλ. Κυβέλος, Σ., *Η ενδικοφανής προσφυγή*, εκδ. Σάκκουλα Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2016, σ. 72.

¹⁰⁵ Βλ. Κυβέλος Σ., *όπ.π.* (υποσημείωση 104), σ. 82.

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
*«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»*

προσφυγής ενώπιον της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών δεν απαιτείται παράβολο»¹⁰⁶. Η Φορολογική Αρχή, για όλες τις λοιπές πράξεις που εκδίδονται, υποχρεούται να αναγράφει επί του σώματος αυτών, ότι «σε περίπτωση αμφισβήτησής της, ο υπόχρεος πρέπει να υποβάλει, δια της αρμόδιας φορολογικής αρχής που την εξέδωσε, ενδικοφανή προσφυγή ενώπιον της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών εντός προθεσμίας 30 ημερών από την κοινοποίησή της», καθώς και το ότι «είναι απαράδεκτη η προσφυγή απευθείας στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια κατά της πράξης». Σημαντικό είναι να αναφέρουμε ότι από 29/11/2022 (για τα ΕΛΚΕ, το ΚΕΜΕΕΠ, το ΚΕΦΟΜΕΠ και τις ΔΟΥ Α' και Α1' Τάξεως) και από 15/12/2022 (για τις ΔΟΥ Α-Β' και Β' Τάξεως) θα είναι δυνατή η ψηφιακή υποβολή ενδικοφανούς προσφυγής μέσω διαδικτύου στον ιστότοπο της ΑΑΔΕ εντός της προθεσμίας που ορίζουν οι οικείες διατάξεις διευκολύνοντας και επιταχύνοντας έτσι την πρόσβαση των πολιτών στη διαδικασία. Αναφερθήκαμε λίγο πιο αναλυτικά στην περίπτωση των φορολογικών διαφορών καθώς αποτελούν ένα πεδίο που απασχολεί το σύνολο των πολιτών παρόλα αυτά δεν πρέπει να ξεχνούμε ότι υπάρχουν προβλέψεις για ενδικοφανείς προσφυγές και σε άλλες κατηγορίες υποθέσεων. Ενδεικτικά καταγράφονται διαφορές που προκύπτουν από την εφαρμογή της κοινωνικοασφαλιστικής νομοθεσίας, Δημόσια έργα, προμήθειες, υπηρεσίες, Τουριστική νομοθεσία, Αλιευτική Νομοθεσία, Δίκαιο θαλάσσιων μεταφορών, Δίκαιο Αλλοδαπών, φαρμακευτικό δίκαιο, κοινωνική-δασική -περιβαλλοντική -πολεοδομική νομοθεσία, προστασίας καταναλωτών, ΔΟΑΤΑΠ, και πειθαρχικό δίκαιο ¹⁰⁷.

4.2 Η Διαιτησία

Η διαιτησία η οποία εφαρμόζεται ευρέως στην ιδιωτική σφαίρα και αποτελεί όπως συνηθίζουν να λένε όσοι εμπλέκονται στη λειτουργία της, απονομή ιδιωτικής δικαιοσύνης έχει απασχολήσει και τη σφαίρα του δημοσίου, ως προς την εφαρμογή της. Ως χαρακτηριστικά της γνωρίσματα αναδεικνύονται «η ύπαρξη της διαφοράς και η επίλυση της από τρίτα πρόσωπα, πέρα από τα προβλεπόμενα από το Σύνταγμα αρμόδια πολιτειακά όργανα, έπειτα από κοινή συμφωνία των μερών.» ¹⁰⁸ Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα που απασχόλησε το δικαστικό κόσμο είναι τα όρια εφαρμογής, δηλαδή πότε είναι συνταγματικά επιτρεπτή και πότε δεν είναι. Σε διαιτητική επίλυση δύνανται να υπαχθούν οι ιδιωτικές διαφορές και ειδικότερα εκείνες το αντικείμενο των οποίων τα μέρη έχουν εξουσία

¹⁰⁶ Βλ. Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων, *Ενδικοφανής προσφυγή ενώπιον της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών (πρώην Υπηρεσίας Εσωτερικής Επανεξέτασης, στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας* https://www.aade.gr/sites/default/files/2022-11/FAQs_endikofaneis.pdf (τελευταία πρόσβαση 30-11-2022).

¹⁰⁷ Βλ. Πρεβεδούρου Ε., *Οι ενδικοφανείς προσφυγές ως μέσο επιτάχυνσης της διοικητικής δίκης*, εισήγηση σεμινάριου επιμόρφωσης διοικητικών δικαστών, 2013.

¹⁰⁸ Καλαβρός, Κ., *Θεμελιώδη ζητήματα του δικαίου της διαιτησίας* έκδ. Σάκκουλα. Αθήνα – Θεσσαλονίκη Τεύχος Α', 2011 σ. 73.

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»

να διαθέσουν. Κατά το άρθρο 867 ΚΠολΔ, εξαιρούνται οι διαφορές του άρθρου 663 ΚΠολΔ (Εργατικές Διαφορές). Νομολογιακά, κατόπιν σειράς αποφάσεων του ΑΕΔ η διαιτητική επίλυση ακυρωτικής διαφοράς απαγορεύεται ως αντίθετη στο άρθρο 95 παρ. 1 του Συντάγματος, επιτρέπεται όμως η υπαγωγή διαφορών ουσίας, όπως οι φορολογικές, υπό την προϋπόθεση ρητής νομοθετικής πρόβλεψης.¹⁰⁹ Με το άρθρο 57 του Ν. 4635/2019, τροποποιήθηκε το άρθρο 16 του Ν. 1876/90 αναφορικά με τη δυνατότητα προσφυγής σε διαιτησία. Με την ως άνω προαναφερθείσα διάταξη προβλέπεται πλέον η δυνατότητα προσφυγής στη διαιτησία στις ακόλουθες και μόνο περιπτώσεις, με κοινή συμφωνία των μερών και μονομερώς μόνο εάν: «(i) η συλλογική διαφορά αφορά επιχειρήσεις δημόσιου χαρακτήρα ή κοινής ωφέλειας, η λειτουργία των οποίων έχει ζωτική σημασία για την εξυπηρέτηση βασικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου κατά την έννοια της παρ. 2 τού άρθρ. 19 τού Ν. 1264/82, όπως συμπληρώθηκε με τις παρ. 1 και 2 τού άρθρ. 3 τού Ν. 1915/90 και όπως αυτές ορίζονται στο Κεφάλαιο Α' τού Ν. 3429/05, όπως ισχύει σε συνδυασμό με την παρ. 1 τού άρθρου 14 τού Ν. 4270/14, όπως ισχύει. Συνεπώς είναι δυνατή η μονομερής προσφυγή στη διαιτησία εάν η συλλογική διαφορά αφορά: α) τις περιοριστικά απαριθμούμενες επιχειρήσεις του άρθρ. 19 παρ. 2 τού Ν. 1264/82, όπως ισχύει και β) τις επιχειρήσεις του κεφαλαίου Α' του Ν. 3429/2005 (ΔΕΚΟ). (II) η συλλογική διαφορά αφορά τη σύναψη Σ.Σ.Ε., αν έχουν αποτύχει οριστικά οι συλλογικές διαπραγματεύσεις μεταξύ των μερών και η επίλυση της διαφοράς επιβάλλεται από υπαρκτό λόγο γενικότερου κοινωνικού ή δημοσίου συμφέροντος συνδεδεμένο με τη λειτουργία της ελληνικής οικονομίας. Στη δεύτερη αυτή περίπτωση υπάγονται όλες οι επιχειρήσεις, ιδιωτικού και δημοσίου τομέα, εφόσον συντρέχουν οι ακόλουθες προϋποθέσεις: α) το αντικείμενο της διαφοράς να είναι η σύναψη Σ.Σ.Ε., β) να έχουν αποτύχει οριστικά οι διαπραγματεύσεις και γ) να συντρέχει λόγος γενικότερου κοινωνικού ή δημοσίου συμφέροντος που να συνδέεται με τη λειτουργία της ελληνικής οικονομίας.»¹¹⁰ (άρθρο 57 του Ν. 4635/2019)

Προνομιακό πεδίο εφαρμογής της διαιτησίας αποτελούν οι διαφορές από την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων. Δεν υφίσταται κάποια γενική διάταξη για τις διοικητικές διαφορές ουσίας, υπάρχουν όμως πολλοί τυπικοί νόμοι, που κυρώνουν συγκεκριμένες¹¹¹ διοικητικές συμβάσεις μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και τρίτων – Ελλήνων ή ξένων, επενδυτών και μη. Αυτές εμπεριέχουν ρήτρα επιλύσεως με διαιτησία τυχόν αναφεομένων διαφορών σχετικά με την ερμηνεία ή εφαρμογή των συμβάσεων αυτών και βεβαίως μετά την

¹⁰⁹ Βλ. Δαγτόγλου Π., *Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο*, εκδ. Σάκκουλα., Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2014, σ.22-29.

¹¹⁰ Βλ. Το άρθρο 57 του Ν. 4635/2019.

¹¹¹ Βλ. Σπηλιωτόπουλος Ε., *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, Τόμος Ι*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011, σ. 409-410.

κύρωσή τους αποκτούν την ισχύ τυπικού νόμου. Το πλήθος των προγενέστερων επενδυτικών νόμων νόμοι, παρέχουν τη δυνατότητα με εκδιδόμενες κατ' εξουσιοδότησή τους εγκριτικές πράξεις ή υπογραφόμενες συμβάσεις για προσφυγή στη διαιτησία καθώς επίσης και για την επίλυση διαφορών σχετικών με την ερμηνεία ή τα κενά των εγκριτικών αυτών πράξεων.¹¹² Ο συσχετισμός διαιτησίας ιδιωτικού και δημοσίου δικαίου συμπυκνώνεται στην ακόλουθη τοποθέτηση ότι δεν υπάρχει μόνο ένα είδος διαιτησίας, η ιδιωτικού δικαίου διαιτησία, ή ακόμα η διαιτησία αποτελεί μίαν ειδική πολιτική δικαιοδοσία και συνεπώς η υπαγωγή σε αυτήν δεν αποτελεί αφαίρεση από τη γενική τακτική πολιτική δικαιοδοσία και υπαγωγή στην έκτακτη πολιτική δικαιοδοσία των διαιτητών. Αντίστοιχα δεν μπορεί να υποστηριχτεί και μονομερώς ότι υπάρχει διαιτησία που περιορίζεται αυστηρά στην περιοχή του δημοσίου, η πρακτική πάντως του θεσμού της διαιτησίας αποδεικνύει ότι η δημοσίου δικαίου διαιτησία διαφοροποιείται από την κλασσική ιδιωτικού δικαίου διαιτησία, ενώ από την άλλη πλευρά επικοινωνεί με αυτήν και αξιοποιεί διάφορα στοιχεία της, πρέπει όμως κάθε συγκεκριμένη περίπτωση να εξετάζεται με προσοχή αν το κοινό δίκαιο της διαιτησίας εφαρμόζεται σε δημοσίου δικαίου διαιτησία¹¹³. (Στράνης Δ. σελ. 10, Η υπαγωγή δημοσίου δικαίου διαφορών στη διαιτησία Διδακτορική διατριβή, 2003).

4.3 Η περίπτωση των Οικονομικών Επιτροπών των Ο.Τ.Α

Έτερη περίπτωση εφαρμογής εναλλακτικής επίλυσης διαφορών της διοίκησης με τους πολίτες εντοπίζεται στους Ο.Τ.Α. και πρόκειται για την δυνατότητα δικαστικού ή εξώδικου συμβιβασμού. Συγκεκριμένα, η Οικονομική Επιτροπή του Δήμου μεταξύ των αρμοδιοτήτων της αποφασίζει για το δικαστικό και τον εξώδικο συμβιβασμό ή την κατάργηση δίκης που έχουν ποσό έως εξήντα χιλιάδες (60.000) ευρώ, πλέον ΦΠΑ και να εισηγείται στο Δημοτικό Συμβούλιο για τον εξώδικο συμβιβασμό ή την κατάργηση δίκης που έχουν αντικείμενο που υπερβαίνει το παραπάνω ποσό¹¹⁴. Η γνωμοδότηση από δικηγόρο είναι υποχρεωτική, ελλείψει αυτής επέρχεται ακυρότητα της πράξης¹¹⁵. Ζητήματα μισθών και επιδομάτων δεν περιλαμβάνονται στο πεδίο εφαρμογής, εκτός αν το νομικό ζήτημα έχει κριθεί με απόφαση

¹¹² Βλ. Πρεβεδούρου Ε., *Η δικαιοδοσία των διοικητικών δικαστηρίων – Η διοικητική διαφορά: έννοια και διακρίσεις (Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο, <https://www.prevedourou.gr/> (τελευταία πρόσβαση 30-11-2022).*

¹¹³ Βλ. Στράνης Δ., *Η υπαγωγή δημοσίου δικαίου διαφορών στη διαιτησία*, Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών, 2003, σ. 10.

¹¹⁴ Βλ. Άρθρο 40 του Ν. 4735/2020 ΦΕΚ Α' 197/12.10.2020) Τροποποίηση του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, νέο πλαίσιο επιλογής διοικήσεων στον δημόσιο τομέα, ρύθμιση οργανωτικών θεμάτων της Γενικής Γραμματείας Ιθαγένειας και της Γενικής Γραμματείας Ανθρώπινου Δυναμικού Δημόσιου Τομέα του Υπουργείου Εσωτερικών, ρυθμίσεις για την αναπτυξιακή προοπτική και την εύρυθμη λειτουργία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλες διατάξεις που αντικατέστησε το άρθρο 72 του ν. 3852/2010 (Α' 87).

¹¹⁵ Βλ. Άρθρο 40 του ν.4735/2020 με το οποίο το άρθρο 72 του ν. 3852/2010 (Α' 87) αντικαταστάθηκε.

ανώτατου δικαστηρίου. Ο Συνήγορος του Πολίτη διαπιστώνοντας ότι οι Ο.Τ.Α χρησιμοποιούσαν σε μικρό βαθμό τη δυνατότητα αυτή με ειδικές εκθέσεις και συνεχείς παρεμβάσεις ήδη από τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του υπογράμμισε τα οφέλη του εξωδικαστικού συμβιβασμού (Συνήγορος του Πολίτη, 2004 και 2014). Δεν περνά απαρατήρητη η συνεισφορά στη σταδιακή αλλαγή της νομολογίας του Ελ Συν το οποίο με την υπ' αριθμ. 114/2009 Πράξη του VII Τμήματος τελικά υπαναχώρησε από τις αντιρρήσεις που είχε προβάλει κατά τον προληπτικό έλεγχο των δαπανών των Ο.Τ.Α. Παράλληλα, μετά από νέες παρεμβάσεις της Αρχής το Υπουργείο Εσωτερικών με έγγραφό του σηματοδότησε την άρση των δικών του επιφυλάξεων και υπέδειξε στους Δήμους την υποχρέωση, υπό τις προϋποθέσεις του νόμου, να προχωρούν σε εξωδικαστική επίλυση διαφορών, στο πνεύμα των προτάσεων του Συνηγόρου¹¹⁶. Παρατηρούμε λοιπόν για άλλη μια φορά την εγγενή αντίσταση των οργανισμών να διευθετήσουν τα ζητήματά του διαφορετικώς από την πεπατημένη παράλληλη την ύπαρξη νομικής βάσης. Ταυτόχρονα διαφαίνεται ότι με λίγη προσπάθεια από την κεντρική κυβέρνηση και φορείς εντεταλμένους στην προώθηση καλών πρακτικών μπορούν να κάνουν τη διαφορά.

4.4 Η συνεισφορά του Θεσμού του Συνηγόρου του Πολίτη

Η αρχή γίνεται με την αναθεώρηση του Συντάγματος του 2000-2001 ο Συνήγορος του Πολίτη κατοχυρώνεται συνταγματικά ως ανεξάρτητη αρχή, συγκεκριμένα στο άρθρο 103 παρ. αναγράφεται «Νόμος ορίζει τα σχετικά με τη συγκρότηση και τις αρμοδιότητες του «Συνηγόρου του Πολίτη» που λειτουργεί ως ανεξάρτητη αρχή.»¹¹⁷ "Ενώ με το ν. 3094/2003 (ΦΕΚ Α' 10/22.01.2003) προσδιορίζεται μεταξύ άλλων η αποστολή το πεδίο αρμοδιότητας και ο τρόπος δράσης της Αρχής.

Βασική αποστολή της Αρχής είναι η διαμεσολάβηση μεταξύ των πολιτών και των δημοσίων υπηρεσιών, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, των Ν.Π.Δ.Δ. και των Ν.Π.Ι.Δ., όπως αυτά καθορίζονται στο άρθρο 3 παράγραφος 1 του ίδιου νόμου, για την προστασία των δικαιωμάτων του πολίτη, την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης και την τήρηση της νομιμότητας, καθώς και ιδιωτών για την παρακολούθηση και προώθηση της εφαρμογής της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, βάσει της Οδηγίας 2006/54/ΕΚ, όπως ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη και για την παρακολούθηση και

¹¹⁶ Βλ. το υπ' αριθμ. πρωτ. οικ. 45351/12-11-2013 έγγραφο του Υπουργείου Εσωτερικών (εμπεριέχει την υπ' αριθμ. πρωτ. Φ. 1000.2/26683/4-7-2013 επιστολή του Συνηγόρου προς το Υπουργείο Εσωτερικών και προς τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις και τους Δήμους της χώρας.

¹¹⁷ Βλ. Άρθρο 103 του Συντάγματος.

ΠΙΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»

προώθηση της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης, ηλικίας, οικογενειακής ή κοινωνικής κατάστασης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου, βάσει των Οδηγιών 2000/43/ΕΚ, 2000/78/ΕΚ και 2014/54/ΕΕ, όπως ενσωματώθηκαν στην ελληνική έννομη τάξη. Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει επίσης, ως αποστολή του την προάσπιση και προαγωγή των συμφερόντων του και του παιδιού ενώ ορίζεται ως Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης, για την πρόληψη των βασανιστηρίων και άλλων μορφών σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, . Τέλος ο Συνήγορος του Πολίτη ορίζεται ως Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στα Σώματα ασφαλείας και τους υπαλλήλους των καταστημάτων κράτησης, σύμφωνα με το άρθρο 1 του Ν. 3938/2011.

Στην περίπτωση του Συνηγόρου τα μέρη δεν προσέρχονται με ελεύθερη βούληση στη διαμεσολαβητική διαδικασία, αλλά η λειτουργία της Αρχής ενεργοποιείται μονομερώς, κατόπιν αναφοράς του πολίτη ή αυτεπαγγέλτως¹¹⁸, ενώ η εξέταση της αναφοράς είναι υποχρεωτική για τον Συνήγορο και η ελεγχόμενη διοίκηση υποχρεούται να συνεργάζεται.¹¹⁹ Με το πέρας των ετών έχει διαμορφωθεί στη συνείδηση των πολιτών ως ένας τρίτος με ισχύ και διαμεσολαβεί μεταξύ της δημόσιας διοίκησης και των πολιτών για την προστασία των δικαιωμάτων τους, την τήρηση της νομιμότητας και την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης. Δεν εκδίδονται εκτελεστές διοικητικές πράξεις και δεν έχει κυρωτικές αρμοδιότητες., αν και πρακτικά η Διοίκηση θα πρέπει αιτιολογήσει πολύ ικανοποιητικά τη μη συμμόρφωση με τις διατυπώσεις του Συνηγόρου.

Η έννοια της υιοθέτησης καλών πρακτικών βρίσκεται στους πρωταρχικούς στόχους του Συνηγόρου του Πολίτη και εργάζεται μέσω σειράς αποφάσεων προς αυτή την κατεύθυνση. Η μεθοδολογία που ακολουθεί συμπεριλαμβάνει την έρευνα αλλά και διαδικασίες διαμεσολάβησης. Αν και υπάρχουν διαφορές με την τυπική διαμεσολάβηση τόσο ως προς τον εκούσιο χαρακτήρα, ως προς τον χρόνο παρέμβασης αλλά και ως προς τη μονομερή διατύπωση προτάσεων αποτελεί ίσως την πιο διαδεδομένη πρακτική στη οποία προσφεύγουν οι Έλληνες πολίτες πριν στραφούν στη δικαιοσύνη.

Σε κάθε περίπτωση, ειδικά για διοικητικές διαφορές στο πλαίσιο των εκδοθεισών ατομικών πράξεων από τη διοίκηση πρωτοστατεί στη διευθέτηση αυτών με τον πιο ήπιο τρόπο και με τη συνεχή και ομοιογενή πρακτική του διαμορφώνει καλές πρακτικές για το σύνολο του

¹¹⁸ Βλ. το άρθρο 4 παρ. 1 και 2 Ν. 3094/2003, «Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις» ΦΕΚ 10/Α/22-1-2003.

¹¹⁹ Βλ. το άρθρο 4 παρ. 5, 6, 10 και 11Ν. 3094/2003 «Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις» ΦΕΚ 10/Α/22-1-2003.

Δημοσίου τομέα συμβάλλοντας τα μέγιστα στη διόρθωση περιπτώσεων κακοδιοίκησης αλλά και στην αποτροπή πιθανόν μεταγενέστερων.

Είναι σαφές ότι η λειτουργία του έχει αποδείξει ότι η ηπιότητα του τρόπου επίλυσης δεν υπολείπεται σε αποτελεσματικότητα. Πολλές φορές μάλιστα φαίνεται να έχει δράσει ως ο από μηχανής θεός σε περιπτώσεις αμφιλεγόμενης αρμοδιότητας της δημόσιας διοίκησης δίνοντας εναλλακτικές στη δημόσια διοίκηση που πιθανόν να ήταν δύσκολο να τις προτείνει η ίδια μονομερώς φοβούμενη πιθανώς την υπέρβαση των ορίων της νομιμότητας.

Τίποτα λιγότερο από πολύτιμη αποτιμάται η δράση του Συνηγόρου του Πολίτη καθώς κατάφερε να περάσει, σε όποιο βαθμό και αν έχει γίνει αυτό, στη συνείδηση του πολίτη ότι υπάρχει και άλλη διεξοδος πριν το δρόμο για τις δικαστικές αίθουσες.

4.5 Ο Συνήγορος του Φοιτητή

Ο Συνήγορος του φοιτητή είναι θεσμός που έχει προβλεφθεί από τον νόμο¹²⁰ 4009/2011. Σύμφωνα με το άρθρο 55 του νόμου αυτού, ο Συνήγορος του φοιτητή έχει ως σκοπό «τη διαμεσολάβηση μεταξύ φοιτητών και καθηγητών ή διοικητικών υπηρεσιών του Ιδρύματος, την τήρηση της νομιμότητας στο πλαίσιο της ακαδημαϊκής ελευθερίας, την αντιμετώπιση φαινομένων κακοδιοίκησης και τη διαφύλαξη της εύρυθμης λειτουργίας του Ιδρύματος. Ο Συνήγορος του φοιτητή δεν έχει αρμοδιότητα σε θέματα εξετάσεων και βαθμολογίας των φοιτητών».

Στο πλαίσιο των καθηκόντων του, «ο Συνήγορος του φοιτητή διερευνά υποθέσεις, αυτεπαγγέλτως ή ύστερα από αναφορά φοιτητή, και διαμεσολαβεί στα αρμόδια όργανα του Ιδρύματος για την επίλυσή τους. Μπορεί να ζητά από τις υπηρεσίες του Ιδρύματος κάθε πληροφορία, έγγραφο ή άλλο αποδεικτικό στοιχείο για την υπόθεση, να εξετάζει πρόσωπα, να ενεργεί αυτοψία και να παραγγέλλει πραγματογνωμοσύνη. Αν διαπιστώσει ότι σε συγκεκριμένη υπόθεση δεν τηρείται η νομιμότητα, ότι παρατηρούνται φαινόμενα κακοδιοίκησης ή διαταράσσεται η εύρυθμη λειτουργία του Ιδρύματος, συντάσσει πόρισμα το οποίο γνωστοποιεί στον καθηγητή τον οποίον αφορά ή την αρμόδια διοικητική υπηρεσία και τον φοιτητή που υπέβαλε την αναφορά, και διαμεσολαβεί με κάθε πρόσφορο τρόπο για την επίλυση του προβλήματος.

Ο Συνήγορος του φοιτητή μπορεί με πράξη του να θέτει στο αρχείο αναφορά που κρίνεται προδήλως αόριστη, αβάσιμη ή αστήρικτη, ενώ σε περίπτωση που κρίνει ότι υπάρχουν

¹²⁰ Βλ. Ν. 4009/2011 *Δομή, λειτουργία, διασφάλιση της ποιότητας των σπουδών και διεθνοποίηση των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων*, ΦΕΚ Α 195/6.9.2011.

ενδείξεις για την τέλεση πειθαρχικού παραπτώματος διαβιβάζει την υπόθεση στο αρμόδιο πειθαρχικό όργανο. Τα πορίσματα του Συνηγόρου του φοιτητή, καθώς και έκθεση με τα ετήσια πεπραγμένα του δημοσιεύονται στον διαδικτυακό τόπο των Ιδρυμάτων, με την επιφύλαξη των διατάξεων του ν. 2472/1997 (Α' 50), όπως ισχύει». Πέραν των ανωτέρω, ίσως η πιο θετική συνεισφορά του θεσμού είναι ότι δημιουργεί σε μια νέα γενιά ανθρώπων και εργαζομένων τη συνείδηση και τη νοοτροπία να επιλύουν τις διαφορές τους επιλέγοντας ήπιες μορφές επίλυσης.

4.6 Η κτηματολογική διαμεσολάβηση του ν 4821/2021 Εκσυγχρονισμός του Ελληνικού Κτηματολογίου, νέες ψηφιακές υπηρεσίες και ενίσχυση της ψηφιακής διακυβέρνησης και άλλες διατάξεις.

Μία από τις πιο πρόσφατες αλλαγές που διευκολύνουν τη διεκπεραίωση υποθέσεων του πολίτη με το κράτος αν και αυτή προκύπτει έμμεσα είναι αυτή της κτηματολογικής διαμεσολάβησης. Στο κεφάλαιο Γ εξορθολογισμός μηχανισμού διόρθωσης κτηματολογικών εγγραφών¹²¹ και συγκεκριμένα στο άρθρο 8 που φέρει τον τίτλο Παθητική νομιμοποίηση επί αγωγής σε περίπτωση ανακριβούς πρώτης εγγραφής - Διαδικασία διαμεσολάβησης - Αντικατάσταση της παρ. 2 του άρθρου 6 του ν. 2664/1998. Στην περ. γ' της παρ. 2 του άρθρου 6 του ν. 2664/1998 Τεύχος Α' ΦΕΚ (Α' 275) τροποποιήθηκαν το πρώτο και το πέμπτο εδάφιο και προστίθεται έκτο εδάφιο, προστίθενται περ. δ' και ε' και η παρ. 2 του άρθρου 6 και διαμορφώθηκε ως εξής: «2. α) Σε περίπτωση ανακριβούς πρώτης εγγραφής, μπορεί να ζητηθεί, με αγωγή ενώπιον του αρμόδιου καθ' ύλην και κατά τόπο Πρωτοδικείου, η αναγνώριση του δικαιώματος που προσβάλλεται με την ανακριβή εγγραφή και η διόρθωση, ολικά ή μερικά, της πρώτης εγγραφής. Η αγωγή, αναγνωριστική ή διεκδικητική, ασκείται από όποιον έχει έννομο συμφέρον μέσα σε αποκλειστική προθεσμία που λήγει την 31η Δεκεμβρίου του έτους, εντός του οποίου συμπληρώνονται οκτώ (8) έτη από την έναρξη της προθεσμίας, σύμφωνα με την περ. γ' της παρούσας. γ) Η αποκλειστική προθεσμία για την άσκηση της αγωγής της περ. α' αρχίζει από τη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της απόφασης του Δ.Σ. του Φορέα σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 1. Η αγωγή απευθύνεται κατά του αναγραφόμενου ως δικαιούχου του δικαιώματος στο οποίο αφορά η πρώτη εγγραφή ή κατά των καθολικών του διαδόχων. Σε περίπτωση ειδικής διαδοχής στο δικαίωμα στο οποίο αφορά η πρώτη εγγραφή, η αγωγή πρέπει να στραφεί τόσο κατά του φερόμενου με την πρώτη εγγραφή ως δικαιούχου ή των καθολικών

¹²¹ Βλ. το Ν. 4821/2021 *Εκσυγχρονισμός του Ελληνικού Κτηματολογίου, νέες ψηφιακές υπηρεσίες και ενίσχυση της ψηφιακής διακυβέρνησης και άλλες διατάξεις*, ΦΕΚ Α 134/31.7.2021.

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
*«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»*

του διαδόχων, όσο και κατά των ειδικών διαδόχων αυτού. Όταν η αγωγή στρέφεται κατά του Ελληνικού Δημοσίου, που αναγράφεται ως δικαιούχος δικαιώματος στις αρχικές εγγραφές, δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 8 του α.ν. 1539/1938 (Α' 488),¹²² όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 24 του ν. 2732/1999 (Α' 154)¹²³. Εάν στην πρώτη εγγραφή έχει σημειωθεί ότι εκκρεμεί η εξέταση αίτησης διόρθωσης από τις Επιτροπές Εξέτασης Υποθέσεων Κτηματογράφησης του άρθρου 7Α του ν. 2308/1995 (Α' 114), η αγωγή στρέφεται υποχρεωτικά κατά του εμφανιζόμενου ως δικαιούχου στην πρώτη εγγραφή, των τυχόν ειδικών ή καθολικών του διαδόχων και του αιτούντος τη διόρθωση κατά το άρθρο 6Α του ν. 2308/1995. Η άσκηση αγωγής σύμφωνα με τα ανωτέρω συνεπάγεται την αυτοδίκαιη λήξη της διαδικασίας ενώπιον των Επιτροπών Εξέτασης Υποθέσεων Κτηματογράφησης του άρθρου 7Α του ν. 2308/1995.¹²⁴ δ) Το πιο σημαντικό είναι ότι προβλέπεται πως πριν από τη συζήτηση της αγωγής της περ. α' και επί ποινή απαραδέκτου της συζήτησης ο ενάγων οφείλει να καλέσει, με την αγωγή ή με ιδιαίτερο δικόγραφο, όλους τους εναγόμενους σε υποχρεωτική αρχική συνεδρία διαμεσολάβησης ενώπιον κτηματολογικού διαμεσολαβητή που επιλέγεται από ειδικό μητρώο, το οποίο καταρτίζεται και τηρείται σε ηλεκτρονική μορφή από την Κεντρική Επιτροπή Διαμεσολάβησης του άρθρου 10 του ν. 4640/2019 (Α' 190). Σε περίπτωση αδικαιολόγητης μη εμφάνισης των εναγόμενων στην υποχρεωτική αρχική συνεδρία επιβάλλεται αυξημένη δικαστική δαπάνη. Σε περίπτωση επίτευξης συμφωνίας, το πρακτικό του διαμεσολαβητή καταχωρίζεται στο κτηματολογικό φύλλο και διορθώνεται η ανακριβής κτηματολογική εγγραφή. Εάν με την αγωγή ζητούνται και γεωμετρικές μεταβολές στα κτηματολογικά διαγράμματα, επισυνάπτονται στο πρακτικό διαμεσολάβησης, επί ποινή ακυρότητας, τοπογραφικό διάγραμμα γεωμετρικών μεταβολών και το αποδεικτικό ηλεκτρονικής υποβολής του στην ηλεκτρονική βάση του Φορέα, κατά τα οριζόμενα στην περ. ζ' της παρ. 3.

Ως προς τα ζητήματα σχετικά με τη διαδικασία της υποχρεωτικής αρχικής συνεδρίας διαμεσολάβησης, το περιεχόμενο και την ισχύ του πρακτικού διαμεσολάβησης εφαρμόζονται αναλόγως τα οριζόμενα στις παρ. 2 και 3 του άρθρου 6, στο άρθρο 7 και στις παρ. 1 και 2 του άρθρου 8 του ν. 4640/2019 (Α' 190), αντίστοιχα.¹²⁵

¹²² Βλ. άρθρο 8 του α.ν. 1539/1938, «Περί προστασίας των δημοσίων Κτημάτων» ΦΕΚ Α 488/29.12.1938.

¹²³ Βλ. το άρθρο 24 του Ν. 2732/1999, *Διεπαγγελματικές Οργανώσεις και ρύθμιση θεμάτων αρμοδιότητας του Υπουργείου Γεωργίας*, (ΦΕΚ 154/Α/1999), 30-07-1999.περι τροποποίηση του αναγκαστικού νόμου [Ν] 1539/1938 ΦΕΚ 488/Α/1938.

¹²⁴ Βλ. το άρθρο 7Α του ν. 2308/1995, «*Κτηματογράφηση για τη δημιουργία Εθνικού Κτηματολογίου. Διαδικασία έως τις πρώτες εγγραφές στα κτηματολογικά βιβλία και άλλες διατάξεις*» ΦΕΚ 114/Α/15-6-1995.

¹²⁵ Βλ. άρθρα 6,7,8 του Ν. 4640/2019, «*Διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις Περαιτέρω εναρμόνιση της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/52/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 2008 και άλλες διατάξεις*» ΦΕΚ Α' 190/30.11.2019.

ε) Η επίλυση της διαφοράς σύμφωνα με την περ. δ' απαγορεύεται να υποκρύπτει άτυπη μεταβίβαση του ακινήτου και υπόκειται σε διάρρηξη κατά τους όρους του άρθρου 939 του Αστικού Κώδικα.»

Παρατηρούμε πως καταρχάς η Διοίκηση μεριμνά για τη διευκόλυνση επίλυσης διαφορών των πολιτών που είχαν προκύψει κατά τις εγγραφές του κτηματολογίου. Οι εκδοχές λάθους εγγραφής μπορούν να αφορούν την αναγραφή άλλου ή λανθασμένου ονόματος που δεν μπορεί να διορθωθεί ως πρόδηλο σφάλμα, αγνώστου ιδιοκτήτη, η να φέρουν ως ιδιοκτήτη το ελληνικό δημόσιο. Βλέπουμε λοιπόν πως παρέχεται μια άμεση και οικονομική διέξοδος επίλυσης σε μια περίπτωση πολύ συνηθισμένη από τις αρχές λειτουργίας του κτηματολογίου στην ελληνική επικράτεια. Επιπλέον δίνεται η δυνατότητα διόρθωσης γεωμετρικών μεταβολών που πριν την τροποποίηση αυτή ο μόνος τρόπος διευθέτησης ήταν η δικαστική οδός,

Ακόμα και αν το Ελληνικό Δημόσιο δεν περιλαμβάνεται στις περιπτώσεις της υποχρεωτικότητας διαφαίνεται ότι υπάρχει περιθώριο επέκτασης και όταν στην διόρθωση πρώτης αναγραφής εμπλέκεται το Δημόσιο, εξάλλου αφού το προτείνει ως διαδικασία στους πολίτες καλό είναι να επιδιώξει την εξεύρεση λύσεων για να συμμετάσχει ευθέως στην εν λόγω διαδικασία της διαμεσολάβησης. Σε κάθε περίπτωση θεωρούμε πως ακόμα και με την παρούσα συνθήκη βοηθά σημαντικά τους πολίτες στη διευθέτηση υποθέσεων με πολιτών με το κράτος.

4.7 Οι Σύμβουλοι ακεραιότητας του ν. 4795 ΦΕΚ Α 62/17.4.2021 Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου του Δημοσίου Τομέα, Σύμβουλος Ακεραιότητας στη δημόσια διοίκηση και άλλες διατάξεις για τη δημόσια διοίκηση και την τοπική αυτοδιοίκηση.

Καινοτομία στη λειτουργία του δημοσίου αποτελεί ένα νεοσυσταθέν όργανο αυτό του «Σύμβουλου Ακεραιότητας». Το πεδίο δραστηριοποίησης του είναι εκτεταμένο καθώς προβλέπεται η σύσταση θέσεων σε όλα τα υπουργεία με κάποιες εξαιρέσεις πχ Εξωτερικών και στα Σώματα Ασφαλείας. Φαίνεται να βαδίζει τα βήματα του επιχειρησιακού Ombudsman με τη μορφή που τους συναντάμε στο εξωτερικό. Στις αρμοδιότητές του ανάγονται τόσο ο εντοπισμός προβλημάτων, κρίσιμων ζητημάτων και αναφορών κατά την άσκηση του έργου των δημοσίων υπαλλήλων, όσο και η υποστήριξη, ενημέρωση και συμβουλή αυτών σχετικά με θέματα ηθικής και ακεραιότητας στον χώρο εργασίας τους. Σημαντική επίσης αναμένεται να είναι η συνδρομή του στην εκπαίδευση των δημοσίων υπαλλήλων στην καλλιέργεια μια νέας διοικητικής κουλτούρας αλλά και στην εκπόνηση εκθέσεων με σκοπό την χάραξη πολιτικών και μνημονίων ενεργειών με σκοπό τον περιορισμό της κακοδιοίκησης και της διαφθοράς.

ΠΙΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
**«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»**

Υποχρεούται να δρα όπως συμβαίνει και με τους Ombudsmen και τους Διαμεσολαβητές, αμερόληπτα αντικειμενικά και με ακεραιότητα. Η διαφάνεια και η κοινωνική υπευθυνότητα είναι πρωταρχικής σημασίας όπως φυσικά είναι και να ενεργεί υπέρ του δημοσίου συμφέροντος, Επιπρόσθετα οφείλει να χειρίζεται με σεβασμό πληροφορίες που λαμβάνει και να τηρεί τους κανόνες εχεμύθειας και εμπιστευτικότητας, για θέματα για τα οποία έλαβε γνώση κατά την άσκηση των καθηκόντων του¹²⁶.

Σταδιακά φαίνεται να γίνεται αντιληπτό ότι για τη διευθέτηση διαλεύκανση και κυρίως αποτροπή περιπτώσεων κακοδιοίκησης εντός των τειχών ενός οργανισμού είναι κρίσιμη η παρουσία ενός ενδιάμεσου με διαμεσολαβητικές ικανότητες, υποκείμενο σε κανόνες εχεμύθειας όπως συμβαίνει και στη διαμεσολάβηση προκειμένου να διευκολύνεται η αναφορά δυσάρεστων περιστατικών.

Η πρόωρη επίλυση διαφορών είναι μια επιλογή συμφέρουσα για όλους, τόσο των ίδιων των εμπλεκομένων όσο και του ίδιου του οργανισμού.

4.8 Ο εξωδικαστικός μηχανισμός του ν. 4738/2020 ΦΕΚ Τεύχος Α' 207/27.10.2020 Ρύθμιση οφειλών και παροχή δεύτερης ευκαιρίας και άλλες διατάξεις.

Κρίνεται σκόπιμο να γίνει μια σύντομη και περιεκτική αναφορά στην πορεία που μας οδήγησε στο ν. 4738/2020 . Σαν πρώτη απόπειρα καταγράφεται λοιπόν η προσπάθεια για ρύθμιση των ληξιπρόθεσμων χρεών μέσω του Ν. 3869/2010. Έτσι κάθε φυσικό πρόσωπο , το οποίο δεν έχει πτωχευτική ικανότητα και χωρίς δόλο περιήλθε σε κατάσταση υπερημερίας, δύναται να προσφύγει στη δικαιοσύνη, ώστε να προβεί σε ρύθμιση των ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών του.

Κρίσιμο σημείο για την εκδίκαση της αίτησης είναι η ύπαρξη προσπάθειας μεταξύ του αιτούντος και των πιστωτικών ιδρυμάτων και των Δημοσίων φορέων, για επίλυση της διαφορά εξωδικαστικά ή η επιλογή του δικαστικού συμβιβασμού¹²⁷

Στη συνέχεια έχουμε τον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης των οφειλών των επιχειρήσεων μέσω του Ν. 4469/2017 ο οποίος είχε χρονικό περιορισμό και μάλιστα έληξε την 30.04.2020, χωρίς κατά γενική ομολογία να έχει το προσδοκώμενο αποτέλεσμα. Στο νόμο δεν περιορίζει τους πιστωτές και περιγράφει τη δυνητικώς εμπλοκή του δικαστηρίου. Φανερό είναι η μέριμνα για εξεύρεση της καταλληλότερης δυνατής λύσης ανάμεσα σε οφειλέτες και της

¹²⁶ Βλ. Ν. 4795/2021 «Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου του Δημόσιου Τομέα, Σύμβουλος Ακεραιότητας στη δημόσια διοίκηση», ΦΕΚ Α 62/17.4.2021.

¹²⁷ Βλ. Κρητικός Α., *Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων και άλλες διατάξεις, Νόμος 3869/2010*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2010, σ. 104-106.

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»

πλειοψηφίας των πιστωτών, ώστε να καταλήξουν σε μία αμοιβαία επικερδή συμφωνία. Στη ρύθμιση, λαμβάνεται σοβαρά υπόψη και η βιωσιμότητα της επιχείρησης.¹²⁸

Έτσι φθάνουμε στο ισχύοντα νόμο ν.4738/2020 όπου σύμφωνα με το άρθρο 1 ορίζεται ο σκοπός και τα εργαλεία του εξωδικαστικού μηχανισμού ως ακολούθως «Σκοπός των διατάξεων του παρόντος μέρους είναι η θέσπιση διαδικασίας πρόσβασης οφειλετών σε σαφή και διαφανή εργαλεία έγκαιρης προειδοποίησης, τα οποία μπορούν να εντοπίζουν περιστάσεις που μπορεί να οδηγήσουν σε αφερεγγυότητα, καθώς και να επισημαίνουν στον οφειλέτη την ανάγκη άμεσης αντίδρασης».¹²⁹ Στα εργαλεία έγκαιρης προειδοποίησης περιλαμβάνονται ηλεκτρονικοί μηχανισμοί ειδοποίησης του οφειλέτη, καθώς και συμβουλευτικές υπηρεσίες παρεχόμενες από τα Κέντρα Εξυπηρέτησης Δανειοληπτών και τους Επαγγελματικούς Φορείς, όπως τα Επιμελητήρια, οι Επαγγελματικοί Σύλλογοι και τα Ινστιτούτα Θεσμικών Κοινωνικών Εταίρων. Οι οφειλέτες έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με τη διαθεσιμότητα πρόσβασης στα εργαλεία έγκαιρης προειδοποίησης της παρ. 2, καθώς και στις διαδικασίες και τα μέτρα αναδιάρθρωσης και απαλλαγής από το χρέος, σύμφωνα με τις διατάξεις των Βιβλίων Πρώτου και Δευτέρου, μέσω της ιστοσελίδας της Ειδικής Γραμματείας Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους.

Στη συνέχεια στο κεφάλαιο Β και συγκεκριμένα στο άρθρο 5 σημειώνεται ότι οι διατάξεις του παρόντος ρυθμίζουν θέματα εξωδικαστικής ρύθμισης χρηματικών οφειλών προς χρηματοδοτικούς φορείς, το Δημόσιο και Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης. Αποσκοπεί δε, να παρέχει στους συμμετέχοντες πιστωτές λειτουργικό περιβάλλον διαμόρφωσης προτάσεων ρύθμισης των οφειλών του οφειλέτη και αποφυγής του κινδύνου αφερεγγυότητάς του, έπειτα από αίτηση του οφειλέτη ή έπειτα από δική τους πρωτοβουλία. Στην τελευταία παράγραφο τονίζει ότι οι χρηματοδοτικοί φορείς διατηρούν διακριτική ευχέρεια ως προς την υποβολή πρότασης ρύθμισης οφειλών και ως προς το περιεχόμενό της και δεν υποχρεούνται να υποβάλουν προτάσεις σε όλες τις περιπτώσεις που τους απευθύνεται αίτηση. Αποτελέσματα ως προς το σύνολο των χρηματοδοτικών φορέων και, υπό τις προϋποθέσεις του παρόντος, ως προς το Δημόσιο και τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, παράγονται εντούτοις, εφόσον η πλειοψηφία των χρηματοδοτικών φορέων αποδέχεται την αίτηση και συναινεί στη διατύπωση συγκεκριμένης πρότασης ρύθμισης οφειλών. Αναφορικά με τις διαδικασίες θα σταθούμε στις διαδικασίες και στην χρήση της πλατφόρμας που έχει δημιουργηθεί από τη Γενική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους καθώς η ψηφιοποίηση του μεγαλύτερου μέρους της διαδικασίας

¹²⁸ Βλ. Ψαρουδάκης Ι./Α. Ρόκκας/Θ. Κουλουριανός, *Εξωδικαστικός μηχανισμός Ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων (Ν. 4469/2017)*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2018, σ. 1-5.

¹²⁹ Βλ. το άρθρο 1 του Ν. 4738/2020 με τίτλο «Ρύθμιση οφειλών και παροχή δεύτερης ευκαιρίας και άλλες διατάξεις». Με το νέο πλαίσιο αναδιάρθρωσης και πτώχευσης προβλέπεται η συνολική ρύθμιση των οφειλών φυσικών και νομικών προσώπων έναντι όλων των πιστωτών τους (Δημόσιο και ιδιωτικοί φορείς). ΦΕΚ Α' /207/27-10-2020.

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»

και η αυτόματη άντληση στοιχείων από την ΑΑΔΕ διευκολύνουν την όλη διαδικασία. Θα σταθούμε επίσης και στον τρόπο που εμπλέκεται το Δημόσιο και οι φορείς κοινωνικής Ασφάλισης αλλά και τη μέριμνα που λαμβάνεται για τους δημοσίους υπαλλήλους που εμπλέκονται στη διαδικασία και στη πρόβλεψη για τον τρόπο εφαρμογής των εννόμων αποτελεσμάτων της διαδικασίας. Αυτό που αξίζει να σημειωθεί είναι στο πεδίο εφαρμογής όπου ως πιστωτές νοούνται οι χρηματοδοτικοί φορείς το Δημόσιο και οι φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, που έχουν απαιτήσεις κατά του οφειλέτη(άρθρο 6)¹³⁰ η πρωτοβουλία υπαγωγής μπορεί να ανήκει είτε στον οφειλέτη είτε στον πιστωτή (άρθρο 7)¹³¹. Στην εφαρμογή του νόμου δεν εντάσσονται επενδυτικά με σχήματα και συγκεκριμένα α) οι πάροχοι επενδυτικών υπηρεσιών και τα υποκαταστήματα αλλοδαπών παρόχων επενδυτικών υπηρεσιών που λειτουργούν στην Ελλάδα, β) οι Οργανισμοί Συλλογικών Επενδύσεων σε Κινητές Αξίες (ΟΣΕΚΑ) και οι Οργανισμοί Εναλλακτικών Επενδύσεων (ΟΕΕ), καθώς και οι διαχειριστές τους, γ) τα πιστωτικά και χρηματοδοτικά ιδρύματα, καθώς και τα υποκαταστήματα αλλοδαπών πιστωτικών ή χρηματοδοτικών ιδρυμάτων που λειτουργούν στην Ελλάδα, δ) οι ασφαλιστικές ή αντασφαλιστικές επιχειρήσεις(άρθρο 7§2) Στη συνέχεια του άρθρου 7 και συγκεκριμένα στην παράγραφο 3 αναφέρονται επιπλέον λόγοι για τους οποίους δεν επιτρέπεται η κατάθεση αίτησης. Πιο συγκεκριμένα προβλέπεται ότι η υποβολή αίτησης δεν επιτρέπεται όταν ενενήντα τουλάχιστον τοις εκατό (90%) των συνολικών οφειλών του προσώπου της παρ. 1 σε χρηματοδοτικούς φορείς, στο Δημόσιο και στους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης οφείλεται σε έναν χρηματοδοτικό φορέα ή το σύνολο των οφειλών του προς τα πρόσωπα αυτά δεν υπερβαίνει το ποσό των δέκα χιλιάδων (10.000) ευρώ. Στο νόμο γίνεται σαφής διαχωρισμός του ποια θεωρείται η πλειοψηφία των συμμετεχόντων πιστωτών(60%) και ποσοστό συμμετεχόντων με ειδικό προνόμιο (40%) επι του συνόλου των απαιτήσεων των χρηματοδοτικών φορέων που εξασφαλίζονται με υποθήκη, προσημείωση ή άλλο ειδικό προνόμιο του άρθρου 976 του κώδικα πολιτικής δικονομίας(άρθρο 6)¹³²

Στο άρθρο 15 αναλύεται το δικαίωμα διαμεσολάβησης μετά από την πρόταση των πιστωτών Δικαίωμα διαμεσολάβησης μετά από την πρόταση των πιστωτών Σε περίπτωση που εντός δέκα (10) ημερολογιακών ημερών από τη λήψη πρότασης ο οφειλέτης καταθέσει αίτημα υποβολής σε διαμεσολάβηση και το αίτημα αυτό γίνει δεκτό από την πλειοψηφία των χρηματοδοτικών φορέων ως προς την αξία των σχετικών απαιτήσεων που αφορά, τότε ως προς τις οντότητες που ικανοποιούν τον ορισμό της πολύ μικρής οντότητας του ν. 4308/2014 (Α' 251), την ευθύνη διαμεσολάβησης μπορεί να αναλάβει οποιοσδήποτε διαπιστευμένος

¹³⁰ Βλ. Ν. 4738/2020., όπ.π. (υποσημείωση 129), άρθρο 6.

¹³¹ Βλ. Ν. 4738/2020., όπ.π. (υποσημείωση 129), άρθρο 7.

¹³² Βλ. Ν. 4738/2020., όπ.π. (υποσημείωση 129), άρθρο 6.

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»

μεσολαβητής του ν. 4640/2019 (Α' 190), όπως εκάστοτε ισχύει, ενώ σε κάθε άλλη περίπτωση την ευθύνη αναλαμβάνει διαπιστευμένος μεσολαβητής, ο οποίος πρέπει να διαθέτει επιπλέον έγγραφο ότι έχει ολοκληρώσει ειδική εκπαίδευση σε χρηματοοικονομική διαμεσολάβηση. Σε περίπτωση που παρά την παρέλευση τριάντα (30) ημερών από την ημερομηνία υποβολής του αιτήματος δεν έχει επιτευχθεί η υπογραφή συμφωνίας αναδιάρθρωσης μεταξύ της πλειοψηφίας των πιστωτών και του οφειλέτη, τότε η διαδικασία θεωρείται λήξασα χωρίς δυνατότητα παράτασης ή ανανέωσης.

Για ακόμα μια φορά βλέπουμε ότι εντός του πλαισίου μιας ούτως η άλλως εξωδικαστικής μεθόδου επίλυσης λαμβάνεται επιπλέον μέριμνα για την ύπαρξη χρηματοοικονομικής διαμεσολάβησης καθιστώντας σαφή τη σημασία που δίνεται στις εναλλακτικές μορφές επίλυσης διαφορών. Στο άρθρο 14 παρ.2 διευκρινίζεται ότι εφόσον υπάρχουν οφειλές προς το Δημόσιο ή/και Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, η σύμβαση μπορεί να τελεί υπό την αίρεση της συναίνεσής τους, η οποία παρέχεται σύμφωνα με τα αναφερόμενα στο άρθρο 21.¹³³ Οι συναινούντες πιστωτές αποδέχονται ή τεκμαίρεται ότι αποδέχονται, καθόσον αφορά το Δημόσιο και Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 21, ότι η ρύθμιση καθιστά την επιχείρηση του οφειλέτη βιώσιμη ή, εφόσον πρόκειται για φυσικό πρόσωπο που δεν ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα, ότι αποτρέπει την αφερεγγυότητά του. Στο νόμο περιγράφεται με σαφήνεια η δυνατότητα του Δημοσίου να προβαίνει σε πολυμερή βάση σε αναδιάρθρωση ή διαγραφή οφειλών υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 21 όπου αναφέρονται εκτεταμένα οι προϋποθέσεις. Εξέχουσας σημασίας είναι το άρθρο 22 αναφορικά με το πότε ένας όρος της σύμβασης είναι άκυρος για το Δημόσιο και τους φορείς κοινωνικής ασφάλισης όπου προβλέπεται ότι όρος σύμβασης που προβλέπει α) την αποπληρωμή οφειλών προς το Δημόσιο και τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης σε περισσότερες από διακόσιες σαράντα (240) δόσεις, β) τη ρύθμιση οφειλών που έχουν ήδη ρυθμισθεί βάσει του παρόντος κεφαλαίου ή του ν. 4469/2017 (Α' 62), ανεξάρτητα αν η ρύθμιση είναι σε ισχύ, γ). την τμηματική αποπληρωμή οφειλών προς το Δημόσιο ή Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης ανά χρονικά διαστήματα που υπερβαίνουν τον μήνα, δ) την καταβολή μηνιαίας δόσης μικρότερης των πενήντα (50) ευρώ, ε). την παροχή περιόδου χάριτος για την αποπληρωμή οφειλών προς το Δημόσιο ή τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης, στ). την ικανοποίηση απαιτήσεων του Δημοσίου ή των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης με άλλα ανταλλάγματα αντί χρηματικού ποσού.¹³⁴ Στις τελευταίες παραγράφους τονίζεται ότι διαγραφή βασικής οφειλής παρακρατούμενων φόρων, επιρριπτομένων φόρων προς το Δημόσιο και ασφαλιστικών εισφορών απαγορεύεται. Καθώς και ότι διαγραφή βασικής οφειλής προς φορείς κοινωνικής

¹³³ Βλ. Ν. 4738/2020., όπ.π. (υποσημείωση 129), άρθρο 21.

¹³⁴ Βλ. Ν. 4738/2020., όπ.π. (υποσημείωση 129), άρθρο 22.

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
*«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»*

ασφάλισης δεν επηρεάζει τα ασφαλιστικά δικαιώματα τρίτων. Στα επόμενα άρθρα αναλύονται οι συνέπειες από την αναδιάρθρωση της σύμβασης. Βασικό χαρακτηριστικό του νέου νόμου είναι ότι η ρύθμιση ολοκληρώνεται εξ ολοκλήρου εξωδικαστικά ενώ δεν υπάρχει ούτε η πρόβλεψη για δυνητική δικαστική επικύρωση ενώ προβλέπεται η διαδικασία της διαμεσολάβησης με τις διαφοροποιήσεις που αναφέραμε ανωτέρω, επίσης διαπιστώνουμε ότι λαμβάνεται μέριμνα για την απαλλαγή από την ευθύνη υπαλλήλου κατά τις διαπραγματεύσεις για τη σύναψη σύμβασης αναδιάρθρωσης με το άρθρο 20.¹³⁵

Στα συν της προσπάθειας είναι η συνεχής παρακολούθηση του μηχανισμού και οι παρεμβάσεις με νομικά κείμενα από τους εμπλεκόμενους φορείς σχετικά με τους τρόπους διαγραφής των οφειλών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η έκδοση της υπ' αριθμ 44450/ΕΞ 2021 ΚΥΑ Υπουργών Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων « Διαδικασία διαγραφής απαιτήσεων του Δημοσίου και των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης κατά περίπτωση,-λόγω της απαλλαγής του οφειλέτη σύμφωνα με τα άρθρα 192 και 196 του ν. 4738/2020 «Ρύθμιση οφειλών και παροχή δεύτερης ευκαιρίας και άλλες διατάξεις» (Α' 207)» που αφορά όμως την περίπτωση της πτώχευσης παρέχοντας έτσι ένα κατευθυντήριο κείμενο τελικής εφαρμογής.¹³⁶

Στη λογική ενίσχυσης και απλούστευσης του μηχανισμού εντάσσεται και η υπ' αριθμ.122836 ΕΞ 2022 ΚΥΑ (ΦΕΚ ΤΕΥΧΟΣ Β' 4696/08-09-2022) των Υπουργείων Οικονομικών, Ανάπτυξης και Επενδύσεων και Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, με την οποία ουσιαστικά επήλθε απλούστευση των υποχρεωτικών υποβαλλόμενων δικαιολογητικών που είχε παρατηρηθεί ότι είτε καθυστερούσαν την υποβολή αιτήσεων είτε η ανάγκη υποβολής τους σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα δρούσαν τελειώς ανασταλτικά ως προς την επιλογή ένταξης στο μηχανισμό¹³⁷. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η ενσωμάτωση παρατηρήσεων φορέων που εμπλέκονται στην έκδοση των υποχρεωτικών δικαιολογητικών όπως αυτές του Επαγγελματικού Επιμελητηρίου Αθηνών σχετικά με την έκδοση του πιστοποιητικού που περιγράφεται στο εδάφιο αη' της παρ. 2 του άρθρου 12 του ν. 4738/2020.

Αναφορικά με τα αποτελέσματα του μηχανισμού μέχρι και το τέλος του τρίτου τριμήνου του 2022 όπως αυτά παρουσιάστηκαν από την Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους

¹³⁵ Βλ. Ν. 4738/2020., όπ.π. (υποσημείωση 129), άρθρο 20.

¹³⁶ Βλ. την υπ' αριθμ 44450/ΕΞ 2021 ΚΥΑ Υπουργών Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων « Διαδικασία διαγραφής απαιτήσεων του Δημοσίου και των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης κατά περίπτωση, λόγω της απαλλαγής του οφειλέτη σύμφωνα με τα άρθρα 192 και 196 του ν. 4738/2020 «Ρύθμιση οφειλών και παροχή δεύτερης ευκαιρίας και άλλες διατάξεις» (Α' 207) ΦΕΚ 1516/Β/15-4-2021.

¹³⁷ Βλ. Η υπ' αριθμ.122836/ ΕΞ 2022 ΚΥΑ των Υπουργείων Οικονομικών, Ανάπτυξης και Επενδύσεων και Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων «Τροποποίηση του περιεχομένου της αίτησης και του καταλόγου των στοιχείων, εγγράφων και δικαιολογητικών των άρθρων 9 και 10 του ν. 4738/2020 (Α' 207) στο πλαίσιο του εξωδικαστικού μηχανισμού του Κεφαλαίου Α' του Μέρους Δεύτερου του Βιβλίου πρώτου». ΦΕΚ ΤΕΥΧΟΣ Β' 4696/08-09-2022.

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»

τον Σεπτέμβριο του 2022 υποδηλώνουν μια θετική δυναμική.¹³⁸ Πιο συγκεκριμένα, μέχρι τέλος Αυγούστου 2022, έχουν υποβληθεί οριστικά 7.670 αιτήσεις, ύψους 4 δις. ευρώ, ενώ έχουν γίνει συνολικά 840 ρυθμίσεις οφειλών, οι οποίες αντιστοιχούν σε 176 εκατ. ευρώ. Ενδεικτικά της δυναμικής αυτής είναι τα στοιχεία του Αυγούστου, απ' όπου προκύπτει ότι εισήλθαν στην πλατφόρμα 1.007 νέες αιτήσεις και υποβλήθηκαν οριστικά 727 αιτήσεις. Σημαντικό στοιχείο είναι η αύξηση του αριθμού εγκρίσεων των ρυθμίσεων από τους χρηματοδοτικούς φορείς, σε σχέση με το τρίμηνο Μάιος - Ιούλιος 2022. Συγκεκριμένα, κατά τον μήνα Αύγουστο ο αριθμός εγκρίσεων των χρηματοδοτικών φορέων κυμάνθηκε στο 78%.

Ως προς τις προτεινόμενες λύσεις υπερτερεί η διαγραφή οφειλών, η μέση διαγραφή χρέους ανέρχεται σε 24,9% για τους χρηματοδοτικούς φορείς και 15,7% για το Δημόσιο ενώ η συντριπτική πλειοψηφία που αιτείται ένταξη είναι φυσικά πρόσωπα για οφειλές προς χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Σημειώνεται δε πως στα 17 έτη έχει διαμορφωθεί η μέση διάρκεια για οφειλές προς Δημόσιο και 13 έτη για οφειλές προς Χρηματοδοτικούς Φορείς.

Εκτίμηση της Γραμματείας είναι ότι το επόμενο χρονικό διάστημα αναμένονται τουλάχιστον €831 εκ. προς αξιολόγηση από το Δημόσιο.¹³⁹ Θα μπορούσαμε λοιπόν να πούμε πως ο μηχανισμός οποίος αποτελεί την κορυφή των εξωδικαστικών ρυθμίσεων για το ιδιωτικό χρέος, συνεισφέρει αφενός στη βελτίωση της θέσης του οφειλέτη, όσο και στου Δημοσίου καθώς με αυτόν τον τρόπο το Δημόσιο θα καταφέρει να βάλει στα ταμεία του σοβαρά χρηματικά ποσά από ληξιπρόθεσμα χρέη που δε θα μπορούσε αλλιώς να εισπράξει.

¹³⁸ Βλ. Υπουργείο Οικονομικών, *πορεία υλοποίησης εξωδικαστικού μηχανισμού*, <https://www.minfin.gr/-/poreia-ylopoieses-tou-exodikastikou-mechanismou-rythmises-opheilon> (τελευταία πρόσβαση 10-10-2022).

¹³⁹ Βλ. Γενική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους, *Έκθεση Προόδου Εξωδικαστικού Μηχανισμού Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης 11.09.2022* <https://www.minfin.gr/documents/20182/17982418/16-9-2022+++OCW+Presentation+%CE%94%CE%95%CE%98.pdf/60cc97ac-be06-42ff-bde2-da51e5cb7b37> (τελευταία πρόσβαση 10-10-2022).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο Ειδικά Ζητήματα – Ανασταλτικοί Παράγοντες Διεύρυνσης του Πεδίου Εφαρμογής της Διαμεσολάβησης

Στο προηγούμενο κεφάλαιο είδαμε πολλές εκφάνσεις εναλλακτικών τρόπων επίλυσης διαφορών παρόλα αυτά κατέστη σαφές ότι κάποιες φορές αφορά άτυπες παρεμβάσεις χωρίς τα αποτελέσματά τους να γεννούν νομικές υποχρεώσεις άλλες φορές δεν εφαρμόζονται στην πράξη και φυσικά με το Δημόσιο κυρίως υπό τη στενή του έννοια να μην συμπεριλαμβάνεται καν ως μέρος στην υποχρεωτικότητα της αρχικής συνεδρίας διαμεσολάβησης που προβλέφθηκε τα τελευταία χρόνια για μέρος των ιδιωτικών και εμπορικών διαφορών. Στο παρόν κεφάλαιο και έχοντας πια υπόψη τόσο την ποικιλία των μέσων, μεθόδων και τεχνικών που είναι διαθέσιμα θα αναφερθούμε στους πιο πιθανούς ανασταλτικούς παράγοντες για την επέκταση της τυπικής διαμεσολάβησης και σε υποθέσεις του δημοσίου είτε με τη στενή είτε με την ευρεία έννοια. Διακρίνονται δύο μεγάλες κατηγορίες αυτή των ζητημάτων που έχουν νομικό έρεισμα και αυτές που έγκεινται στην εσωτερική προδιάθεση και την κουλτούρα.

5.1. Ζητήματα Νομικού Περιεχομένου

5.1.1 Η εξουσία διάθεσης του αντικειμένου

Όπως είδαμε τόσο η Απόφαση 2008/ΕΚ όσο και οι νόμοι που την ενσωμάτωσαν στο ελληνικό δίκαιο στο πέρασμα των ετών ασχολούνται εκτεταμένα με το δικαίωμα της διάθεσης, σε κάθε περίπτωση η εξουσία διάθεσης του αντικειμένου, αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της διαμεσολάβησης και στο ελληνικό ιδιωτικό δίκαιο αποτελεί προϋπόθεση για την ύπαρξη έγκυρης συμφωνίας. Πρόκειται με λίγα λόγια για την εξουσία των μερών να κάνουν οποιεσδήποτε αλλαγές στα δικαιώματά τους κατά βούληση, δηλαδή να εκχωρούν, να μεταβάλλουν, να χρεώνουν ή να αποσβένουν¹⁴⁰. Προέρχεται δηλαδή από τη σχέση των δικαιούχων και των ουσιαστικών δικαιωμάτων τους. Υπάρχει σε όλες τις περιπτώσεις που ο νόμος δεν προβλέπει το αντίθετο από αναγκαστικές νομοθετικές διατάξεις, δηλαδή κυρίως για το δικαίωμα απαλλοτρίωσης, όχι όμως και για έννομες σχέσεις που συνδέονται άμεσα με τη δημόσια τάξη και εξυπηρετούν το δημόσιο συμφέρον¹⁴¹. Σημαντική συμβολή στην αναζήτησή μας αποτελεί η περίπτωση της διαιτησίας, ως αποτέλεσμα της αναγνώρισης της συνταγματικής βάσης για τον εκούσιο χαρακτήρα της διαιτησίας που προϋποτίθεται συνεπεία του άρθρου 8 παρ. 1 του Συντάγματος (Δικαίωμα των δικαστών του νόμου), το δικαίωμα της διάθεσης

¹⁴⁰ Βλ. Παπαστερίου, Δ., *Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας, 2009, σ. 275.

¹⁴¹ Βλ. Βαθρακοκούλης, Β., *Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας. Ερμηνευτική- Νομολογιακή ανάλυση (κατ' άρθρο)*, τομ. Δ', εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα, 1996, σ. 695.

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»

αποτελεί προϋπόθεση το Σύνταγμα που επιτρέπει την υποβολή των διαφορών σε αυτό περιλαμβάνει τις ιδιωτικές διαφορές¹⁴² (το άρθρο 867 ΑΚ προβλέπει ρητά τη διαιτησία) και τις διοικητικές διαφορές, αν και δεν έχουν θεσπιστεί γενικοί κανόνες για αυτές.

Για τις διοικητικές διαφορές, ο περιορισμός αυτός είναι αυτονόητος, διότι οι διαφορές αυτές αφορούν κυρίως έννομες σχέσεις που συνδέονται άμεσα με τη δημόσια τάξη και το δημόσιο συμφέρον. Σύμφωνα με έτερη εκδοχή δεν τίθεται θέμα εξουσίας της δημόσιας διοίκησης να αντιμετωπίζει ελεύθερα το αντικείμενο των διαφορών με τον ίδιο τρόπο όπως οι ιδιώτες, με άλλα λόγια, αυτή η ύπαρξη ελευθερίας η μη είναι η ειδοποιός διαφορά για το επιτρεπτό της διαφοράς¹⁴³

Σύμφωνα με αυτή την άποψη, ο νόμος στην ουσία παρέχει διακριτική εξουσία στη διοικητική αρχή όταν ορίζει τη διαιτησία ορισμένου τύπου διοικητικών διαφορών η οποία πηγάζει από την αρχή της νομιμότητας των διοικητικών πράξεων. Παραμένουν εκτός πεδίου εφαρμογής οι ακυρωτικές διαφορές, των οποίων η διαιτητική επίλυση κρίθηκε νομολογικά αντίθετη με το άρθρο 95 παράγραφος 1 του Συντάγματος¹⁴⁴ όπου και παραχωρεί αποκλειστική αρμοδιότητα επίλυσης αυτών των διαφορών στο Διοικητικό Δικαστήριο. Παρόλα αυτά, καίτοι ο τρόπος προσέγγισης της διαιτησίας αναφορικά με την εξουσία του δημοσίου είναι σαφές, σε ότι αφορά την διαμεσολάβηση θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ότι στόχος της διαμεσολάβησης είναι η επίτευξη αμοιβαίας επωφελούς λύσης μέσω της διαδικασίας της διαπραγμάτευσης με τη συνδρομή του διαμεσολαβητή.

Συνεπεία των ανωτέρω, θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα διοικητικά όργανα- η Διοίκηση- διαθέτει την εξουσία διάθεσης του αντικειμένου όταν το ίδιο το Δημόσιο βρίσκεται σε θέση αντίστοιχη και όμοια με αυτή των ιδιωτών και δεν ασκεί δημόσια εξουσία, δηλαδή όταν αφορά σε υποθέσεις που υπάγονται στην δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων¹⁴⁵ ιδιωτικές διαφορές του δημοσίου.

Η άλλη μεγάλη κατηγορία αφορά τις διοικητικές διαφορές, όπου καθίσταται σαφές ότι μπορεί να έχει εφαρμογή μόνο για τις περιπτώσεις που η διοίκηση ασκεί τις αρμοδιότητές της κατά διακριτική ευχέρεια¹⁴⁶. Σημαντικό είναι να είναι ομοιογενώς αντιληπτό από όλα τα όργανα της διοίκησης πότε οι εκδοχές μιας υπόθεσης- περίπτωσης εμπίπτουν στη διακριτική της ευχέρεια, και υπάρχει όταν υφίστανται κανόνες δικαίου που δεν καθορίζουν επακριβώς τις ενέργειες της Διοίκησης και αυτό καθίσταται σαφές από την ύπαρξη των λέξεων ή εκφράσεων

¹⁴² Βλ. το άρθρο 867 του Αστικού Κώδικα.

¹⁴³ Βλ. Φορτσάκης Θ., *Διαιτησία και διοικητικές διαφορές*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα, 1998, σ. 97.

¹⁴⁴ Βλ. το άρθρο 95 παράγραφος 1 του Συντάγματος.

¹⁴⁵ Βλ. Βαθρακοκοίλης Β., *όπ.π.* (υποσημείωση 141), σ. 694.

¹⁴⁶ Βλ. Θεοχάρης Β., *όπ.π.* (υποσημείωση 17), σ. 185.

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»

όπως η διοίκηση «δύναται», «δικαιούται», «επιλέγει», «κρίνει», ενεργεί «κατά την κρίση της»¹⁴⁷. Καθώς επίσης και όταν δεν έχει χρονικό περιορισμό έκδοσης διοικητικών πράξεων¹⁴⁸. Με την προϋπόθεση δηλαδή ότι μπορεί να εφαρμοστεί ο κανόνας τότε η διοίκηση μπορεί να επιλέξει ανάμεσα σε περισσότερες επιλογές αφού το πραγματικό δεν συνδέεται αυστηρά με μία και μοναδική έννομη συνέπεια. Η νομική λοιπόν αυτή δυνατότητα επιτρέπει στη διοίκηση να σταθμίζει και να ερμηνεύει τις περιπτώσεις με βάση το δημόσιο συμφέρον και να προσανατολίζεται στην κατάλληλη λύση ανά περίπτωση. Σκοπός άλλωστε δεν είναι η τυφλή εφαρμογή κανόνων αλλά η αποτελεσματική λειτουργία της διοίκησης.

Εν προκειμένω, η διοίκηση γίνεται δικαιούχος εξουσίας ενός δικαιώματος και ακολούθως της επιτρέπεται να επιφέρει μεταβολές σε αυτό¹⁴⁹. Καθίσταται λοιπόν σαφές ότι οποιαδήποτε νομοθετική πρόβλεψη για υπαγωγή διαφορών, περιπτώσεων σε διαμεσολάβηση θα πρέπει να συνοδεύεται με την απονομή διακριτικής ευχέρειας στη διοίκηση προκειμένου να προωθηθεί μια ουσιαστική διαμεσολάβηση. Η ευελιξία αυτή δεν πρέπει να ασκείται αυθαίρετα αλλά εντός των ορίων και εντός της νομιμότητας¹⁵⁰ ως άκρα νόμιμα όρια θεωρούνται οι γενικές συνταγματικές αρχές της ισότητας, της αναλογικότητας και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του διοικουμένου καθώς και από τη γενική αρχή της χρηστής διοίκησης που διέπει το σύγχρονο διοικητικό δίκαιο¹⁵¹

Απόρροια των ανωτέρω δεν είναι φυσικά η έκπτωση της νομιμότητας ή υποβάθμιση του δημοσίου συμφέροντος αλλά η διευκόλυνση του εκάστοτε διοικητικού οργάνου να προσέρχεται στις διαδικασίες διαμεσολάβησης εντός ουσιαστικής νομιμότητας μέσα από μία δυνατότητα επιλογών¹⁵² που αφενός μπορούν να συγκεκριμενοποιήσουν το δημόσιο συμφέρον και το συμφέρον του πολίτη και αφετέρου να μειώσουν τους χρόνους απόκρισης της διοίκησης και να βελτιώσουν τη διαχείριση των υποθέσεων του δημοσίου σε ένα κλίμα εμπιστοσύνης και κατανόησης.

¹⁴⁷ Βλ. Σπηλιωτόπουλος Β., όπ.π. (υποσημείωση 111), σ. 154.

¹⁴⁸ Βλ. Τάχος Α., *Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο*, εκδ. Σάκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2008, σ. 472.

¹⁴⁹ Βλ. Πρεβεδούρου Ε., *Δέσμια αρμοδιότητα και διακριτική ευχέρεια της Διοίκησης* (Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, διαδικτυακό μάθημα 24-3-2020) - Ευγενία Πρεβεδούρου (prevedourou.gr). (τελευταία πρόσβαση 30-11-2022).

¹⁵⁰ Βλ. Πρεβεδούρου Ε., *Δέσμια αρμοδιότητα και διακριτική ευχέρεια της Διοίκησης* (Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, διαδικτυακό μάθημα 24-3-2020) - Ευγενία Πρεβεδούρου (prevedourou.gr). (τελευταία πρόσβαση 30-11-2022).

¹⁵¹ Βλ. Τάχος Α., όπ.π. (υποσημείωση 148), σ. 473.

¹⁵² Βλ. Μανιτάκης, Α. (2016), *Δημόσια Διοίκηση και Διοικητική Μεταρρύθμιση*, https://www.constitutionalism.gr/wp-content/uploads/2016/05/2016_Manitakis_Doikhtiki-Refom-Sxoli-Dikaston-final.pdf, 2016, (τελευταία πρόσβαση 14-07-2022).

5.1.2 Τα έννομα συμφέροντα τρίτων -ζητήματα ισότητας

Κατά τη θεσμική διαμεσολάβηση σε διοικητικές διαφορές, δεσμεύονται μόνο τα μέρη που συμμετέχουν στη διαμεσολάβηση, όπως ακριβώς και στο ιδιωτικό δίκαιο. Στον τομέα των διοικητικών διαφορών, ωστόσο, προκύπτουν ορισμένες ανησυχίες σχετικά με τις πιθανές επιπτώσεις μιας επιτυχούς έκβασης της διαδικασίας διαπραγμάτευσης στα μέρη με τα οποία δεν έχει παίξει κανείς κανένα ρόλο. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό κατά την εξέταση της διαμεσολάβησης διοικητικών διαφορών, καθώς επηρεάζει τρίτους, που στην ουσία δεν έχουν συμμετάσχει στις εν λόγω διαδικασίες. Οι ανησυχίες αυτές απορρέουν από το γεγονός ότι αν και το τελικό αποτέλεσμα της εφαρμογής των πρακτικών διαμεσολάβησης σε διοικητικών διαφορών, όπως αποφασίζεται από τα δικαστήρια, είναι η επίτευξη ιδιωτικής συμφωνίας μεταξύ δύο μερών, η μέθοδος ιδιοποιείται στο κράτος και, με διοικητική απόφαση μετατρέπεται σε γεγονός που ενδιαφέρει τη δημόσια τάξη.

Το πρώτο διαδικαστικό εμπόδιο για το δημόσιο συμφέρον διαμεσολάβησης είναι η πιθανότητα ανισότητας στη διαδικαστική δικαιοσύνη παρόμοιων υποθέσεων για τις διοικητικές διαδικασίες και πολιτικές ¹⁵³. Η πιθανότητα αυτή είναι πραγματική σε κάθε υπόθεση που η διοίκηση δρα στο πλαίσιο της διοικητικής ευχέρειας και οφείλεται να λαμβάνει κάθε δυνατό μέτρο ώστε να μη διακυβεύεται η συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή της ισότητας σύμφωνα με τις επιταγές της οποίας η αμεροληψία και η όμοια κρίση επί ομοίων περιπτώσεων είναι απαίτηση ¹⁵⁴. Η όμοια αντιμετώπιση είναι το ζητούμενο και η άσκηση διακριτικής ευχέρειας δεν πρέπει να διευκολύνει ή ακόμη περισσότερο και να επιτρέπει τη σκέψη ότι έτσι ευνοούνται η καλύπτονται ατασθαλίες εκ μέρους της Διοίκησης, τα σαφή όρια είναι η διασφάλιση που απαιτείται.

Η έμπρακτη επιλογή της διοίκησης για την εφαρμογή αντικειμενικών κριτηρίων είναι το κλειδί για τη σωστή νομοθέτηση και εφαρμογή της διαμεσολάβησης. Κομβικό σημείο είναι φυσικά η επιλογή του τι είναι "επιτρεπτό" και τι όχι, στην προκειμένη περίπτωση για να χρησιμοποιήσουμε τον όρο "διακριτική ευχέρεια", πρέπει να γίνεται κατ' αρχάς με βάση τη γνώση δηλαδή την προϋπάρχουσα δυνατότητα των ενδιαφερομένων να έχουν γνώση στα κριτήρια αυτά. Η εξασφάλιση της αμερόληπτης δράσης της διοίκησης και οι ενισχυτικές δράσεις διαφάνειας θα πρέπει να αποτελούν προτεραιότητα της Διοίκησης. Μια άλλη παράμετρος, είναι ο βαθμός που η έκβαση μιας διαμεσολαβητικής πράξης της διοίκησης δύναται να επηρεάσει τρίτους, πρόσωπα που δεν συμμετείχαν στην διαμεσολάβηση. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να

¹⁵³ Βλ De Graaf, K., Marseille, B. & Tolsma, H., *όπ.π.* (υποσημείωση 59) σ. 589-605.

¹⁵⁴ Βλ Χρυσανθάκης Χ Πανταζόπουλος Π., *Εισηγήσεις Διοικητικού Δικαίου* εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη 2^η , Αθήνα, 2015, σ.99-111.

προβλεφθεί ότι οι πράξεις της διαμεσολάβησής δεν οδηγούν στην θέσπιση γενικών κανόνων και άρα δεν επιφέρουν έννομες συνέπειες σε αόριστο αριθμό ανθρώπων. Όμοια αντιμετώπιση θα πρέπει να έχουν και οι ατομικές πράξεις γενικής εφαρμογής, αυτής της ξεχωριστής νομολογιακά καθιερωμένης διοικητικής πράξης για θέματα που αφορούν τη δημόσια τάξη ή το περιβάλλον. Κρίσιμο σημείο είναι η διαχείριση καταστάσεων από τις οποίες προκύπτει αντικειμενική ευθύνη του δημοσίου και κατά επέκταση η πιθανότητα να στραφεί το δημόσιο εναντίον του υπαλλήλου, η ενημέρωση του τρίτου μέρους και η συμμετοχή του στη διαδικασία σε κάθε περίπτωση είναι απαραίτητη ή αλλιώς να γίνεται αποδοχή εκ μέρους του δημοσίου. Νέες διαφορές καλύπτονται από την αρχή της εμπιστευτικότητας. Η πιθανότητα να προκύψει ευθύνη του δημοσίου δεν πρέπει να δρα αποτρεπτικά.

5.2. Ζητήματα Κουλτούρας και Εκπαίδευσης και Ενημέρωσης

5.2.1 Κουλτούρα Δικαστικής Επίλυσης Διαφορών

Δικομανία και ελληνική πραγματικότητα δεν είναι μια πρόσφατη σχέση. Ο Αριστοφάνης, κατά το 422 π.Χ., παρουσίασε στα Λήναια τους «Σφήκες» του, περιπαίζοντας τη δικομανία των Αθηναίων. Στην εν λόγω υπόθεση η πλοκή είναι ότι ο Βδελυκλέων πασχίζει να «θεραπεύσει» τον δικαστή πατέρα του Φιλοκλέωνα από το πάθος της δικομανίας. Εκεί ο Αριστοφάνης (δια στόματος Βδελυκλέωνα)¹⁵⁵ αναφέρεται, μεταξύ άλλων, στη δυσκολία «να γιατρέψεις αρρώστια που έχει ποτίσει τον οργανισμό της πολιτείας». Και, προφανώς, δεν είχε άδικο. Και η δικομανία με αρρώστια μοιάζει. Μια αρρώστια που διαποτίζει άλλοτε μόνιμα και άλλοτε περιστασιακά τους πολίτες του κράτους.

Η πολυνομία σε συνδυασμό με το ελληνικό ταπεραμέντο κάποιες φορές οδηγεί μερίδα πολιτών να λαμβάνουν αποφάσεις να σύρουν κάποιους στα δικαστήρια χωρίς να το πολυσκεφτούν. Άλλες φορές είναι αποτέλεσμα πολιτών με ιδιαίτερα μόνιμα αρνητικά χαρακτηριστικά που τα χαρακτηρίζει ο εγωισμός και η εμμοιική ισχυρογνωμοσύνη, η εκδικητική εριστική μανία και η αντικοινωνικότητα. Οι εντασσομένοι στην κατηγορία αυτή απολαμβάνουν να καταγγέλλουν, να μηνύουν, να προσφεύγουν συχνά στην Δικαιοσύνη αντιδικώντας με γείτονες, συναδέλφους, συγγενείς, πρώην φίλους και συνεργάτες. Όμως υπάρχουν και κατηγορίες δικομανών που αρέσκονται στο να προσφεύγουν σε διοικητικά δικαστήρια για θέματα προσλήψεων ή απλά θέλοντας να φέρουν σε δύσκολή θέση Δημόσιες και Δημοτικές Αρχές, δημιουργώντας χρονικές καθυστερήσεις σε έργα και αναπτυξιακές

¹⁵⁵ Κουμεντάκης Σ., *Διαμεσολάβηση και δικομανία (και) περί Σφηκών ο λόγος Μακεδονία-Απόψεις*, <https://www.makthes.gr/diamesolavisi-kai-dikomania-kai-peri-sfikon-o-logos-245991>, 2019, (τελευταία πρόσβαση 10-10-2022).

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
**«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»**

δράσεις με τις οποίες να διαφωνούν. Επισημαίνεται ότι δεν αναφερόμαστε σε περιπτώσεις που απλά διεκδικούν τη διόρθωση κάποιας αδικίας ή παράλειψης αλλά για τις περιπτώσεις στις οποίες για το ίδιο θέμα επανέρχονται συνεχώς καίτοι η δημόσια διοίκηση έχει τοποθετηθεί ή αν πρόκειται για ιδιωτική διαφορά τα δικαστήρια έχουν αποφανθεί σχετικά.

Δεν είναι τυχαίο, ότι η Ελληνική Δικαιοσύνη και η Δημόσια Διοίκηση, είναι, ετησίως, αντιμετώπιζοντας, με εκατοντάδες χιλιάδες, καταγγελίες, προσφυγές, μηνύσεις, προσωρινά μέτρα και αγωγές, Φαινόμενο που επηρεάζει αρνητικά τουλάχιστον τη ταχύτητα απονομής δικαιοσύνης. Θεωρούμε ότι η προσθήκη της υποχρεωτικής αρχικής συνεδρίας διαμεσολάβησης έχει πιθανότητες να εξομαλύνει κάποιες από αυτές τις περιπτώσεις. Ειδικότερα για θέματα όπου εμπλέκεται η Δημόσια διοίκηση θεωρούμε πως εκεί θα μπορούσε να έχει θετικό πρόσημο καθώς πολλές φορές αρκεί να πάρει η διοίκηση το χρόνο να εξηγήσει για ποιο λόγο προέβη στην έκδοση μιας πράξης με την οποία δεν συμφωνεί ο διοικούμενος, για να λυθεί κάποια πιθανή παρεξήγηση αλλά και για αν αντιληφθεί ο διοικούμενος πραγματικά αν η διοίκηση έπραξε ως όφειλε η όχι,

Από την άλλη μεριά μπορεί και η διοίκηση να επωφεληθεί καθώς είναι δυνατό να λάβει πληροφορίες, έγγραφα τα οποία πιθανόν να της δίνουν τη δυνατότητα να αναθεωρήσει στο εντός των νόμιμων ορίων. Και για να μην θεωρούμε ως δικομανείς μόνο τους πολίτες και για να είμαστε ακριβοδίκαιοι να τονιστεί ότι αντίστοιχα και η διοίκηση διακατέχεται από τάσεις δικομανίας, καθώς θεωρεί πιο ασφαλές να της υποδείξει ένα δικαστήριο ότι πρέπει να άρει μια απόφαση, ακυρώσει μια πράξη ακόμα και αν καταλαβαίνει ότι έχει τη δυνατότητα να το πράξει χωρίς αυτή.

Επιπλέον η δημόσια διοίκηση επειδή ακριβώς γνωρίζει ότι ο χρόνος απονομής δικαιοσύνης είναι αργός πολλές φορές είτε λόγω πίεσης χρόνου, είτε ελλιπούς ενημέρωσης προχωρά στην έκδοση πράξεων που πιθανόν να αποδειχθεί ότι αντίκειται σε συνταγματικές διατάξεις συνυπολογίζοντας ότι η ανατροπή τους μπορεί να υλοποιηθεί μόνο κατόπιν απόφασης δικαστηρίου και φυσικά για περιορισμένο αριθμό ατόμων, δηλαδή όσων προσφύγουν δικαστικά.

5.2.2 Η περιορισμένη εκπαίδευση των δημοσίων υπαλλήλων στον τομέα της εναλλακτικής επίλυσης διαφορών και περιορισμένη ενημέρωση των πολιτών

Η ανάγκη εκπαίδευσης των δημοσίων υπαλλήλων ήρθε στο προσκήνιο κυρίως στις αρχές του 21ου αιώνα όπου η δράση με τον γνωστό τίτλο «ΠΟΛΙΤΕΙΑ», έγινε η σημαία του εξορθολογισμού της δημόσιας διοίκησης, μεταξύ των κύριων στόχων ήταν φυσικά η

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
*«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»*

επιμόρφωση και βέλτιστη χρήση του ανθρώπινου δυναμικού ¹⁵⁶(Ν.2880/30-1-2001, άρ. 1 παρ.1). Το πρόγραμμα στο σύνολό του δείχνει σαφή προσανατολισμό στην εκπαίδευση και κατάρτιση των υπαλλήλων.

Με το Ν.3230/2004¹⁵⁷ περί «καθιέρωσης συστήματος διοίκησης με στόχους, μέτρηση της αποδοτικότητας» και αργότερα με το Ν.4369/2016 περί «αξιολόγησης, στοχοθεσίας, κοινωνικής λογοδοσίας και συμμετοχής» επιχειρείται η μετάβαση από το γραφειοκρατικό μοντέλο, στις βασικές αρχές του Νέου Δημόσιου Μάνατζμεντ και επισημαίνεται η αναγκαιότητα ότι για τη δημιουργία μιας σύγχρονης και αποτελεσματικής Δημόσιας Διοίκησης χρειάζονται μεταρρυθμίσεις που βασίζονται στις βασικές αρχές της σύγχρονης διακυβέρνησης και αφορούν τον ορθολογικό σχεδιασμό της διοίκησης Ανθρώπινων Πόρων. ¹⁵⁸ Στην ίδια λογική συνεχίζονται και οι μετέπειτα που συνοψίζονται στους Ν.3845/2010, Ν.4046/2012, Ν.4336/2015, της περιόδου 2010-2015 και αφορούν τα τρία «Μνημόνια Συνεργασίας» που συνήφθησαν μεταξύ της ελληνικής κυβέρνησης και των Ευρωπαίων και εμπεριέχουν, δεσμεύσεις για αναδιάρθρωση της Δημόσιας Διοίκησης με βασική προτεραιότητα την «ορθολογική αξιοποίηση του υπάρχοντος ανθρώπινου δυναμικού, προκειμένου να εξασφαλιστεί η μέγιστη αποτελεσματικότητα κατά την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος και η δημιουργία μιας δημόσιας διακυβέρνησης που δίνει προτεραιότητα στον πολίτη, είναι αποτελεσματική, ανοιχτή και ευέλικτη»¹⁵⁹. Στα Ευρωπαϊκά Επιχειρησιακά προγράμματα μεταξύ αυτών και την «Εθνική Στρατηγική για τη Διοικητική Μεταρρύθμιση 2017-2019», όπου το όραμα της μεταρρυθμιστικής στρατηγικής περιγράφεται ως: «Μια ανεξάρτητη, αποκομματικοποιημένη, αποτελεσματική και λειτουργική δημόσια διοίκηση, ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της κοινωνίας, για την παροχή υπηρεσιών υψηλού επιπέδου προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, στην κατεύθυνση των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Η αξιοποίηση και η συνεχής εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού σε συνδυασμό με τις μεταρρυθμίσεις για τη διοικητική βελτίωση, με την αξιοποίηση των δυνατοτήτων της

¹⁵⁶ Βλ. την παρ.1 του άρθρου 1 του Ν.2880/2001, «*Πρόγραμμα Πολιτεία για τη μεταρρύθμιση και τον εκσυγχρονισμό της Δημόσιας Διοίκησης και άλλες διατάξεις*». ΦΕΚ 9/Α/30-1-2001.

¹⁵⁷ Βλ. Ν.3230/2004 «*Καθιέρωση συστήματος διοίκησης με στόχους, μέτρηση της αποδοτικότητας και άλλες διατάξεις*». ΦΕΚ Α' 44/11.2.2004.

¹⁵⁸ Βλ. Ν.4369/2016 «*Εθνικό Μητρώο Επιτελικών Στελεχών Δημόσιας Διοίκησης, βαθμολογική διάρθρωση θέσεων, συστήματα αξιολόγησης, προαγωγών και επιλογής προϊσταμένων (διαφάνεια αξιοκρατία και αποτελεσματικότητα της Δημόσιας Διοίκησης) και άλλες διατάξεις*» ΦΕΚ Α' 33/27.2.2016.

¹⁵⁹ Βλ. Οι Ν.3845/2010 «*Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη-μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο*», ΦΕΚ Α' 65/6.5.2010 & Ν.4046/2012, «*Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου*»(ΦΕΚ Α' 28/14-02-2012) & Ν.4336/2015 «*Συνταξιοδοτικές διατάξεις – Κύρωση του Σχεδίου Σύμβασης Οικονομικής Ενίσχυσης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και ρυθμίσεις για την υλοποίηση της Συμφωνίας Χρηματοδότησης*» ΦΕΚ Α 94/14.8.2015.

ΠΙΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»

ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, συνιστά το πλαίσιο αλλαγών για το δημόσιο του αύριο, αξιοποιώντας ορθολογικά τους διαθέσιμους πόρους» μεταρρύθμισης η βελτίωση της αποδοτικότητας, η αποτελεσματικότητα και η αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού είναι κύριοι στόχοι για την μετάβαση από το γραφειοκρατικό μοντέλο στην σύγχρονη μορφή της δημόσιας διοίκησης. Ένα από τα απαραίτητα μέσα για την επίτευξη των στόχων αυτών είναι η εκπαίδευση/επιμόρφωση των δημοσίων υπαλλήλων, που είναι άμεσα συνδεδεμένη με την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και την παραγωγικότητα του ανθρώπινου δυναμικού.

Σήμερα η «Εισαγωγική Εκπαίδευση» είναι η υποχρεωτική εκπαίδευση όλων των δημοσίων υπαλλήλων που διορίζονται στις δημόσιες υπηρεσίες, τα Ν.Π.Δ.Δ. και τους Ο.Τ.Α. και πραγματοποιείται από το ινστιτούτο Επιμόρφωσης (ΙΝ.ΕΠ.)¹⁶⁰. Η επιμόρφωση πραγματοποιείται σε όλη τη διάρκεια του υπηρεσιακού βίου των υπαλλήλων, με ευθύνη των μονάδων εκπαίδευσης των Υπουργείων ή του ΙΝ.ΕΠ. ενώ παρέχεται η δυνατότητα κατάρτισης εξειδικευμένων προγραμμάτων ώστε να καλύπτονται ανάγκες συγκεκριμένων φορέων. Το έργο που έχει συντελεστεί δεν είναι μικρό ούτε σε έκταση ούτε σε ποιότητα μόνο από το ΕΣΠΑ 2014-2021 έχουν πραγματοποιηθεί στον άξονα «Αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού του δημόσιου τομέα» μέχρι τις αρχές του 2021 εκπαιδεύσεις σε 209.993 δημοσίους υπαλλήλους μέσω «προγραμμάτων κατάρτισης για την ανάπτυξη δεξιοτήτων/διοικητικών ικανοτήτων (ΕΚΔΔΑ, ΕΣΔι). Επιπλέον 18.325 δημόσιοι υπάλληλοι σε προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (ΕΚΔΔΑ, ΕΣΔι). Πιστοποιήθηκαν 181.583 δημόσιοι υπάλληλοι μετά την παρακολούθηση προγραμμάτων κατάρτισης. Παρακολούθησαν 1.456 στελέχη προγράμματα ταχείας εξέλιξης Τέλος καταρτίστηκαν 1.128 στελέχη και τοποθετήθηκαν σε θέσεις του Δημόσιου Τομέα για την υποβοήθηση των μεταρρυθμίσεων.»¹⁶¹.

Παρόλη τη μεγάλη πρόοδο που έχει συντελεστεί και την προσφορά πληθώρας προγραμμάτων, μεταξύ αυτών, αρχές και καλές πρακτικές για την εξυπηρέτηση του πολίτη, και τη βελτίωση κοινωνικών ικανοτήτων καθώς επίσης και των καινοτόμων προγραμμάτων coaching και mentoring στη δημόσια διοίκηση, η οπτική του φύλου στην εργασία και πολλά περισσότερα που ανήκουν στο τομέα της διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού και στον τομέα των οικονομικών, είναι βέβαιο ότι η ύπαρξη κατάλληλων προγραμμάτων μέσω των οποίων θα επιτευχθεί η εξοικείωση των υπαλλήλων με εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης προβλημάτων θα επέτρεπαν καταρχάς την καλύτερη διαχείριση των υποθέσεων που χειρίζονται και κατά

¹⁶⁰ Βλ. Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, Η επιμόρφωση των Δημοσίων υπαλλήλων, ΙΝ.ΕΠ. <https://www.ekdd.gr/επιμόρφωση/συμμετοχή-στην-επιμόρφωση/εισαγωγική-εκπαίδευση/> (τελευταία πρόσβαση 10-10-2022).

¹⁶¹ Βλ. Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Προγραμμάτων ΕΚΤ <http://www.epdm.gr/el/Pages/default.aspx> (τελευταία πρόσβαση 10-10-2022).

ΠΙΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις πάνω
στη θεσμική διαμεσολάβηση»

δεύτερον θα αποτελούσαν ένα πρώτο βήμα για την για καλύτερη αποδοχή της θεσμικής διαμεσολάβησης σε ζητήματα του Δημοσίου από τα στελέχη της. Από την άλλη μεριά τόσο οι πολίτες όσο και φορείς που συναναστρέφονται με το δημόσιο φαίνεται ότι συχνά στις συμπεριφορές του συγχέουν τον υπάλληλο, τον άνθρωπο με το πρόβλημα με αποτέλεσμα είτε να ξεσπάνε λεκτικά σε αυτούς είτε να πιστεύουν εκ των προτέρων ότι οι υπάλληλοι δεν ανταποκρίνονται στα καθήκοντά τους και είναι τουλάχιστον ανεπαρκείς είτε ότι πιθανόν να υπάρχουν θολά σημεία στις αποφάσεις τους.

Σε κάθε περίπτωση η ενημέρωση του κοινού για τις εναλλακτικές επιλογές που έχει ώστε να επιλυθεί το πρόβλημά του άμεσα θα έπαιζε καθοριστικό ρόλο. Τέλος, φορείς και εταιρείες που συνάπτουν συμβάσεις με το δημόσιο καλό θα είναι να προωθούν και να συμπεριλαμβάνουν βήματα, όπως για παράδειγμα ρήτρες για κλήση εμπειρογνομόνων σε περίπτωση διαφωνιών, όμως για να γίνει αυτό σημαίνει ότι η λογική αυτή της επίλυσης θα πρέπει να έχει γίνει συνειδητή απόφαση.

Μέγιστη θα ήταν η συμβολή μιας ολοκληρωμένης καμπάνιας για την προώθηση των εναλλακτικών μέσων επίλυσης διαφορών σε συνδυασμό με μικρής διάρκειας προγράμματα που θα απευθύνονται μόνο σε πολίτες έτσι ώστε να αντιληφθούν με σαφήνεια τους τις δυνατότητες που έχουν, να αποφεύγεται η καταχρηστική υποβολή του ίδιου αιτήματος, που ούτως ή άλλως δεν οδηγεί πουθενά και να μην θεωρούν ως μόνη λύση τη δικαστική οδό ειδικά για ζητήματα που θα υπήρχε μεγάλη πιθανότητα να επιλυθούν ήπια, άμεσα με λογικό κόστος και με την λιγότερη δυνατή ψυχική φθορά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο Συμπεράσματα

Για την εκπόνηση αυτής της εργασίας σχετικά με τη δυναμική των εναλλακτικών τρόπων επίλυσης διαφορών και της πιθανής θέσης που μπορεί να καταλάβει η θεσμική διαμεσολάβηση στην ελληνική δημόσια διοίκηση έγινε προσπάθεια να ληφθούν υπόψη όσο το δυνατόν περισσότεροι παράγοντες και περιβάλλοντα που επηρεάζουν, είτε θετικά είτε αρνητικά την ενσωμάτωση τέτοιων πρακτικών στην καθημερινότητα της δημόσιας διοίκησης. Ως δημόσια διοίκηση που θα μπορούσε να αποτελέσει πεδίο εφαρμογής, αποδεχόμαστε τόσο τη δημόσια διοίκηση σύμφωνα με το οργανικό κριτήριο, δηλαδή το σύνολο των διοικητικών οργάνων του κράτους και των Ν.Π.Δ.Δ. που εντάσσονται στην εκτελεστική εξουσία αλλά και τη δημόσια διοίκηση όπως αυτή προσδιορίζεται από το λειτουργικό κριτήριο, ήτοι η άσκηση δημόσιας λειτουργίας που δεν συνιστά άσκηση νομοθετικής ή δικαστικής λειτουργίας ανεξάρτητα από τη φύση των οργάνων (κρατικά, Ν.Π.Δ.Δ., Ν.Π.Ι.Δ., φυσικό πρόσωπο ιδιώτης που ασκεί δημόσια εξουσία).¹⁶² Δεν πρέπει να ξεχνάμε πως η δημόσια διοίκηση είναι οι δράσεις - ενέργειες που αναλαμβάνει το κράτος για τη ρύθμιση ζητημάτων που εξυπηρετούν έναν ιδιωτικό σκοπό ή δημόσιο σκοπό. Για τα συμπεράσματα του παρόντος δεχόμαστε ότι καταρχάς δεν απαγορεύεται στη δημόσια διοίκηση να εφαρμόζει εναλλακτικές μορφές επίλυσης διαφορών στις υποθέσεις της υπογραμμίζοντας παράλληλα ότι η Οδηγία 2008/52/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 2008 ορίζει ως πεδίο εφαρμογής τις εμπορικές και αστικές διαφορές και όχι διαφορές της δημόσιας διοίκησης, σημειώνεται ότι ακόμα και στον τελευταίο νόμο για τη θεσμική διαμεσολάβηση εξαιρούνται ρητώς από την υποχρέωση για αρχική συνεδρία διαμεσολάβησης οι διαφορές στις οποίες είναι διάδικος το Δημόσιο, Ο.Τ.Α. ή Ν.Π.Δ.Δ. υποδηλώνοντας καταρχάς την απουσία βούλησης του νομοθέτη να επεκτείνει την εφαρμογή στη δημόσια διοίκηση.

Θεωρούμε δε, πως μέσα από τη μελέτη των κεφαλαίων της παρούσας εργασίας προκύπτει ότι από όλες τις εκφάνσεις της κυριαρχικής δημόσιας διοίκησης, ότι η παροχική διοίκηση αποτελεί μαζί με τη συναλλακτική διοίκηση εκείνο το πεδίο δράσης της δημόσιας διοίκησης στο οποίο μπορεί να γίνει πιο εύκολα και πιο άμεσα η χρήση εναλλακτικών μεθόδων επίλυσης. Επίσης διαπιστώθηκε μεγαλύτερη ευχέρεια εφαρμογής ήπιων μεθόδων επίλυσης, κυρίως τα τελευταία χρόνια, και μεγαλύτερη αντίσταση σε θεσμικές ρυθμίσεις υποχρεωτικότητας. Αντιληφθήκαμε δε, πως καίτοι απαιτήθηκε μεγάλο χρονικό διάστημα

¹⁶² Τζέμος, Β., *Οργανωτικό Διοικητικό Δίκαιο*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη Αθήνα, 2013, σελ. 32, 35-37.

προκειμένου να διαμορφωθεί ένα σαφές νομοθετικό κείμενο και να εδραιωθεί μια διαφανής διαδικασία και γενικώς να λειτουργήσει ένας νέος μηχανισμός για την θεσμική διαμεσολάβηση σε εμπορικές και αστικές υποθέσεις, υπάρχει τη δεδομένη χρονική στιγμή ένα σύστημα από το οποίο θα μπορούσε να αντληθεί ο βασικός κορμός λειτουργίας ή εντός του οποίου θα ήταν εφικτή η λειτουργία του θεσμού για την επίλυση διαφορών στη δημόσια διοίκηση. Η αίσθηση που αποκομίστηκε είναι ότι μέσα στο πέρασμα των ετών έχει επέλθει βελτίωση ως προς τη θέση των πιο ήπιων μεθόδων εναλλακτικής επίλυσης, στασιμότητα ως προς την εφαρμογή της θεσμικής διαμεσολάβησης, ενώ συνεχίζεται η πρωτοκαθεδρία της διαιτησίας. Οι βασικοί ανασταλτικοί παράγοντες ανάγονται τόσο σε νομικά κωλύματα όσο και σε θέματα κουλτούρας και εκπαίδευσης. Παρακάτω θα δούμε λίγο πιο αναλυτικά τα συμπεράσματά μας ανά θεματική και θα διατυπωθούν προτάσεις για την ενίσχυση της παρουσίας της διαμεσολάβησης στη δημόσια διοίκηση.

Σημειώνεται εξ αρχής, πως διαπιστώθηκαν τρεις βασικές κατηγορίες σχέσεων, ή καλύτερα τρία ζεύγη σχέσεων μεταξύ των οποίων οι διαφορές που δημιουργούνται μπορούν να προσεγγιστούν με την εφαρμογή εναλλακτικών μορφών διευθέτησης διαφορών. Το πρώτο ζεύγος είναι οι σχέσεις διοίκησης και εξωτερικών παραγόντων που δεν εντάσσονται στο δημόσιο και αφορούν τις αλληλεπιδράσεις με την ιδιωτική σφαίρα και αυτοί είναι αφενός οι πολίτες, οι οποίοι είναι κυρίως αποδέκτες των υπηρεσιών του δημοσίου και αφετέρου οι εταιρείες οι οποίες ως επί το πλείστον παρέχουν υπηρεσίες-προϊόντα σε ένα δημόσιο οργανισμό. Το δεύτερο ζεύγος σχέσεων είναι το δίπολο διοίκηση-εργαζόμενοι και εργαζόμενοι - εργαζόμενοι αφορά δηλαδή διαφορές που ανακύπτουν εντός του οργανισμού.

Οι σχέσεις αυτές είναι πολύ σημαντικές τόσο για την καθαυτού λειτουργία του οργανισμού όσο και για την δημιουργία αίσθησης ικανοποίησης του εργαζομένου. Το τελευταίο ζεύγος σχέσεων, είναι οι σχέσεις μεταξύ των ίδιων των φορέων διοίκησης στο δημόσιο. Οι σχέσεις αυτές έρχονται στο προσκήνιο όταν είναι απαραίτητη η συνεργασία μεταξύ περισσότερων φορέων για την επίτευξη ενός έργου, μιας μεμονωμένης δράσης, της λειτουργία μια επιτροπής. Ανάλογα με το είδος των σχέσεων που επικρατούν μπορούν είτε να φέρουν τα βέλτιστα αποτελέσματα τόσο από άποψη χρονικής αμεσότητας όσο και από ποιότητα αποτελεσμάτων είτε να οδηγήσουν σε καθυστερήσεις, ασυμφωνίες και τελικά μη επίτευξη των στόχων.

Σε κάθε ζεύγος σχέσεων όπως θα δούμε παρακάτω είναι λογικό κάποιες τεχνικές να ταιριάζουν περισσότερο και κάποιες λιγότερο. Σαν γενική διαπίστωση θα λέγαμε ότι οι διαφονίες μεταξύ του ζεύγους διοίκηση- εργαζόμενοι και φορέας διοίκησης- φορέας διοίκησης καλύπτονται και με πιο ήπιες μεθόδους,

μη δεσμευτικές, ενώ όταν πρόκειται για διαφονίες που ανακύπτουν μεταξύ διοίκησης- πολιτών/εταιρειών διαφαίνεται πως προσεγγίσεις που προκύπτουν από νομικά ή δεσμευτικά κείμενα είναι πιο προσήκοντα και πιο εύκολα αποδεκτά.

Για την επίτευξη του σκοπού μας εκτενής αναφορά έγινε σε μεγάλο μέρος των υφιστάμενων πρακτικών για την εναλλακτική επίλυση των διαφορών δηλαδή των διαφορών που λύνονται εκτός της δικαστικής αίθουσας όπου ειδικά στο πρώτο κεφάλαιο είδαμε αναλυτικά τη δυνατότητα επίλυσης διαφορών με ποικίλους τρόπους που αναλόγως της φύσης του ζητήματος, τεχνικής, πολύ εξειδικευμένης φύσης, εμπορικών διαφορών μεταξύ αυτών, να μπορούν τα μέρη δηλαδή να επιλέγουν τον πιο πρόσφορο τρόπο για την κάθε περίπτωση.

Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάστηκε η αξία χρήσης της διαπραγμάτευσης και οι μορφές αυτής. Η τεχνική της διαπραγμάτευσης πέραν του ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί μεμονωμένα αποτελεί και μέρος της δομημένης διαμεσολάβησης. Αναφορικά με τη χρησιμότητά της στη δημοσία διοίκηση είναι σαφές ότι καθώς το ελληνικό δημόσιο είναι ετέρος σε πολλές συμπράξεις δημοσίου - ιδιωτικού τομέα είναι μια τεχνική στην οποία θα πρέπει να εκπαιδευτούν υψηλόβαθμα στελέχη τα οποία λαμβάνουν μέρος σε συζητήσεις που γίνονται πριν την ολοκλήρωση των συμφωνιών. Με την εφαρμογή των κατάλληλων τεχνικών διαπραγμάτευσης επιλύονται με τον πιο πρόσφορο τρόπο διαφονίες που γεννώνται στην αρχή των συνεργασιών και βοηθούν ώστε να τεθούν οι βάσεις για μια καλή και συμφέρουσα συνεργασία δρώντας έτσι κατά κάποιο τρόπο και προληπτικά για την αποφυγή μελλοντικών διαφοριών.

Στη συνέχεια είδαμε τη μέθοδο της συμφιλίωσης, μία ήπια μέθοδο με δυναμικό όμως χαρακτήρα καθώς συνδυάζει τη δυνατότητα από κοινού επιλογής του συμφιλιωτή, ο οποίος όμως φέρει το βάρος της υποβολής πρότασης στα μέρη. Πρόκειται για μία πρακτική που άτυπα και ίσως χωρίς πολλές φορές να γίνεται συνειδητά αντιληπτό χρησιμοποιείται και στο δημόσιο και κυρίως για θέματα που έχουν να κάνουν με εργασιακά ζητήματα όπως συνθήκες εργασίας, επικαιροποίησης κανονισμών και εφαρμόζεται μεταξύ εργαζομένων και διοίκησης.

Η τεχνική της συμφιλίωσης είναι ιδιαίτερος χρήσιμη καθώς επιφέρει την ηρεμία στις τάξεις ενός οργανισμού αποτρέποντας την κλιμάκωση τυχόν διαφοριών.

Στο ίδιο πλαίσιο σκέψης, είδαμε το πεδίο εφαρμογής της τεχνικής της διευκόλυνσης. Και αυτή η τεχνική, μέσω της οποίας επιδιώκεται η καλή λειτουργία της ομάδας με απώτερο στόχο τα καλύτερα αποτελέσματα επι ορισμένου κοινού στόχου θα μπορούσε να τύχει εφαρμογής τόσο σε ομάδες που δημιουργούνται ενός και μόνο οργανισμού και αποσκοπούν στην ολοκλήρωση

ενός έργου, μιας μελέτης, μιας έρευνας που αφορά αποκλειστικά τον οργανισμό αλλά και στην περίπτωση διυπουργικών ομάδων που συγκροτούνται από στελέχη υπουργείων με σκοπό την επίλυση ενός πολύπλοκου και πολυπαραγοντικού ζητήματος, όπου πιθανόν να υπάρχουν επικαλύψεις αρμοδιοτήτων ή ακόμα και προσδοκίες προβολής ενός φορέα έναντι του άλλου ή και η αντίθετη περίπτωση, προσπάθειας επιφόρτισης ενός φορέα με επιπλέον εργασίες, διαφορίες ως προς τα αναλογούντα κόστη η και τα χρονοδιαγράμματα. Ο μεγάλος αριθμός συμμετεχόντων, τα διαφορετικά περιβάλλοντα από τα οποία προέρχονται τα μέλη των επιτροπών είναι γνωστό ότι αρκούν για δημιουργηθούν εντάσεις. Η παρουσία ατόμου που να έχει αναλάβει το ρόλο του διευκολυντή είναι ξεκάθαρο πως θα συνέφερε τα μέγιστα στην ομαλή και αποδοτική λειτουργία μίας ομάδας με τα χαρακτηριστικά που περιεγράφηκαν ανωτέρω, καθώς θα οριοθετούσε και θα συγκεκριμενοποιούσε το ρόλο καθενός, και θα επιτύγχανε την προσήλωση στον στόχο και μόνο σε αυτόν.

Στην ίδια κατηγορία των μη δεσμευτικών πρακτικών εντάσσεται η πρόωπη ουδέτερη αξιολόγηση, η οποία συνιστά ένα έλεγχο πραγματικότητας όπως συνηθίζεται να λέγεται, για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη. Θα λέγαμε είναι η φωνή της λογικής, της γνώσης και της αντικειμενικότητας πριν προχωρήσει κάποιο από τα μέρη σε διεκδικήσεις μέσω της δικαστικής οδού. Ο μη δεσμευτικός της χαρακτήρας την καθιστά ελκυστική για χρήση ενώ ακόμα και αν δεν σταθεί ικανή να αποτρέψει τη δικαστική οδό, σίγουρα θα έχει συνδράμει στη διαμόρφωση ρεαλιστικών στόχων και απαιτήσεων και πιθανόν με τη χρήση περαιτέρω τεχνικών όπως διαπραγματεύσεων ή διαμεσολάβησης να επιτευχθεί τελικώς κάποια συμφωνία. Η αλήθεια είναι ότι η μέθοδος αυτή δεν συναντάται στην δημόσια διοίκηση έως τώρα αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν έχει θέση και ότι υπό τις κατάλληλες προϋποθέσεις δε θα μπορούσε να αποτελέσει ένα σημαντικό όπλο στην επίλυση διαφορών με την πρόβλεψη ενεργοποίησης μια τέτοιας διαδικασίας μέσω συμβατικών όρων και ρητρών.

Στο ίδιο φάσμα εναλλακτικών μεθόδων επίλυσης διαφορών κατατάσσεται και η δεσμευτική απόφαση εμπειρογνώμονα. Όπως υποδηλώνεται από τη ίδια την ονομασία της το κυρίαρχο χαρακτηριστικό της είναι ο δεσμευτικός της χαρακτήρας. Όπως και στην περίπτωση της πρώιμης ουδέτερης αξιολόγησης έτσι και εδώ, άτομο κοινώς αποδεκτό από τα μέρη προβαίνει κατόπιν των διαδικασιών που αναπτύχθηκαν στο πρώτο κεφάλαιο σε αξιολόγηση της υπόθεσης και τοποθέτησης επι αυτής. Η τοποθέτησή του, το πόρισμά του είναι δεσμευτικό για τα μέρη και έτσι επιταχύνεται ο χρόνος επίλυσης της διαφωνίας. Τα χαρακτηριστικά της μεθόδου αυτής θεωρούμε πως θα ήταν ιδιαιτέρως αποτελεσματικά και στις περιπτώσεις που το ένα εμπλεκόμενο μέρος είναι φορέας της ελληνικής δημόσιας διοίκησης και ειδικά σε περιπτώσεις όπου το αντικείμενο είναι τεχνικής φύσης όπως λογισμικά, συμμόρφωση με προδιαγραφές, αλλά και παραδοτέα συμβάσεων, χρονικές αποκλίσεις παραδόσεων. Ειδικά κατά την περίοδο του κορωνοϊού διαπιστώθηκε αδυναμία από μέρους των εταιρειών για εμπρόθεσμες παραδόσεις υλικών ή ακόμα και αδυναμία παράδοσης των συμφωνημένων ειδών. Καίτοι στις περισσότερες συμβάσεις υπάρχουν όροι περί μη παράδοσης λόγω ανωτέρας βίας προκύπτει πάντα το ζήτημα του πόσο χρονικά και ποιοτικά αυτή η ανωτέρα βία επιβεβαιώνεται και επηρεάζει τελικά τη συμφωνία. Στην ανωτέρω περίπτωση η δεσμευτική απόφαση ενός εμπειρογνώμονα με γνώσεις επι των εφοδιαστικών αλυσίδων θα μπορούσε να ξεδιαλύνει το τοπίο και να αποφευχθούν πιθανόν άδικες ποινές ρήτρας και φυσικά να ολοκληρωθεί νόμιμα και ορθά η συμβατική υποχρέωση του αναδόχου. Είναι γνωστό ότι στο δημόσιο οι διαδικασίες προμήθειας ειδών και υπηρεσιών είναι ιδιαιτέρως εκτενείς χρονικά και αρκετά πολύπλοκες διαδικαστικά όποτε η μη ολοκλήρωση της σύμβασης για λόγους που θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί θα ήταν τουλάχιστον επιζήμια.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι η πληθώρα αυτή επιλογών δημιουργεί καταρχάς μια φαρέτρα όπλων και επιχειρημάτων έναντι στο μονόδρομο του δικαστηρίου. Το κρίσιμο σε αυτές τις περιπτώσεις συνίσταται στην επιλογή της κατάλληλης μεθόδου και την επιλογή της κατάλληλης στιγμής. Είναι σαφές ότι οι περισσότερες εκ των μεθόδων αυτών είναι πιο διαδεδομένες στο εξωτερικό και πιο πρόσφορες μεταξύ εταιρειών και διαφωνιών που ανήκουν στην ιδιωτική σφαίρα. Η μεταφορά πρακτικών από την ιδιωτική και εμπορική ζωή στο δημόσιο είναι αναμφισβήτητη τάση των τελευταίων ετών και στην περίπτωση της εναλλακτικής επίλυσης διαφορών κρίνεται ότι υπάρχει πεδίο το οποίο μπορεί να

ενσωματωθεί στις διοικητικές διαδικασίες. Το παράδειγμα της διαιτησίας δείχνει ότι υπό τις κατάλληλες προϋποθέσεις και με το κατάλληλο νομικό υπόβαθρο είναι δυνατή η επίλυση σημαντικών ζητημάτων και με άλλους τρόπους πλην της συμβατικής προσφυγής στις δικαστικές αίθουσες

Ξεχωριστή θέση κατέχει η επιλογή του νομοθέτη να προωθήσει και να εντάξει σε αρκετά πεδία του διοικητικού δικαίου το στάδιο της ενδικοφανούς προσφυγής. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η εφαρμογή του για μεγάλο χρονικό διάστημα στο σύνολο των φορολογικών υποθέσεων αλλά και σε θέματα διοικητικών συμβάσεων και κοινωνικής ασφάλισης. Ο νομοθέτης, στη λογική της αποτροπής γέννησης ένδικων διαφορών, επέλεξε να εντάξει το στάδιο της ενδικοφανούς διαδικασίας πολλά πεδία του διοικητικού δικαίου όπως οι διοικητικές συμβάσεις και η κοινωνική ασφάλιση (Κυβέλος, 2016: 82 επ.) με χαρακτηριστικότερη την καθιέρωση ενδικοφανούς προσφυγής για το σύνολο των φορολογικών διαφορών καταργώντας οποιαδήποτε άλλη διαδικασία και χωρίς δυνατότητα μείωσης ή αύξησης του ποσού των οφειλών. Όμως ίσως το πιο χαρακτηριστικό και εκτεταμένο στην εφαρμογή του παράδειγμα εναλλακτικής επίλυσης διαφορών είναι η δυνατότητα- αρμοδιότητα της Οικονομικής Επιτροπής των Δήμων να αποφασίζει για το δικαστικό και τον εξώδικο συμβιβασμό ή την κατάργηση δίκης που έχουν αντικείμενο μέχρι του ποσού των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ και να εισηγείται στο Δημοτικό Συμβούλιο για τον εξώδικο συμβιβασμό ή την κατάργηση δίκης που έχουν αντικείμενο που υπερβαίνει το παραπάνω ποσό. Φυσικά, απαραίτητη είναι η μέριμνα ώστε οποιαδήποτε απόφαση λαμβάνεται ύστερα από γνωμοδότηση δικηγόρου, η ανυπαρξία της οποίας συνεπάγεται ακυρότητα αυτής. Βλέπουμε λοιπόν ότι οι Δήμοι έχουν καταφέρει κυρίως λόγω της νομικής μορφής τους να διαχειριστούν σχετικά εύκολα το ζήτημα της εξουσίας του αντικειμένου και ότι αποτελούν ίσως το πιο πρόσφορο σημείο έναρξης για την επέκταση τόσο ήπιων μεθόδων όσο και της θεσμικής διαμεσολάβησης.

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να επισημάνουμε το σημαντικό ρόλο που έχει επιτελέσει μεταξύ άλλων εδώ και χρόνια ο Συνήγορος του Πολίτη οποίος με τη συνεχόμενη πρακτική του στο μυαλό του πολίτη έχει δημιουργήσει ένα σύμμαχο απέναντι σε περιπτώσεις κακοδιοίκησης του δημόσιου τομέα και έχει αποτελέσει το πρώτο ίσως παράδειγμα επίλυσης διαφορών, έστω και αν αφορά σε μονομερή υπόδειξη καλών πρακτικών, που θα είναι πάντα στο μυαλό μας η πρώτη σκέψη μας ως προς την έννοια του διαμεσολαβητή. Από την άλλη,

με τον νέο νόμο για τη δημιουργία συμβούλων ακεραιότητας στο δημόσιο φαίνεται έμπρακτα η προσπάθεια να δημιουργηθεί ένας βραχίονας ήπιας αντιμετώπισης περιπτώσεων που δρουν τοξικά στον εργασιακό χώρο και τη δημιουργία κατάλληλων πολιτικών. Θα ήταν δε παράλειψη να μην αναφέρουμε τους ombudsman των πανεπιστημίων οι οποίοι αποτελούν την τελευταία ευκαιρία αναγνώρισης της αξίας των εναλλακτικών μορφών επίλυσης διαφορών για τη νέα γενιά, πριν αφήσουν τον ασφαλή χώρο του πανεπιστημίου και βγουν στην αγορά εργασίας. Τέλος, θετικά αποτιμάται η έκδοση του ν.4821/2021 για την κτηματολογική διαμεσολάβηση « Εκσυγχρονισμός του Ελληνικού Κτηματολογίου, νέες ψηφιακές υπηρεσίες και ενίσχυση της ψηφιακής διακυβέρνησης και άλλες διατάξεις» με τον οποίο επιλύονται πρακτικά και άμεσα ζητήματα για τα οποία θα έπρεπε να αποζητήσουμε διόρθωση μέσω δικαστικών αποφάσεων. Σε αυτή δε την περίπτωση παρατηρούμε πώς εφαρμόζεται η διαδικασία της διαμεσολάβησης στο Ν.Π.Δ.Δ. Ελληνικό Κτηματολόγιο Α.Ε, μια κρίσιμη υπηρεσία στην οποία έχει ανατεθεί ένα πολύ σημαντικό έργο, δρώντας τελικά διευκολυντικά ως προς την επίτευξη των στόχων λειτουργίας της και υπέρ του δημοσίου συμφέροντος επιβεβαιώνοντας για ακόμα μια φορά πως υπάρχει πεδίο επέκτασης εφαρμογής της διαμεσολάβησης στη δημόσια διοίκηση.

Αναφορικά με τον εξωδικαστικό μηχανισμό του ν. 4738/2020 ΦΕΚ Τεύχος Α' 207/27.10.2020 Ρύθμιση οφειλών και παροχή δεύτερης ευκαιρίας και άλλες διατάξεις» δεν μπορούμε να μην υπογραμμίσουμε την καινοτομία του και τη συνεισφορά του στην επίλυση οικονομικών διαφορών που ανέκυψαν και κατά πάσα πιθανότητα θα συνέχιζαν να παραμένουν χωρίς διευθέτηση ή θα είχαν φέρει σε ακόμα δυσμενέστερη θέση τους οφειλέτες. Παρατηρούμε ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση το Δημόσιο συμπεριφέρεται με όρους ιδιωτικής οικονομίας καθώς μπορεί είτε να προκαλέσει την ένταξη του οφειλέτη με πρόσκληση είτε να αποδεχθεί την αίτηση του οφειλέτη. Θεωρούμε πως η διαδικασία είναι η πλέον διευκρινισμένη , πλαισιωμένη με διαδικασίες και εμπλουτίζεται και προσαρμόζεται δυναμικά στις απαιτήσεις. Αποτελεί ένα αδιάσειστο παράδειγμα χρήσης εναλλακτικών τεχνικών διευθέτησης με ωφελούμενους τόσο το δημόσιο όσο και τους ιδιώτες που ξεπέρασε με αφορμή τη δυσμενή συγκυρία των τελευταίων ετών πολλές γραφειοκρατικές και νομικές δυσκολίες. Σαφώς θετική στο σύνολο η αποτίμηση, θέτουμε μόνο σαν προβληματισμό την ανάγκη τήρησης του αναγκαίου μέτρου ισορροπίας εφαρμογής έτσι ώστε οι συνεπείς οφειλέτες να μην αισθανθούν αδικημένοι αλλά ούτε και να αποτελέσει συνειδητά επιλογή

διαχείρισης μιας οφειλής.

Εντύπωση μας έκανε η μεγάλη πρόνοια του νομοθέτη για την ύπαρξη πολλών δυνατοτήτων επίλυσης ιδιωτικών διαφορών πέρα από τη συνήθη δικαστική διαδικασία αλλά με τη συνδρομή δικαστικών λειτουργών δείχνοντας με αυτόν τον τρόπο την αξία που δίνει στην επίλυση, δημιουργώντας ταυτόχρονα διαδικασίες που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν και από τη δημόσια διοίκηση. Αναφερόμαστε φυσικά στην απόπειρα εξώδικης επίλυσης ιδιωτικών διαφορών του άρθρου 214 Α του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, δικαστική μεσολάβηση του άρθρου 214 Β του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, και η απόπειρα Συμβιβασμού του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Και πάλι βλέπουμε ότι για τη ρύθμιση- διευθέτηση των ιδιωτικών διαφορών υπάρχει μια μεγάλη δεξαμενή επιλογών με νομοθετική πρόβλεψη και μηδαμινή πρόβλεψη για ζητήματα ανακύπτοντα στη δημόσια διοίκηση επαναφέροντας στο μυαλό μας τα προβλήματα νομικής φύσης που πιθανόν συναντά.

Ως προς τη θεσμική διαμεσολάβηση αίσθηση προκαλεί ότι από την έκδοση της οδηγίας 2008 το πρώτο νομικό κείμενο τέθηκε σε ισχύ το 2010 και από τότε πέρασαν 8 ολόκληρα έτη μέχρι το 2018 όπου η έννοια της διαμεσολάβησης και των εναλλακτικών τρόπων επίλυσης διαφορών και η χρήση τους είναι ασφαλές να ειπωθεί ότι συνέχιζαν να είναι παντελώς άγνωστες στην ελληνική κοινωνία αλλά και στα στελέχη του Δημοσίου τομέα. Το 2018 είναι αναμφισβήτητα σημείο καμπής για την διάδοση των εναλλακτικών τρόπων διαμεσολάβησης και ειδικότερα της διαμεσολάβησης καθώς ακολουθώντας το μοντέλο της Ιταλίας θεσμοθετήθηκε η υποχρεωτικότητα πρότερης προσφυγής σε διαμεσολάβηση για ειδικώς κατονομαζόμενες περιπτώσεις πριν τη δυνατότητα να ακολουθηθεί η δικαστική οδός με την προϋπόθεση πάντα να μην καθυστερεί η απονομή δικαιοσύνης και να μην είναι επαχθής οικονομικά στον πολίτη. Το αποτέλεσμα αυτών των προσπαθειών είναι το τελευταίο νομικό κείμενο για τη διαμεσολάβηση που εκδόθηκε το 2019 το οποίο ισχύει μέχρι και σήμερα και σημειώνεται ότι το ελληνικό δημόσιο εξαιρείται από την συμμετοχή του σε διαμεσολάβηση γεγονός που από μόνο του καθιστά σαφές ότι υπάρχει μπροστά μας μεγάλος δρόμος καταρχάς για την αναζήτηση και συμφωνία επί των ποιων υποθέσεων είναι δυνατή η εφαρμογή της θεσμικής διαμεσολάβησης.

Με αφορμή την τελευταία φράση, ας αναλογιστούμε τους λόγους που καθιστούν πολύπλοκη την ενιαία και γενικευμένη χρήση της θεσμικής διαμεσολάβησης στο Δημόσιο.

Καταρχάς υπάρχει το ζήτημα της εξουσίας διάθεσης του αντικειμένου, το οποίο ίσως για οικονομικές διαφορές πιθανόν να μπορούσε να εκφραστεί στο πρόσωπο του δημοσίου λειτουργού που ακριβώς λόγω της θέσης που κατέχει, έχει και εκ του νόμου το δικαίωμα υπογραφής του αντίστοιχου ποσού στη σύμβαση, ή αρμοδιότητα υπογραφής κάθε πράξης. Σε κάθε περίπτωση από τη μελέτη των συζητήσεων και της νομολογίας διαφαίνεται ότι το ζήτημα θα μπορούσε να διευθετηθεί κατά τα πρότυπα της διαιτησίας και συγκεκριμένα να αποδίδεται με νόμο στη διοίκηση εξουσία διάθεσης για προβλεπόμενες διαφορές αποκλειστικά ουσίας και φυσικά που ευρίσκονται εντός του πεδίου της διακριτικής ευχέρειας, που επιτρέπει δηλαδή στη διοίκηση την κριτική αξιολόγηση, ιεράρχηση και επιλογή μεταξύ επιτρεπτών - νόμιμων λύσεων .

Στο πλαίσιο αυτό απαραίτητη είναι η μέριμνα για την εξασφάλιση του δημοσίου συμφέροντος, η σωστή – κατάλληλη εκπροσώπηση των πολιτών και οπωσδήποτε η εξασφάλιση της ισότητας και των εννόμων συμφερόντων τρίτων, που πιθανόν να θιγούν από κάποια τροποποίηση απόφασης. Πάντως σε όλες τις περιπτώσεις διακριτικής ευχέρειας, με διαμεσολάβηση ή όχι ο κίνδυνος της διοίκησης να χειριστεί διαφορετικά δύο όμοιες περιπτώσεις είναι υπαρκτός και ως εκ τούτου δεν θα πρέπει να αποτελέσει τροχοπέδη στην προώθηση των εναλλακτικών μορφών επίλυσης διαφορών. Στην προσπάθεια αυτή σύμμαχος είναι η αρχή της καλής διακυβέρνησης και η εφαρμογή του νέου δημόσιο μάνατζμεντ και κυρίως σε ό,τι αφορά τη λογική χρήσης μεθόδων από την ιδιωτική σφαίρα, οι οποίες στο πέρασμα του χρόνου έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικές και στη δημόσια σφαίρα με γνώμονα πάντα την βελτίωση των υπηρεσιών χωρίς βέβαια να διακυβεύεται το δημόσιο συμφέρον ή η αρχή της νομιμότητας. Για την προώθηση τέτοιων διαδικασιών κρίνεται απαραίτητη η συνεισφορά των ίδιων των δημοσίων λειτουργών.

Η συνεισφορά διακρίνεται σε δύο μέρη, στο αμιγώς τεχνοκρατικό και στο ουσιαστικό μέρος. Σχετικά με το τεχνικό μέρος, η εμπειρία έχει δείξει ότι κανείς δεν ξέρει τον κάθε φορέα και οργανισμό καλύτερα από τους ίδιους τους εργαζόμενους σε αυτόν. Έτσι, πρώτο στάδιο αποτελεί η συλλογή από τους φορείς όλων εκείνων των περιπτώσεων που συγκεντρώνουν τουλάχιστον τρία χαρακτηριστικά ήτοι είναι διαφορές ουσίας, η δημόσια διοίκηση έχει τη διακριτική ευχέρεια και αποτελούν συχνό σημείο τριβής με του πολίτες. Για την επιλογή διαμεσολαβητών προτείνεται η διαδικασία που εφαρμόζει η ΚΕΔ που συνοπτικά συνίσταται σε πρόταση διαμεσολαβητή και αποδοχή από το άλλο μέρος και συνέχεια της

διαδικασίας ή άρνηση και ορισμός διαμεσολαβητή από την ΚΕΔ. Το δε υπουργείο δικαιοσύνης προτείνεται να προΐσταται της δράσης αυτής λόγω της εμπειρίας που έχει αποκτήσει και γιατί δεν υπάρχει λόγος να δημιουργούνται νέοι φορείς όταν οι υφιστάμενοι είναι προφανές ότι μπορούν να καλύψουν το νέο αυτό πεδίο εφαρμογής.

Ως προς το χρονοδιάγραμμα ενός σχεδίου για την επέκταση της εφαρμογής των εναλλακτικών μεθόδων επίλυσης στο δημόσιο θα προτείναμε τη σταδιακή ενσωμάτωση διαδικασιών από τις πιο ήπιες στις πιο αυστηρές, στις πιο δομημένες, Επι παραδείγματι ειδικά για τεχνικής φύσης ζητήματα κρίνεται σκόπιμη η αξιοποίηση ρητρών, όπως η χρήση τεχνικού εμπειρογνώμονα και πρώιμης ουδέτερης αξιολόγησης. Μια άλλη καλή αρχή θα ήταν η αξιοποίηση του θεσμού μεταξύ διαφορών που ανακύπτουν στο πλαίσιο της εργασίας των εργαζομένων στο δημόσιο, η στο πλαίσιο εργασίας ομάδων με την αξιοποίηση διευκολυντών.

Ξεκινώντας δηλαδή εκ των έσω και σταδιακά επεκτείνοντας το πεδίο εφαρμογής και σε τρίτους πιο συντεταγμένα και κατόπιν νομοθετικών ρυθμίσεων και φυσικά αφού έχουν προηγηθεί οι ανωτέρω προπαρασκευαστικές ενέργειες. Κατά την άποψη του γράφοντος δεν θα πρέπει να αφιερωθούμε σε ένα αγώνα δρόμου ούτε να προσεγγίσουμε μονόπλευρα το θέμα αλλά να δούμε πραγματικά τι μπορεί ενταχθεί σε αυτό το πεδίο και τι οφέλη θα αποφέρει.

Απαιτητή κρίνεται η δημιουργία μιας οργανωσιακής κουλτούρας που απομακρύνεται σιγά σιγά από τη λογική της δικαστικής επίλυσης όλων των ζητημάτων και αναζητά ηπιότερες λύσεις. Το ζήτημα της κουλτούρας των ανθρώπων που υπηρετούν στο δημόσιο τομέα είναι βασικό για την πραγματική επίλυση των ζητημάτων, η εφαρμογή, η καθημερινή πρακτική είναι εκείνες που δίνουν ζωή σε ένα νομικό κείμενο. Η προσφυγή σε εναλλακτικές μεθόδους επίλυσης διαφοράς και ειδικά της διαμεσολάβησης απαιτεί από τη φύση της κουλτούρα και νοοτροπία που να ταιριάζουν σε αυτές τις μεθόδους και να μη χρησιμοποιούνται απλά σαν ένα μέσο παράτασης της διοικητικής κρίσης αλλά σαν ένα μέσο που ουσιαστικά θα ακουστούν όλες οι απόψεις και ίσως προσφέρουν και στη Διοίκηση κάποια διάσταση που πιθανόν να μην μπορούσε να αναλογιστεί ή ακόμα και να διευκρινιστεί η ύπαρξη, η αξία κάποιου εγγράφου για την εξέλιξη της υπόθεσης. Το ίδιο φυσικά ισχύει και για την κουλτούρα των πολιτών οι οποίοι αντιμετωπίζουν με καχυποψία τις αποφάσεις των υπαλλήλων ή εξομοιώνουν υποθέσεις που στη συνείδησή τους είναι ίδιες, αλλά αυτοί

αδικήθηκαν έναντι κάποιου άλλου.

Αυτό το τελευταίο σημείο της κουλτούρας, είναι ίσως και το πραγματικό πρόβλημα καθώς απαιτεί χρόνο και εκπαίδευση για αυτό καλό θα ήταν ακόμη από την ηλικία του δημοτικού να μαθαίνουν τα παιδιά την αξία του να λύνεις τα ζητήματα με τον πιο ήπιο τρόπο, πρακτική που ακόμα και για τις αρχές διοίκησης και οργάνωσης σημαίνει ότι ένα πρόβλημα που μπορεί να λυθεί σε κατώτερο επίπεδο, στην υπό συζήτηση περίπτωση σημαίνει απλά εκτός των δικαστηρίων και με λιγότερους πόρους, πρέπει να λύνεται κατά αυτόν το τρόπο. Όμως και για τους εν ενεργεία δημοσίους υπαλλήλους η εκπαίδευση πάνω σε θέματα κουλτούρας και συμπεριφοράς αποτελεί ένα βήμα προς την σωστή κατεύθυνση και θα αποτελούσε καλή πρακτική των φορέων να εντάξει στα προγράμματα εκπαίδευσης ανάλογα σεμινάρια. Σε τελική ανάλυση η ανακούφιση των δικαστηρίων από τέτοιου είδους υποθέσεις θα βοηθήσουν στην επιτάχυνση και ολοκλήρωση άλλων πιο σημαντικών υποθέσεων για τον πολίτη.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, διαφαίνεται ότι η διαμορφωθείσα κατάσταση είναι η πλέον ώριμη των τελευταίων ετών σε συνδυασμό δε, με την καλή πρόθεση όλων των εμπλεκόμενων, δημιουργείται το κατάλληλο περιβάλλον για την αξιοποίηση των εναλλακτικών μεθόδων επίλυσης διαφορών και της διαμεσολάβησης στο Δημόσιο με απώτερο στόχο την δημιουργία μίας προσιτής, άμεσης και αποτελεσματικής διοίκησης, προσανατολισμένη στην ουσία και στην διευκόλυνση των πολιτών σε πρακτικό και οικονομικό επίπεδο. Όπως πάντα, το μέλλον θα δείξει αν οι πράξεις του σήμερα ήταν αρκετές για την επιτυχή ενσωμάτωση των θεσμών αυτών στην ελληνική δημόσια διοίκηση.

Βιβλιογραφία – Πηγές

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία:

Αντωνέλος, Σ. & Πλέσσα, Ε. (2014), Διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, εκδ. Σάκκουλα Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2004, σ.15-16.

Αντωνίου Θ., Γεραπετρίτης Γ., Γώγος Κ., Ηλιάδου Αικ., Θεοχαροπούλου Ελ., Μουστάκας Μ., Πρεβεδούρου Ε., Σαρμάς Ι., Τσικρικάς Δ., Τσιλιώτης Χ., Τσιρωνάς Α., Μαυρομούστακου Η, *Εγχειρίδια Δημοσίου Δικαίου και Ευρωπαϊκού Δημοσίου Δικαίου* εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2014, σελ. 49.

Βαθρακοκοίλης, Β., *Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας. Ερμηνευτική- Νομολογιακή ανάλυση (κατ' άρθρο)*, τομ. Δ', εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα, 1996, σ. 694, 695.

Γεωργιάδης, Α., *Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου*, εκδ. Σάκκουλας, 2012 4η έκδ., σ. 505.

Γώγος Κ. / Ι. Κωνσταντίνου *Ερμηνεία Κώδικα Δικηγόρων*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2016, σ. 360.

Δαγτόγλου Π., *Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο*, εκδ. Σάκκουλα., Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2014, σ.22-29.

Θεοχάρης Δ., *Η Διαμεσολάβηση ως μέσο εναλλακτικής επίλυσης διαφορών*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2015, 27, 30, 31, 73, 100-101, 118, 185.

Καλαβρός, Κ., *Θεμελιώδη ζητήματα του δικαίου της διαιτησίας* εκδ. Σάκκουλα. Αθήνα – Θεσσαλονίκη Τεύχος Α', 2011 σ. 73.

Καραμπατζός, Α., *Εναλλακτικές μορφές επίλυσης των διαφορών*, Συνήγορος.του Πολίτη τευχ. 9, 2009, σ. 44-46.

Κρητικός Α., *Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων και άλλες διατάξεις, Νόμος 3869/2010*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2010, σ. 104-106.

Βλ. Κυβέλος, Σ., *Η ενδικοφανής προσφυγή*, εκδ. Σάκκουλα Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2016, σ. 72, 82.

Μαρκαντωνάτου Α - Σκαλτσά , *Γενικές Αρχές στη Νομολογία του ΣτΕ και του ΔΕΚ* , εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2007, σ. 4.

Μαρκαντωνάτου – Σκαλτσά, *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου Εισαγωγή - Θεμελιώδεις Έννοιες* , εκδ. Σάκκουλα Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2018, σ. 188,189.

Ματθίας, Σ., *Συμβιβαστική επίλυση ιδιωτικών διαφορών, ερμηνευτική προσέγγιση*. Νομικό Βήμα, 48, Αθήνα, 2000, σ. 1545-1550.

Μουζουράκη Π., *Η αρχή της προστατευόμενης εμπιστοσύνης στην πρόσφατη νομολογία του ΣτΕ σε Τιμητικό Τόμο ΣτΕ 75 χρόνια*, εκδ. Σάκκουλα Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2004, σ. 363.

Παπαρηγορίου Β., *Εισηγήσεις Διοικητικού Δικαίου/ Τεύχος Α΄*, έκδ. Σάκκουλα (Δ΄ πλήρως αναθεωρημένη και συμπληρωμένη), Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2010, σ. 232, 242, 267, 217.

Παπαστερίου, Δ., *Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας, 2009, σ. 275.

Σαρμάς Ι. *Η συνταγματική και Διοικητική Νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας - Εξελικτική Μελέτη των Μεγάλων Θεμάτων*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή, 1990, σ. 498.

Σπηλιωτόπουλος Ε., *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου*, εκδ. Σάκκουλα Ενδέκατη Έκδοση, Αθήνα - Κομοτηνή, 2005, σ. 96.

Σπηλιωτόπουλος Ε., *Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, Τόμος Ι*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2011, σ. 409-410, 154.

Στράνης Δ., *Η υπαγωγή δημοσίου δικαίου διαφορών στη διαιτησία*, Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών, 2003, σ. 10.

Τάχος Α., *Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2008, σ. 472, 473.

Τζέμος, Β., *Οργανωτικό Διοικητικό Δίκαιο*, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη Αθήνα, ,2013, σελ. 32, 35-37.

Τσαούση, Α. , *Δίκαιο και Συνεργατικότητα: Μια Νέα Προσέγγιση στην Κοινωνιολογία του Δικαίου*, Εκδόσεις Παπαζήση, 2013, σ. 113, 169.

Φορτσάκης Θ., *Διαιτησία και διοικητικές διαφορές*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα, 1998, σ. 97.

Χρυσανθάκης Χ Πανταζόπουλος Π., *Εισηγήσεις Διοικητικού Δικαίου*_εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη 2^η, Αθήνα, 2015, σ.99-111.

Ψαρουδάκης Ι./Α. Ρόκκας/Θ. Κουλουριανός, *Εξωδικαστικός μηχανισμός Ρύθμισης οφειλών επιχειρήσεων (Ν. 4469/2017)*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2018, σ. 1-5.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία:

Argyris C., *Intervention Theory and Method: A Behavioral Science*, View Series: Administrative Science Quarterly, 1971-dec vol. 16, 1970, p. 548-550.

Brazil, W.D., *A Close Look at Three Court-Sponsored ADR Programs: Why They Exist, How They Operate, What They Deliver, and Whether They Threaten Important Values*, The University of Chicago Legal Forum, 1990, p. 303-334, 336.

Cohen, A. *Revisiting against settlement: Some reflections on dispute resolution and public values*, Fordham Law Review, Vol. 78, 2009, p. 1143-1171.

Golann, D. & Corman Aaron, M., *Using Evaluations in Mediation*, Dispute Resolution Journal, Vol. 52, No 2, 1997, p. 26-34.

Damian Chalmers, Gareth Davies, Giorgio Monti, *European Union Law, Text and Materials*, 3th edition, Cambridge University Press, 2014, p.300.

De Graaf, K., Marseille, B. & Tolsma, H., *Mediation in Administrative Proceedings* σε: Dragos, D. & Neamtu B. (ed.) , *Alternative Dispute Resolution in European Administrative Law*, Springer 2014 σ. 589, 591-605.

Deason, E., *Procedural rules for complementary systems of litigation and mediation worldwide*, Notre Dame Law Review, Vol. 80, 2005, p. 553-592.

Joanne J. Paetsch, B.A. and John-Paul E. Boyd, M.A., LL.B. *An International Review of Early Neutral Evaluation Programs and Their Use in Family Law Disputes in Alberta*, Canadian Research Institute for Law and the Family, 2016, p. 4.

Ferlie, Ewan, Pettigrew, Andrew, Ashburner, Lynn, Fitzgerald, Louise, *The New Public Management in Action*, Oxford University Press, Oxford, 1996, p.10-15.

Fisher, R., Ury, W. and Patton, B. *Getting to Yes: Negotiating Agreement Without Giving In* (Rev. Ed.), New York: Penguin Books, 2011 2nd ed.p.105-110 Mentschikoff Soia, "Commercial Arbitration," 61 Columbia Law Review, 1961, p.846.

Moberly, R., *Mediator rules: Is it ethical for mediators to evaluate or advise?*, 38.S. Tex. L. Rev, 1997, p. 669-679.

Noussia K., *Confidentiality in International Commercial Arbitration*, Springer-Verlag Berlin Heidelberg 2010 p. 26, 27.

Rhodes, R., *The New Governance: Governing without Government*, vol. 44, Sociologia Ruralis στο Political Studies XLIV, 1996, σ. 652, 653.

Roberts, S. & Palmer, M., *Dispute Processes: ADR and the Primary Forms of Decision-Making*, Cambridge University Press, 2005, p.125.

Shaw E., *Exploring Early Neutral Evaluation in Family Cases*, Prepared for the Law Foundation of British Columbia, 2014, p.2-5, 11.

Shell, R. *Bargaining for Advantage: Negotiation Strategies for Reasonable People*, Penguin Publishing Group, 2018 3rd ed., p.103-105, 150-158.

Shuman Sandy Roger Schwarz, Anne Davidson, Peg Carlson, Sue McKinney, and Contributors, *The IAF Handbook of Group Facilitation*, The Jossey-Bass Business & Management Series, 2005 σ. 21, 22-23&53-54.

Vucetic, D., *Is mediation viable in administrative matters?*, Law and Politics, Vol. 14, No 4, 2016, p. 495-504.

Ware S., *Default Rules from Mandatory Rules: Privatizing Law through Arbitration*, University of Minnesota Law School, Minnesota Law Review, 1999, p.705-707.

Νομοθεσία:

Ελληνικό Σύνταγμα, η παρ.1 του άρθρου 95 και το άρθρο 103.

Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας Προεδρικό Διάταγμα 503 ΦΕΚ Α 182/24.10.1985 όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με το ν.4963/2022 άρθρα 214^A, παρ. 3,5 του 214^B, 208, 209.

Ο Αστικός Κώδικας Π.Δ. 456/1984 (ΦΕΚ Α' 164/24-10-1984) όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με το ν. 5023/2023 (άρθρο 867).

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1998), 98/257/ΕΚ: Σύσταση της Επιτροπής της 30ής Μαρτίου 1998 σχετικά με τις αρχές που διέπουν τα αρμόδια όργανα για την εξώδικη επίλυση των διαφορών κατανάλωσης,
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX%3A31998H0257> (20/11/2022).

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2001), 2001/310/ΕΚ: Σύσταση της Επιτροπής, της 4ης Απριλίου 2001, περί αρχών για τα εξωδικαστικά όργανα συναινετικής επίλυσης καταναλωτικών Διαφορών
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52002DC0196&from=SL> (20-11-2022).

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο (2008), Οδηγία 2008/52/ΕΚ της 21ης Μαΐου 2008 για ορισμένα θέματα διαμεσολάβησης σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις,
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32008L0052> (20/11/2022).
Προοίμιο, σκ. 6 ,7, 10 και άρθρο 1 παρ. 1, άρθρο 1 παρ. 2, εδ. α', Άρθρο 1 παρ. 2, εδ. α' , . Άρθρο 3 περ. α' και 5 παρ. 1 και 2, άρθρο 3 περ.β', άρθρο 4, άρθρο 9, Άρθρο 7 παρ. 1, Άρθρο 7

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις
πάνω στη θεσμική διαμεσολάβηση»

παρ. 1 περ. α', άρθρο 7 παρ. 1 περ. β', Άρθρο 6 παρ. 1 και 2, Άρθρο 6 παρ. 1 εδ. α', Άρθρο 6 παρ. 1 εδ. β'.

A.N. 1539/1938, «Περί προστασίας των δημοσίων Κτημάτων» ΦΕΚ Α 488/29.12.1938 (άρθρο 8).

N. 2238/1994, «Κύρωση του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος», ΦΕΚ Α' 151/16-09-1994.

N. 2308/1995, «Κτηματογράφηση για τη δημιουργία Εθνικού Κτηματολογίου. Διαδικασία έως τις πρώτες εγγραφές στα κτηματολογικό βιβλία και άλλες διατάξεις» ΦΕΚ 114/Α/15-6-1995.

N. 2732/1999, Διεπαγγελματικές Οργανώσεις και ρύθμιση θεμάτων αρμοδιότητας του Υπουργείου Γεωργίας, (ΦΕΚ 154/Α/1999), 30-07-1999.περι τροποποίηση του αναγκαστικού νόμου [N] 1539/1938 ΦΕΚ 488/Α/1938.

N. 2880/2001 : Πρόγραμμα Πολιτεία για τη μεταρρύθμιση και τον εκσυγχρονισμό της Δημόσιας Διοίκησης και άλλες διατάξεις άρ. 1 παρ.1).

N. 3094/2003, «Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ Α' 10/22-1-2003.(το άρθρο 4 παρ. 1,2 5, 6, 10).

N. 3230/2004 : Καθιέρωση συστήματος διοίκησης με στόχους, μέτρηση της αποδοτικότητας και άλλες διατάξεις. ΦΕΚ 44/Α/11-2-2004.

N. 3898/2010, «Διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις», ΦΕΚ Α' 211/16-12-2010.

N. 3845/2010 : Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη - μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ΦΕΚ 65/Α/6-5-2010.

N. 3943/2011, «Καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, στελέχωση των ελεγκτικών υπηρεσιών και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομικών», ΦΕΚ Α' 66/31-03-2011.

N. 4009 ΦΕΚ Α 195/6.9.2011 Δομή, λειτουργία, διασφάλιση της ποιότητας των σπουδών και διεθνοποίηση των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

N. 4051/2012, «Ρυθμίσεις συνταξιοδοτικού περιεχομένου και άλλες επείγουσες ρυθμίσεις εφαρμογής του Μνημονίου Συνεννόησης του ν. 4046/2012», ΦΕΚ Α' 40/29-02-2012.

N. 4046/2012 : Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις
πάνω στη θεσμική διαμεσολάβηση»

Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της ΦΕΚ 28/A/14-2-2012.

N. 4172/2013, «Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν. 4046/2012, του ν. 4093/2012 και του ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ Α' 167/23-07-2013.

N. 4174/2013. «Φορολογικές διαδικασίες και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ Α' 170/26-07-2013.

N. 4336/2015 : Συνταξιοδοτικές διατάξεις Κύρωση του Σχεδίου Σύμβασης Οικονομικής Ενίσχυσης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και ρυθμίσεις για την υλοποίηση της Συμφωνίας Χρηματοδότησης. ΦΕΚ 94/A/14-8-2015.

N. 4412/2016, «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ)», ΦΕΚ Α' 147/8-8-2016.

N. 4443/2016, «Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2000/43/ΕΚ περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής...Σύσταση Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στα σώματα ασφαλείας και τους υπαλλήλους των καταστημάτων κράτησης και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ Α' 232/9-12-2016.

N. 4369/2016 ΦΕΚ 33/A/27-2-2016 Εθνικό Μητρώο Επιτελικών Στελεχών Δημόσιας Διοίκησης, βαθμολογική διάρθρωση θέσεων, συστήματα αξιολόγησης, προαγωγών και επιλογής προϊσταμένων (διαφάνεια αξιοκρατία και αποτελεσματικότητα της Δημόσιας Διοίκησης) και άλλες διατάξεις. Κωδικοποιημένος με Ν.4940/2022 - ΦΕΚ 112/A/14-6-2022.

N. 4512/2018 (ΦΕΚ Α' 5/17.01.2018 & Α' 8/23-01-2018)) Ρυθμίσεις για την εφαρμογή των Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής και άλλες διατάξεις.

N. 4622/2019 « Επιτελικό Κράτος: οργάνωση, λειτουργία και διαφάνεια της Κυβέρνησης, των κυβερνητικών οργάνων και της κεντρικής δημόσιας διοίκησης» ΦΕΚ 133/A/7-8-2019(άρθρο 19).

N. 4635/2019 Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις Τεύχος Α' 167/30.10.2019(άρθρο 57).

N.4640/2019(ΦΕΚ Α' 190/30.11.2019) σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις Περαιτέρω εναρμόνιση της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/52/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 2008 και άλλες διατάξεις(παρ 2&3 του άρθρου 2 και άρθρα 6,7,8).

N. 4735/2020 ΦΕΚ Α' 197/12.10.2020) Τροποποίηση του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, νέο πλαίσιο επιλογής διοικήσεων στον δημόσιο τομέα, ρύθμιση οργανωτικών θεμάτων της Γενικής Γραμματείας Ιθαγένειας και της Γενικής Γραμματείας Ανθρώπινου Δυναμικού Δημόσιου Τομέα

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις
πάνω στη θεσμική διαμεσολάβηση»

του Υπουργείου Εσωτερικών, ρυθμίσεις για την αναπτυξιακή προοπτική και την εύρυθμη λειτουργία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλες διατάξεις. (άρθρο 40).

Ν. 4738/2020 ΦΕΚ Τεύχος Α' 207/27.10.2020 Ο εξωδικαστικός μηχανισμός του Ρύθμιση οφειλών και παροχή δεύτερης ευκαιρίας και άλλες διατάξεις. (άρθρα 6,7, 20, 21, 22).

Ν. 4821/2021 Εκσυγχρονισμός του Ελληνικού Κτηματολογίου, νέες ψηφιακές υπηρεσίες και ενίσχυση της ψηφιακής διακυβέρνησης και άλλες διατάξεις.

Ν. 4795 ΦΕΚ Α 62/17.4.2021 Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου του Δημόσιου Τομέα, Σύμβουλος Ακεραιότητας στη δημόσια διοίκησης.

Η υπ' αριθμ 44450/ΕΞ 2021 ΚΥΑ Υπουργών Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων « Διαδικασία διαγραφής απαιτήσεων του Δημοσίου και των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης κατά περίπτωση, λόγω της απαλλαγής του οφειλέτη σύμφωνα με τα άρθρα 192 και 196 του ν. 4738/2020 «Ρύθμιση οφειλών και παροχή δεύτερης ευκαιρίας και άλλες διατάξεις» (Α' 207) ΦΕΚ 1516/Β/15-4-2021.

Η υπ' αριθμ.122836/ ΕΞ 2022 ΚΥΑ των Υπουργείων Οικονομικών, Ανάπτυξης και Επενδύσεων και Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων «Τροποποίηση του περιεχομένου της αίτησης και του καταλόγου των στοιχείων, εγγράφων και δικαιολογητικών των άρθρων 9 και 10 του ν. 4738/2020 (Α' 207) στο πλαίσιο του εξωδικαστικού μηχανισμού του Κεφαλαίου Α' του Μέρους Δευτέρου του Βιβλίου πρώτου». ΦΕΚ ΤΕΥΧΟΣ Β' 4696/08-09-2022.

Το υπ' αριθμ. πρωτ. οικ. 45351/12-11-2013 έγγραφο του Υπουργείου Εσωτερικών (εμπεριέχει την υπ' αριθμ. πρωτ. Φ. 1000.2/26683/4-7-2013 επιστολή του Συνηγόρου προς το Υπουργείο Εσωτερικών και προς τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις και τους Δήμους της χώρας.

Άλλες πηγές

Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων , Ενδικοφανής προσφυγή ενώπιον της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών (πρώην Υπηρεσίας Εσωτερικής Επανεξέτασης, στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας https://www.aade.gr/sites/default/files/2022-11/FAQs_endikofaneis.pdf (τελευταία πρόσβαση 30-11-2022).

Γενική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους, Έκθεση Προόδου Εξωδικαστικού Μηχανισμού Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης 11.09.2022 <https://www.minfin.gr/documents/20182/17982418/16-9-2022+++OCW+Presentation+%CE%94%CE%95%CE%98.pdf/60cc97ac-be06-42ff-bde2-da51e5cb7b37> (τελευταία πρόσβαση 10-10-2022).

Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, Η επιμόρφωση των Δημοσίων υπαλλήλων, ΙΝ.ΕΠ. <https://www.ekdd.gr/επιμόρφωση/συμμετοχή-στην-επιμόρφωση/εισαγωγική-εκπαίδευση/> (τελευταία πρόσβαση 10-10-2022).

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις
πάνω στη θεσμική διαμεσολάβηση»

Ελληνικό Κοινοβούλιο Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο Ν. 4512/2018 «Ρυθμίσεις για την εφαρμογή των Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής και άλλες διατάξεις». (ΦΕΚ Α' 5/17-01-2018 και Α' 8/23-01-2018) <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/ago-hrim-eis-all.pdf>.

Ελληνικό Κοινοβούλιο Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου ν.4640/2019 «Διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις - Περαιτέρω εναρμόνιση της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/52/εκ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Μάϊου 2008» <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/d-diamesolavisi-eis.pdf>. (τελευταία πρόσβαση 10-10-2022).

Ευρωπαϊκός Οργανισμός Διαμεσολάβησης και Διαιτησίας,
Διαιτησία, <http://www.eodid.org/el/ypiresies/diaitisia> (τελευταία πρόσβαση 14-07-2022).

Κουμεντάκης Σ., *Διαμεσολάβηση και δικομανία (και) περί Σφηκών ο λόγος Μακεδονία-Απόψεις*, <https://www.makthes.gr/diamesolavisi-kai-dikomania-kai-peri-sfikon-o-logos-245991>, 2019, (τελευταία πρόσβαση 10-10-2022).

Μανιτάκης, Α. (2016), Δημόσια Διοίκηση και Διοικητική Μεταρρύθμιση, https://www.constitutionalism.gr/wp-content/uploads/2016/05/2016_Manitakis_Doikhtiki-Refom-Sxoli-Dikaston-final.pdf, 2016, (τελευταία πρόσβαση 14-07-2022).

Πρεβεδούρου Ε., *Δέσμια αρμοδιότητα και διακριτική ευχέρεια της Διοίκησης (Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, διαδικτυακό μάθημα 24-3-2020)* - Ευγενία Πρεβεδούρου (prevedourou.gr). (τελευταία πρόσβαση 30-11-2022).

Πρεβεδούρου Ε., *Η δικαιοδοσία των διοικητικών δικαστηρίων – Η διοικητική διαφορά: έννοια και διακρίσεις (Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο,* <https://www.prevedourou.gr/>) (τελευταία πρόσβαση 30-11-2022).

Πρεβεδούρου Ε., *Οι ενδικοφανείς προσφυγές ως μέσο επιτάχυνσης της διοικητικής δίκης,* εισήγηση σεμινάριου επιμόρφωσης διοικητικών δικαστών, 2013 <https://www.prevedourou.gr/> (τελευταία πρόσβαση 30-11-2022).

Σταυρουλάκη Β, *Ο σύγχρονος θεσμός της διαμεσολάβησης,* <https://www.academia.edu>, σελ. 3 (τελευταία πρόσβαση 14-07-2022).

Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Προγραμμάτων ΕΚΤ <http://www.epdm.gr/el/Pages/default.aspx> (τελευταία πρόσβαση 10-10-2022).

Υπουργείο Δικαιοσύνης, *Οι ρίζες της Διαμεσολάβησης,* <http://www.diamesolavisi.gov.gr/selida/oi-istorikes-rizes-tis-diamesolavisis-stin-ellada> (τελευταία πρόσβαση 09-09-2022).

Υπουργείο Οικονομικών, πορεία υλοποίησης εξωδικαστικού μηχανισμού, <https://www.minfin.gr/-/poreia-ylopoieses-tou-exodikastikou-mechanismou-rythmises-opheilon> (τελευταία πρόσβαση 10-10-2022).

Academy of experts, experts διαθέσιμο στο www.academy-experts.org/edrules.asp (τελευταία πρόσβαση 14-07-2022).

Alrashdan, M. , *The Success of Mediation: Neutrality, Confidentiality, and Mediators' Conduct*, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2152072 (2011) (τελευταία πρόσβαση 14-07-2022).

Brazil, W.D., *The Merits of Early Neutral Evaluation*. [Online]. *JAMS ADR Insights* Available: <https://www.jamsadr.com/blog/2012/the-merits-of-early-neutral-evaluation> (2012). / (τελευταία πρόσβαση 14-07-2022).

Camdessus, Michel, *Toward a New Financial Architecture for a Globalized World*, ομιλία στο Royal Institute of International Affairs, Λονδίνο, 08.05.1998 <http://www.imf.org/external/np/speeches/1998/050898.htm> (τελευταία πρόσβαση 09-09-2022).

Dispute Resolution Hamburg.com, *What is expert determination*, <https://www.dispute-resolution-hamburg.com/information/expert-determination/benefits> & <https://www.dispute-resolution-hamburg.com/information/expert-determination> (τελευταία πρόσβαση 14-07-2022).

Dorcus Quek and Seah Chi-Ling, “*Finding the Appropriate Mode of Dispute Resolution: Introducing Neutral Evaluation in the Subordinate Courts*” *Law Gazette* 21 <https://cil.nus.edu.sg/wp-content/uploads/2017/10/Dorcus-What-Conciliation-can-learn-from-early-netural-evaluation.pdf>. (τελευταία πρόσβαση 14-07-2022).

InfoCuria Απόφαση του Δικαστηρίου (τέταρτο τμήμα) της 26ης Ιουνίου 2019 Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας Παράβαση κράτους μέλους – Άρθρο 258 ΣΛΕΕ – Άρθρο 49 ΣΛΕΕ – Οδηγία 2006/123/EK – Άρθρο 15, παράγραφοι 2 και 3 – Οδηγία 2005/36/EK – Άρθρα 13, 14, 50 και παράρτημα VII – Ελευθερία εγκατάστασης – Αναγνώριση επαγγελματικών προσόντων – Εθνικοί κανόνες που αφορούν τους παρόχους κατάρτισης διαμεσολαβητών-Με αριθμό C-729/2017 -με αριθμό C-729/2017 απόφασή ΔΕΕ <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=el&num=C-729/17> .

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Ref. Ares (2019) 4256081-04/07/2019* επιστολή.

InfoCuria -Υπόθεση C-75/16 *Livio Menini και Maria Antonia Rampanelli κατά Banco Popolare Societa Cooperativa* <https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-75/16&language=EL> (2022).

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις
πάνω στη θεσμική διαμεσολάβηση»

Mediate.com, *The Sgubini case* <https://www.mediate.com/articles/sgubiniA2.cfm>. (τελευταία πρόσβαση 14-07-2022).

New Zealand Dispute Resolution Centre, *Expert Determination Model Clause*, διαθέσιμο στο <https://www.nzdrc.co.nz/expert-determination/expert-determination-model-clause/> (τελευταία πρόσβαση 14-07-2022) p. 1211, 1215-1216 2006, U of Colorado Law Legal Studies Research Paper No. 08-31, Available at SSRN: [https://ssrn.com/abstract=1303691\(14-07-2022\)](https://ssrn.com/abstract=1303691(14-07-2022)).

Sgubini, A., Prieditis, M & Marighetto, A. *Arbitration, Mediation and Conciliation: Differences and similarities from an International and Italian business perspective*, <https://www.mediate.com/arbitration-mediation-and-conciliation-differences-and-similarities-from-an-international-and-italian-business-perspective/> 2004 (τελευταία πρόσβαση 09-09-2022).

United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, *What is Good Governance?*, <https://www.unescap.org/sites/default/files/good-governance.pdf> (τελευταία πρόσβαση 09-09-2022).

Wiget, L., *Compulsory Mediation as a Prerequisite Before Commencement of Court Proceedings - Useful Requirement to Save Resources or Waste of Time and Money?*, 2012 UNSW Law Research Paper No. 47,) [Compulsory Mediation as a Prerequisite Before Commencement of Court Proceedings - Useful Requirement to Save Resources or Waste of Time and Money? by Lukas Wiget :: SSRN](#) (τελευταία πρόσβαση 09-09-2022).

WorldBank Organization, *Worldwide Governance Indicators*, διαθέσιμο <https://info.worldbank.org/governance/wgi/> & <https://info.worldbank.org/governance/wgi/Home/Documents> (τελευταία πρόσβαση 09-09-2022).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

«Άρθρο 1 Σκοπός»

Στο άρθρο 1 προσδιορίζεται ο σκοπός¹⁶³ του παρόντος νόμου, ο οποίος συνίσταται στη ρύθμιση της διαδικασίας διαμεσολάβησης και την περαιτέρω ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας 2008/52/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 2008 για θέματα διαμεσολάβησης σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις επί διαφορών με εθνικό ή διασυνοριακό χαρακτήρα. Επίσης, επισημαίνεται ότι οι σχετικές ρυθμίσεις δεν τυγχάνουν εφαρμογής στη δικαστική διαμεσολάβηση, όπως αυτή ρυθμίζεται στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

Άρθρο 2 Ορισμοί

Στο παρόν άρθρο¹⁶⁴ παρατίθενται οι ορισμοί εννοιών που απαντώνται συχνά στο κείμενο του νόμου, που είναι χρήσιμοι και επιβοηθητικοί ως προς την κατανόησή του από πλευράς του εφαρμοστή του δικαίου. Συγκεκριμένα, παρατίθενται οι ορισμοί των εννοιών της ιδιωτικής διαφοράς, της διαμεσολάβησης, του διαμεσολαβητή, του νομικού παραστάτη, της υποχρεωτικής αρχικής συνεδρίας διαμεσολάβησης, της διασυνοριακής διαφοράς και της ρήτρας διαμεσολάβησης. Ειδικότερα, ως ιδιωτική διαφορά νοείται εκείνη που ανακύπτει επί αμφισβήτησης της ύπαρξης, της έκτασης, του περιεχομένου ή των υποκειμένων ιδιωτικού δικαιώματος, δηλαδή, του δικαιώματος που αναγνωρίζεται από το ιδιωτικό δίκαιο. Συνακόλουθα, οι διατάξεις του νόμου δεν τυγχάνουν εφαρμογής σε διοικητικές, φορολογικές και τελωνειακές διαφορές και επί αξιώσεων που εγείρονται συνεπεία πράξεων ή παραλείψεων κατά την ενάσκηση δημόσιας εξουσίας. Προς ενοποίηση των κανόνων που διέπουν τη διαμεσολαβητική διαδικασία στα κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το έργο του διαμεσολαβητή μπορεί να ανατεθεί σε τρίτο πρόσωπο, το οποίο έχει λάβει νόμιμη διαπίστευση από τους αρμόδιους φορείς κατά το εθνικό δίκαιο ή έχει ακολουθήσει τις

¹⁶³ Άρθρο 1 του ν. 4640/2019 Αιτιολογική έκθεση.

¹⁶⁴ Άρθρο 2 του ν. 4640/2019 Αιτιολογική έκθεση.

προβλεπόμενες στο δίκαιο κράτους – μέλους διαδικασίες για την απόκτηση της ιδιότητας του διαμεσολαβητή. Σημειώνεται ότι δεν απαιτείται ο διαμεσολαβητής να φέρει την ιδιότητα του Δικηγόρου. Ως νομικός παραστάτης νοείται ο πληρεξούσιος δικηγόρος καθενός μέρους που συμμετέχει στη διαδικασία της διαμεσολάβησης παρέχοντας νομικές συμβουλές, ενώ ως υποχρεωτική αρχική συνεδρία προσδιορίζεται εκείνη, στην οποία τα μέρη προσέρχονται υποχρεωτικά προκειμένου να ενημερωθούν από τον διαμεσολαβητή για τη διαδικασία της διαμεσολάβησης σε σχέση με τη διαφορά που έχει ανακύψει μεταξύ τους και τη δυνατότητα επίλυσής της διαμέσου του εναλλακτικού αυτού θεσμού. Τέλος, ορίζεται ως ρήτρα διαμεσολάβησης η εγγράφως συναπτόμενη μεταξύ των μερών συμφωνία περί προσφυγής στη διαμεσολάβηση, αναφερόμενη σε συγκεκριμένη έννομη σχέση, από την οποία ενδεχομένως θα προκύψουν μελλοντικά διαφορές.

Άρθρο 3 Υπαγόμενες διαφορές – Υποχρέωση ενημέρωσης από τον πληρεξούσιο δικηγόρο

Στην παράγραφο 1 του άρθρου¹⁶⁵ προσδιορίζονται οι διαφορές που μπορούν να υπαχθούν στη διαδικασία της διαμεσολάβησης. Ειδικότερα προβλέπεται ότι αυτές πρέπει να είναι αστικές ή εμπορικές, εθνικού ή διασυνοριακού χαρακτήρα, υφιστάμενες ή μέλλουσες, υπό την πρόσθετη προϋπόθεση ότι τα εμπλεκόμενα μέρη έχουν την εξουσία διάθεσης του αντικειμένου τους κατά τα ισχύοντα από απόψεως ουσιαστικού δικαίου. Σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις η υπαγωγή στη διαδικασία της διαμεσολάβησης 6 παρουσιάζεται ως δυνατότητα για τα μέρη και επαφίεται στη βούλησή τους να προσφύγουν σε αυτήν. Στην παράγραφο 2 ανάγεται σε υποχρέωση του πληρεξούσιου δικηγόρου να ενημερώνει τον εντολέα του εγγράφως, αφενός για τη δυνατότητα διαμεσολαβητικής επίλυσης της διαφοράς ή μέρους αυτής, επ' αφορμή της οποίας έχει απευθυνθεί στο δικηγόρο, αφετέρου για την υποχρέωση προσφυγής στην υποχρεωτική αρχική συνεδρία που προβλέπεται στο άρθρο 6 του νόμου. Το σχετικό ενημερωτικό έγγραφο συμπληρώνεται και υπογράφεται τόσο από τον πληρεξούσιο δικηγόρο, όσο και από τον εντολέα του και κατατίθεται μαζί με το δικόγραφο της αγωγής που τυχόν θα ασκηθεί επί ποινή απαραδέκτου της συζήτησής

¹⁶⁵ Άρθρο 3 του ν. 4640/2019.

της. Μέσω της παρούσας ρύθμισης προωθείται η εξοικείωση των πολιτών με τη διαδικασία της διαμεσολάβησης και η υποχρεωτική ενημέρωσή τους σχετικά με αυτήν και τα οφέλη της, ως εναλλακτική οδό επίλυσης των διαφορών και όχι ως υποκατάστατο της προσφυγής στη δικαιοσύνη. Σκοπός είναι να άγεται μία διαφορά στην δικαιοσύνη μετά από επίγνωση των μερών ότι αυτή δεν δύναται να επιλυθεί μέσω ενός τρίτου προσώπου, του διαμεσολαβητή, που δεν κρίνει τα μέρη και τη διαφορά, αλλά συμβάλλει στην επικοινωνία των μερών για την εύρεση του κοινού τόπου που θα οδηγήσει στην αποκατάσταση της μεταξύ τους σχέσης. Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 3 του ν. 4640/2019 (Α' 190) αντικαθίσταται με το άρθρο 65 του ν.4647.2019 ως εξής: «Το ενημερωτικό έγγραφο συμπληρώνεται και υπογράφεται από τον εντολέα και τον πληρεξούσιο δικηγόρο του και κατατίθεται με το εισαγωγικό δικόγραφο της αγωγής που τυχόν ασκηθεί ή με τις προτάσεις το αργότερο μέχρι τη συζήτησή της, επί ποινή απαραδέκτου της συζήτησης της αγωγής. Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται και για τις αγωγές που έχουν κατατεθεί από 30.11.2019 έως 16/12/2019.¹⁶⁶

Άρθρο 4 Προσφυγή στη διαμεσολάβηση

Με την πρώτη παράγραφο ¹⁶⁷της παρούσας διάταξης ορίζεται ότι η προσφυγή στη διαδικασία της διαμεσολάβησης επιτρέπεται στις περιπτώσεις που τα μέρη συμφωνούν προς τούτο είτε αφότου ανέκυψε η μεταξύ τους διαφορά (περ. α) είτε εφόσον είχαν περιλάβει ρήτρα διαμεσολάβησης σε μεταξύ τους έγγραφη συμφωνία πριν ανακύψει η διαφορά (περ. ε). Περαιτέρω, επιτρέπεται στις περιπτώσεις που τα μέρη κληθούν να επιλύσουν διαμεσολαβητικά τη διαφορά τους με προτροπή του Δικαστηρίου, ενώπιον του οποίου εκκρεμεί η εκδίκασή της και συμφωνούν προς τούτο (περ. β), στις περιπτώσεις που η προσφυγή στη διαμεσολάβηση διαταχθεί από δικαστική αρχή άλλου κράτους – μέλους και η σχετική υπαγωγή της διαφοράς δεν προσβάλλει τα χρηστά ήθη και την ελληνική δημόσια τάξη (περ. γ) και τέλος, στις περιπτώσεις που η προσφυγή στη διαδικασία είναι επιβεβλημένη εκ του νόμου (περ. δ). Στη δεύτερη παράγραφο περιγράφεται η διαδικασία που ακολουθείται στις

¹⁶⁶ Άρθρο 65 - Νόμος 4647/2019 - Τροποποίηση του άρθρου 3 του ν. 4640/2019 (Α' 190).

¹⁶⁷ Άρθρο 4 του ν. 4640/2019.

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις
πάνω στη θεσμική διαμεσολάβηση»

περιπτώσεις που η εκδίκαση της διαφοράς εκκρεμεί ενώπιον δικαστηρίου, το οποίο σε κάθε στάση της δίκης δύναται να συστήσει στα διάδικα μέρη να προσφύγουν στη διαδικασία διαμεσολάβησης προς επίλυση της διαφοράς τους. Ειδικότερα, προβλέπεται ότι, εφόσον τα μέρη οδηγηθούν σε σχετική συμφωνία που υποβάλλεται σε έγγραφο τύπο και περιλαμβάνεται στα πρακτικά συνεδρίασης του επιληφθέντος Δικαστηρίου, η συζήτηση της υπόθεσης αναβάλλεται σε δικάσιμο που απέχει τουλάχιστον τρεις (3) μήνες και όχι πάνω από έξι (6) μήνες, διάστημα που κρίνεται αναγκαίο και επαρκές για την ολοκλήρωση της διαδικασίας διαμεσολάβησης, αλλά και την αποφυγή ενδεχόμενης απόπειρας στρεψοδικίας. Επισημαίνεται ότι στην περίπτωση που τα διάδικα μέρη παρίστανται ενώπιον του δικαστηρίου δια πληρεξουσίου δικηγόρου, η πληρεξουσιότητα θεωρείται ότι καλύπτει και την επίτευξη συμφωνίας περί υπαγωγής της διαφοράς στη διαμεσολάβηση. Στην τρίτη παράγραφο προβλέπεται η δυνατότητα λήψης ασφαλιστικών μέτρων, υπό τις προϋποθέσεις που τάσσονται στις οικείες διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Επίσης προβλέπεται η δυνατότητα στο δικαστή των ασφαλιστικών μέτρων να ορίσει με την απόφασή του ως προθεσμία για την άσκηση της αγωγής για την κύρια υπόθεση, εφόσον αυτή δεν έχει ακόμα ασκηθεί, χρονικό διάστημα τουλάχιστον τριών (3) μηνών κατά παρέκκλιση των προβλεπόμενων στην παράγραφο α' του άρθρου 693 ΚΠολΔ. Η χρονική αυτή απόκλιση κρίνεται σκόπιμη προκειμένου να δοθεί επαρκής χρόνος στη διαδικασία της διαμεσολάβησης και να μην ματαιωθεί η πιθανότητα επίλυσης της διαφοράς μέσω αυτής. Περαιτέρω, η προσφυγή στη διαμεσολάβηση μπορεί να υποδειχθεί από τον Εισαγγελέα Πρωτοδικών στο πλαίσιο άσκησης των αρμοδιοτήτων του, κατά το άρθρο 25 του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών. Τέλος, διευκρινίζεται, ότι η συμφωνία των μερών για προσφυγή στη διαδικασία της διαμεσολάβησης διέπεται από τις ουσιαστικού δικαίου διατάξεις για τις συμβάσεις και πρέπει να περιγράφει το αντικείμενο αυτής.

Άρθρο 5 Διαδικασία διαμεσολάβησης και αμοιβή νομικού παραστάτη

Με την παρούσα διάταξη ρυθμίζεται¹⁶⁸ η διαδικασία της εκούσιας διαμεσολάβησης. Ειδικότερα, προβλέπεται η υποχρεωτική συμμετοχή του νομικού παραστάτη στη διαδικασία της διαμεσολάβησης, πλην των περιπτώσεων των καταναλωτικών διαφορών και των μικροδιαφορών όπου τα μέρη μπορεί να προσέρχονται και να συμμετέχουν αυτοπροσώπως, καθώς και η δυνατότητα συμμετοχής τρίτων – σε σχέση με τη διαφορά – προσώπων, εφόσον η συμβολή τους κριθεί επιβοηθητική προς την κατεύθυνση επίλυσης της διαφοράς. Η υποχρεωτική παράσταση των νομικών παραστατών στη διαδικασία της διαμεσολάβησης προκρίνεται για την ασφάλεια των συναλλαγών, δεδομένου ότι ο διαμεσολαβητής δεν έχει υποχρεωτικά νομική κατάρτιση και η τυχόν συμφωνία στην οποία θα καταλήξουν τα μέρη θα έχει έννομες συνέπειες γι' αυτά. Ειδικότερα, η έγγραφη συμφωνία των μερών θα δύναται να είναι εκτελεστή σύμφωνα με το άρθρο 8 του παρόντος, η άσκηση αγωγής για την ίδια διαφορά θα είναι απαράδεκτη και η τυχόν εκκρεμής δίκης θα καταργείται. Επίσης, για τη συμμετοχή του νομικού παραστάτη στη διαδικασία της διαμεσολάβησης ορίζονται τα ποσά έκδοσης γραμματίου προκαταβολής εισφορών σύμφωνα με τον Κώδικα Δικηγόρων ανάλογα με την καθ' ύλην αρμοδιότητα της διαφοράς, καθώς και η δυνατότητα με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης για την αναπροσαρμογή τους. Ακόμα προβλέπεται η δυνατότητα ελεύθερης συμφωνίας για κάθε πρόσθετη αμοιβή του νομικού παραστάτη του κάθε μέρους. Προς διαφύλαξη των αρχών της ιδιωτικής αυτονομίας και αυτοπροσδιορισμού των εμπλεκόμενων μερών ορίστηκε ότι τα μέρη μπορούν να συμφωνήσουν ότι θα επιχειρήσουν την επίλυση της διαφοράς τους με τη συμβολή περισσότερων του ενός διαμεσολαβητών. Ο διαμεσολαβητής σε συμφωνία με τα μέρη αναλαμβάνει να καθορίσει τις διαδικαστικές λεπτομέρειες της διαδικασίας της διαμεσολάβησης. Επί αδυναμίας παράστασης όλων των εμπλεκόμενων στη διαδικασία μερών στον ίδιο τόπο συγχρόνως, προβλέπεται η δυνατότητα υπερκέρρασης του εμποδίου μέσω της διαδικασίας της 8 τηλεδιάσκεψης. Οι συμμετέχοντες συμφωνούν εγγράφως για το απόρρητο της διαδικασίας της διαμεσολάβησης, εκτός αν συμφωνήσουν διαφορετικά. Επίσης, έχουν την ευχέρεια να συμφωνήσουν αν η σχετική συμφωνία για το απόρρητο καταλαμβάνει και το περιεχόμενο της συμφωνίας, εκτός αν η γνωστοποίησή του είναι απαραίτητη για την

¹⁶⁸ Άρθρο 5 του ν. 4640/2019.

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις
πάνω στη θεσμική διαμεσολάβηση»

εκτέλεση αυτής, σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 8 ή αυτό επιβάλλεται για λόγους δημόσιας τάξης. Σε κάθε περίπτωση, ο διαμεσολαβητής οφείλει να διασφαλίσει τον εμπιστευτικό χαρακτήρα της διαδικασίας - στην οποία δεν τηρούνται πρακτικά - και να μην γνωστοποιήσει τις πληροφορίες που αντλεί από έκαστο των μερών χωρίς τη ρητή και καθ' εκάστη περίπτωση συναίνεση του άλλου μέρους. Προς διασφάλιση της αρχής της εμπιστευτικότητας και του απορρήτου της διαμεσολάβησης αποκλείσθηκε η ενώπιον δικαστικής ή διαιτητικής αρχής μαρτυρική κατάθεση ή χορήγηση άλλων αποδεικτικών στοιχείων από μέρους των διαμεσολαβητών, των μερών, των νομικών παραστατών και πάντων των συμμετεχόντων, αναφορικά με τις πληροφορίες που τους γνωστοποιήθηκαν ή υπέπεσαν στην αντίληψη τους, τις συζητήσεις, δηλώσεις, προτάσεις των μερών και απόψεις του διαμεσολαβητή κατά τη σχετική διαδικασία ή επ' αφορμής αυτής, εκτός αν επιβάλλεται για λόγους δημόσιας τάξης, ιδίως δε για την προστασία της ανηλικότητας ή της σωματικής ακεραιότητας και ψυχικής υγείας φυσικού προσώπου. Επίσης, ορίζεται ότι ο διαμεσολαβητής κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του υπέχει αστική ευθύνη μόνο για δόλο.

Άρθρο 6 Υποχρεωτική Αρχική Συνεδρία Διαμεσολάβησης - Υπαγόμενες Διαφορές

Στην παράγραφο 1 του άρθρου προσδιορίζονται ¹⁶⁹οι διαφορές ιδιωτικού δικαίου που υπάγονται στην υποχρεωτική αρχική συνεδρία (ΥΑΣ). Ως τέτοια νοείται η συνεδρία στην οποία τα μέρη δέχονται ενημέρωση, κατευθύνσεις, οδηγίες και διασαφήσεις επί της διαδικασίας της διαμεσολάβησης και των ωφελειών της από πλευράς του διαμεσολαβητή σε σχέση με τη συγκεκριμένη υπόθεση. Η υποχρεωτικότητα της συνεδρίας έγκειται στο γεγονός ότι η συζήτηση της τυχόν ασκηθησομένης¹⁷⁰ αγωγής κηρύσσεται απαράδεκτη, αν δεν κατατεθεί πρακτικό υποχρεωτικής αρχικής συνεδρίας διαμεσολάβησης μαζί με τις προτάσεις της συζήτησης της υπόθεσης. Περαιτέρω, αναφορικά με την επί ποινή απαραδέκτου της συζήτησης της αγωγής της υπόθεσης, δέον όπως επισημανθούν τα ακόλουθα:¹⁷¹ στην αιτιολογική σκέψη 13 της Οδηγίας 2008/52/EK, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της

¹⁶⁹ Άρθρο 6 του ν. 4640/2019.

¹⁷⁰ Άρθρο 6 του ν. 4640/2019 Αιτιολογική έκθεση.

¹⁷¹ Άρθρο 13 της Οδηγίας 2008/52/EK Αιτιολογική έκθεση.

Ευρώπης, διευκρινίσθηκε ότι ο προαιρετικός χαρακτήρας της διαμεσολάβησης δεν συνίσταται στην ελευθερία των μερών να προσφύγουν στη σχετική διαδικασία, αλλά στο γεγονός ότι «τα μέρη έχουν την ευθύνη της διαδικασίας και μπορούν να την οργανώσουν κατά την επιθυμία τους και να την ολοκληρώσουν οποιαδήποτε στιγμή». Η προσφυγή στη διαδικασία της διαμεσολάβησης επί ποινή απαραδέκτου της συζήτησης των ενδίκων βοηθημάτων που ασκούνται, στις διαφορές του παρόντος άρθρου, συνιστά 999 συμπληρωματικό, πλην όμως προσωρινό και βραχύχρονο, στάδιο πριν την προσφυγή στην τακτική δικαιοσύνη. Άλλωστε, κατά την πάγια νομολογία του ΔΕΕ, τα θεμελιώδη δικαιώματα δεν αποτελούν απόλυτα προνόμια, αλλά υπόκεινται σε περιορισμούς, υπό την προϋπόθεση ότι ανταποκρίνονται πράγματι στους σκοπούς γενικού συμφέροντος που επιδιώκονται με το επίμαχο μέτρο και δεν αποτελούν, ενόψει του επιδιωκόμενου σκοπού, υπέρμετρη και επαχθή επέμβαση που προσβάλλει την ουσία των διασφαλιζομένων δικαιωμάτων (απόφαση της 18ης Μαρτίου 2010, Alassini ¹⁷²κ.λπ., C 317/08 έως C 320/08, EU :C:2010:146, σκέψη 62 και 63 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Εν προκειμένω, η συμμετοχή των μερών σε μία υποχρεωτική αρχική συνεδρία ως προϋπόθεσης για το παραδεκτό της συζήτησης της διαφοράς συνιστά σύννομο και ανάλογο προς το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα περιορισμό, ο οποίος είναι συμβατός με την αρχή της αποτελεσματικής ένδικης προστασίας και δεν τελεί σε αντίθεση με τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, καθώς η διαδικασία δεν καταλήγει σε δεσμευτική για τα εμπλεκόμενα μέρη απόφαση, δεν καθυστερεί ουσιωδώς την άσκηση αγωγής, οι προθεσμίες παραγραφής ή αποσβεστικής προθεσμίας, καθώς και σχετικές δικονομικές προθεσμίες αναστέλλονται ενόσω διαρκεί η διαδικασία διαμεσολάβησης, δεν προκαλούνται ή προκαλούνται ελάχιστα έξοδα στα μέρη και δεν αποκλείεται η λήψη ασφαλιστικών μέτρων (ΔΕΚ υπόθεση C-317- 320/2008, απόφαση της 18ης.03.2010, σκέψεις 54-57 και 61-63, ΔΕΕ υπόθεση C 75/16, με αντικείμενο αίτηση προ-δικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, την οποία υπέβαλε το Πρωτοδικείο της Βερόνας, Ιταλία, με απόφαση της 28ης.01.2016). Σε κάθε περίπτωση, η υπαγωγή στη διαμεσολάβηση αναφέρεται στη συμμετοχή των μερών σε μία υποχρεωτική αρχική συνεδρία και όχι στην επίτευξη συμφωνίας, καθώς

¹⁷² Αιτιολογική έκθεση 4640/2019.

τα μέρη διατηρούν τη δυνατότητα να αποχωρήσουν από τη διαδικασία της διαμεσολάβησης ανά πάσα στιγμή και να προσφύγουν στην τακτική δικαιοσύνη, ασκώντας τη σχετική αγωγή και προσκομίζοντας, επί ποινή απαραδέκτου της συζήτησής της, το πρακτικό της υποχρεωτικής αρχικής συνεδρίας. Οι διαφορές που υπάγονται στην υποχρεωτική αρχική συνεδρία, εφόσον τα μέρη έχουν εξουσία διαθέσεως του αντικειμένου της διαφοράς, είναι: α) οι οικογενειακές διαφορές, πλην των γαμικών διαφορών που αφορούν στο διαζύγιο, στην ακύρωση του γάμου, στην αναγνώριση της ύπαρξης ή της ανυπαρξίας γάμου και των διαφορών από τις σχέσεις γονέων και τέκνων (προσβολή πατρότητας, μητρότητας κ.λπ.) (παράγραφος 1 περιπτώσεις α', β' και γ' και παράγραφος 2 του άρθρου 592 ΚΠολΔ), β) όλες οι διαφορές που εμπίπτουν στην καθ' ύλην αρμοδιότητα του Μονομελούς και Πολυμελούς Πρωτοδικείου και εκδικάζονται κατά την Τακτική Διαδικασία του ΚΠολΔ και γ) οι διαφορές για τις οποίες σε έγγραφη συμφωνία των μερών προβλέπεται και είναι σε ισχύ ρήτρα διαμεσολάβησης. Στην παράγραφο 3 αναφέρονται οι διαφορές που εξαιρούνται ρητά από την υποχρεωτική αρχική συνεδρία (ΥΑΣ) και είναι οι διαφορές με το Δημόσιο ή Ο.Τ.Α. ή Ν.Π.Δ.Δ.. Διευκρινίζεται ότι σε περίπτωση που τα μέρη αποφασίσουν την επίλυση της διαφοράς τους μέσω της δικαστικής μεσολάβησης, δεν απαλλάσσονται από την υποχρέωση συμμετοχής τους στην υποχρεωτική αρχική συνεδρία.

Άρθρο 7 Διαδικασία της Υποχρεωτικής Αρχικής Συνεδρίας Διαμεσολάβησης και αμοιβή νομικού παραστάτη

Με τη διάταξη αυτή ρυθμίζεται η διαδικασία¹⁷³ της υποχρεωτικής αρχικής συνεδρίας και προσδιορίζονται τα στάδια της διαδικασίας, οι προβλεπόμενες γνωστοποιήσεις και προθεσμίες των επιμέρους διαδικαστικών πράξεων, ο τρόπος παράστασης των συμμετεχόντων μερών και άλλες λεπτομέρειες. Ειδικότερα, ορίζεται ο τρόπος επιλογής του διαμεσολαβητή τόσο αν υπάρχει συμφωνία των μερών ως προς το πρόσωπό του όσο και επί μη συμφωνίας των μερών. Ειδικά στη δεύτερη περίπτωση ορίζεται ότι επιλέγεται αυτός από την Κ.Ε.Δ. με αμερόληπτο τρόπο, κατά σειρά προτεραιότητας με βάση τον αύξοντα αριθμό Ειδικού Μητρώου Διαμεσολαβητών

¹⁷³ Άρθρο 7 του ν. 4640/2019.

του άρθρου 29 του νόμου, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας που ισχύουν για την κατά τόπον αρμοδιότητα. Επίσης προσδιορίζεται η διαδικασία αποστολής του αιτήματος του μέρους που επισπεύδει προς τον διαμεσολαβητή, η γνωστοποίηση του διαμεσολαβητή προς τα μέρη για την πραγματοποίηση της υποχρεωτικής αρχικής συνεδρίας και η σύνταξη πρακτικού αυτής. Προβλέπεται ρητά στην περίπτωση άσκησης αγωγής η κατάθεση του πρακτικού με τις προτάσεις επί ποινή απαραδέκτου της συζήτησης της υπόθεσης. Περαιτέρω, ορίζεται ο τρόπος παράστασης των μερών και η υποχρεωτική συμμετοχή του νομικού παραστάτη στην υποχρεωτική αρχική συνεδρία, καθόσον η παρουσία του βοηθάει το έργο του διαμεσολαβητή με την παροχή των απαιτούμενων εξηγήσεων αναφορικά με τα νομικά θέματα της διαφοράς, δεδομένου ότι ο διαμεσολαβητής δεν είναι απαραίτητα νομικός, ενώ η διαδικασία της διαμεσολάβησης και της υποχρεωτικής αρχικής συνεδρίας έχει έννομες συνέπειες για τα μέρη. Εξάλλου, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 3 του νόμου, αποτελεί υποχρέωση του πληρεξούσιου δικηγόρου να ενημερώνει τον εντολέα του εγγράφως για την υποχρέωση προσφυγής στην υποχρεωτική αρχική συνεδρία και τη διαδικασία αυτής. Τέλος, αν αχθεί η υπόθεση στο δικαστήριο, προβλέπεται η δυνατότητα να επιβληθεί στο μέρος που δεν προσήλθε στην υποχρεωτική αρχική συνεδρία διαμεσολάβησης, παρότι είχε κληθεί προς τούτο χρηματική ποινή η οποία δεν μπορεί να είναι κατώτερη από εκατό (100) ευρώ και μεγαλύτερη από πεντακόσια (500) ευρώ, συνεκτιμώμενης της εν γένει συμπεριφοράς του και των λόγων μη προσέλευσης, καθώς και ότι προσβολή της απόφασης με ένδικα μέσα, ως προς τη χρηματική ποινή, δεν επιτρέπεται αν δεν περιλαμβάνει και την ουσία της υπόθεσης. Με το άρθρο 27 του ν.4912/2022 ΦΕΚ τ'Α 2022 τροποποιείται¹⁷⁴η παρ 7 του ν.4640/2019 αναφορικά με τη διαδικασία καταλογισμού και είσπραξης της χρηματικής ποινής λόγω μη προσέλευσης στην υποχρεωτική αρχική συνεδρία διαμεσολάβησης και συγκεκριμένα προστίθενται εδάφια τέταρτο και πέμπτο και η παρ. 6 διαμορφώνεται ως εξής: «6. Το δικαστήριο που επιλαμβάνεται της διαφοράς δύναται να επιβάλει στο μέρος που δεν προσήλθε στην υποχρεωτική αρχική συνεδρία διαμεσολάβησης, παρότι έχει κληθεί προς τούτο, σύμφωνα με τις διατάξεις του

¹⁷⁴ Ν. 4912/2022.

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις
πάνω στη θεσμική διαμεσολάβηση»

παρόντος άρθρου, χρηματική ποινή η οποία δεν μπορεί να είναι κατώτερη από εκατό (100) ευρώ και μεγαλύτερη από πεντακόσια (500) ευρώ, συνεκτιμώμενης της εν γένει συμπεριφοράς του και των λόγων μη προσέλευσης. Οι χρηματικές ποινές του προηγούμενου εδαφίου περιέρχονται στο ΤΑ.Χ.ΔΙ.Κ., στο οποίο κοινοποιείται με επιμέλεια του γραμματέα του Δικαστηρίου αντίγραφο της απόφασης και δύνανται να αναπροσαρμόζονται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης. Προσβολή της απόφασης με ένδικα μέσα, ως προς τη χρηματική ποινή, δεν επιτρέπεται αν δεν περιλαμβάνει και την ουσία της υπόθεσης. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης και Οικονομικών καθορίζεται η διαδικασία καταλογισμού και είσπραξης της χρηματικής ποινής και ρυθμίζεται κάθε σχετικό ζήτημα για την εφαρμογή της παρούσας. Η ως άνω διαδικασία αφορά και ήδη επιβληθείσες ποινές.»

Άρθρο 8 Εκτελεστότητα των συμφωνιών που προκύπτουν από τη διαμεσολάβηση

Οι συμφωνίες¹⁷⁵ που προκύπτουν από τη διαδικασία της διαμεσολάβησης προσφέρονται για εκούσια εκτέλεση προς διασφάλιση φιλικής και βιώσιμης σχέσης των μερών. Ωστόσο, αναγκαίο κρίθηκε να προβλεφθεί η εκτελεστότητα των συμφωνιών που επιτυγχάνονται με διαμεσολάβηση, προκειμένου αφενός να ενθαρρύνεται η προσφυγή στη σχετική διαδικασία, αφετέρου να καθορίζεται με ασφάλεια το νομικό πλαίσιο υλοποίησης της συμφωνίας, προκειμένου να αποφευχθεί η δημιουργία περαιτέρω αντιδικιών. Με το σχετικό άρθρο καθορίζεται το περιεχόμενο του πρακτικού που συντάσσεται από τον διαμεσολαβητή και ορίζεται ότι από τον χρόνο κατάθεσής του στη γραμματεία του καθ' ύλην και κατά τόπον αρμόδιου δικαστηρίου για την εκδίκαση της υπόθεσης, για την οποία έλαβε χώρα η διαμεσολάβηση ή στις περιπτώσεις της παραγράφου 2 του άρθρου 4 του νόμου στη γραμματεία του δικαστηρίου που εκκρεμεί η εκδίκαση της υπόθεσης, συνιστά εκτελεστό τίτλο κατ' άρθρο 904 ΚΠολΔ, εφόσον περιέχει συμφωνία που μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο αναγκαστικής εκτέλεσης. Επίσης, ορίζεται ότι το απόγραφο εκδίδεται ατελώς από το δικαστή ή τον πρόεδρο του κατά τα ανωτέρω αρμόδιου δικαστηρίου. Περαιτέρω, αναφέρεται ρητά στην περίπτωση που μέρος της συμφωνίας των μερών αφορά δικαιοπραξίες, για την εγκυρότητα των οποίων απαιτείται

¹⁷⁵ Άρθρο 8 του ν. 4640/2019.

συμβολαιογραφικός τύπος και μεταγραφή, να υποβάλλονται αυτές στον νόμιμο αυτόν τύπο και τις απαιτούμενες διατυπώσεις δημοσιότητας. Τέλος ορίζεται ότι το πρακτικό της διαμεσολάβησης μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως τίτλος προς εγγραφή ή εξάλειψη υποθήκης σύμφωνα με το εδάφιο γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 293 ΚΠολΔ.

Άρθρο 9 Αποτελέσματα της διαμεσολάβησης στην παραγραφή, την αποσβεστική προθεσμία και τις δικονομικές προθεσμίες

Η συστηματική ρύθμιση του θεσμού της διαμεσολάβησης και η ασφάλεια δικαίου επιβάλλει¹⁷⁶ τη ρύθμιση των θεμάτων που αναφέρονται στην παραγραφή των αξιώσεων και την τήρηση της αποσβεστικής προθεσμίας άσκησης δικαιωμάτων, που υπάγονται στη διαδικασία της διαμεσολάβησης. Με το ως άνω άρθρο ορίζεται ότι η παραγραφή και η αποσβεστική προθεσμία άσκησης δικαιωμάτων, καθώς και οι δικονομικές προθεσμίες, αναστέλλονται από την έγγραφη γνωστοποίηση του διαμεσολαβητή προς τα μέρη για τη διεξαγωγή της υποχρεωτικής αρχικής συνεδρίας ή στην περίπτωση της εκούσιας προσφυγής στη διαδικασία της διαμεσολάβησης του άρθρου 5, από τη συμφωνία υπαγωγής σε αυτήν, καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας της διαμεσολάβησης, ενώ αυτές συνεχίζονται την επομένη της σύνταξης του πρακτικού μη επίτευξης συμφωνίας ή της επίδοσης δήλωσης αποχώρησης από τη διαδικασία της διαμεσολάβησης του ενός μέρους προς το άλλο και προς τον διαμεσολαβητή ή της με οποιονδήποτε τρόπο ολοκλήρωσης ή κατάργησης της διαδικασίας της διαμεσολάβησης, με την επιφύλαξη των άρθρων 261, 262 και 263 ΑΚ. 12

Άρθρο 10 Κεντρική Επιτροπή Διαμεσολάβησης

Στο άρθρο 10 προβλέπεται¹⁷⁷ η συγκρότηση της Κεντρικής Επιτροπής Διαμεσολάβησης (Κ.Ε.Δ.) με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης. Η Επιτροπή αυτή αποτελείται από δεκατρία (13) μέλη και έχει ληφθεί μέριμνα, ώστε να εκπροσωπούνται ισόποσα οι καθ' ύλην αρμόδιοι δικαστικοί λειτουργοί για την εκδίκαση των υποθέσεων που υπάγονται σε διαμεσολάβηση, καθώς και οι δικηγόροι

¹⁷⁶ Άρθρο 9 του ν. 4640/2019.

¹⁷⁷ Άρθρο 10 του ν. 4640/2019.

και οι καθηγητές των Α.Ε.Ι., που έχουν πρακτική και θεωρητική συνεισφορά στο αντικείμενο της διαμεσολάβησης. Έτσι, τόσο οι εν ενεργεία ή επί τιμή δικαστικοί λειτουργοί, όσο και οι εκπρόσωποι της ολομέλειας των δικηγορικών συλλόγων και οι καθηγητές των Α.Ε.Ι. που απαρτίζουν την Κ.Ε.Δ. ορίζονται σε δύο (2). Πιο αυξημένη κρίθηκε η συμμετοχή των εκπροσώπων του Υπουργείου Δικαιοσύνης και των ίδιων των διαμεσολαβητών, καθώς σε περισσότερα άρθρα του παρόντος νόμου προβλέπεται ότι το Υπουργείο θα παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς την εφαρμογή του θεσμού, προκειμένου να προβεί σε βελτίωση του θεσμού με νομοθετικές παρεμβάσεις όπου απαιτείται, λαμβάνοντας υπόψη τις εκθέσεις των διαμεσολαβητών και της Κ.Ε.Δ.. Για τον λόγο αυτό, τόσο οι εκπρόσωποι του Υπουργείου όσο και των διαμεσολαβητών που απαρτίζουν την Κ.Ε.Δ. ορίζονται σε τρεις (3). Σε ό,τι αφορά, ειδικότερα, στους εκπροσώπους της ολομέλειας των δικηγορικών συλλόγων της χώρας, τους καθηγητές Α.Ε.Ι. και τους δικαστικούς λειτουργούς, ορίζεται ότι απαιτείται η προηγούμενη εμπειρία ή εξειδίκευση στη διαμεσολάβηση και προτιμώνται οι κάτοχοι διαπίστευσης στη διαμεσολάβηση. Για τους διαμεσολαβητές που συμμετέχουν στην Κ.Ε.Δ. απαιτείται τουλάχιστον τετραετής επαγγελματική εμπειρία στο γνωστικό τους αντικείμενο και πρόσθετη εμπειρία στη διαμεσολάβηση, η οποία αποδεικνύεται προσηκόντως. Προβλέπεται, ακόμη, ότι ως Πρόεδρος της Κ.Ε.Δ. ορίζεται ο αρχαιότερος από τους δικαστικούς λειτουργούς. Τέλος, θεσπίζεται κώλυμα των μελών της Κ.Ε.Δ., το οποίο ισχύει και για τα τρίτα πρόσωπα που διορίζονται ως μέλη της Επιτροπής Εξετάσεων, σχετικά με την οποιαδήποτε ισχύουσα σχέση συνεργασίας τους με φορείς κατάρτισης.

Άρθρο 11 Αρμοδιότητες Κεντρικής Επιτροπής Διαμεσολάβησης

Στο παρόν ¹⁷⁸άρθρο απαριθμούνται οι αρμοδιότητες της Κ.Ε.Δ., οι οποίες είναι ελεγκτικές και πειθαρχικές. Επισημαίνεται ότι η Κ.Ε.Δ. συνιστά το αρμόδιο όργανο για τον έλεγχο εφαρμογής του θεσμού της διαμεσολάβησης. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, η Κ.Ε.Δ. συστήνει, εκ των μελών της, τέσσερις (4) υποεπιτροπές με ρητή εξουσιοδότηση για την οριστική διευθέτηση των ζητημάτων που

¹⁷⁸ Άρθρο 11 του ν. 4640/2019.

αναλαμβάνει η κάθε μία, εξαιρουμένων των ζητημάτων αρμοδιότητας της Ολομέλειας. Πρόκειται για την Επιτροπή Μητρώου Διαμεσολαβητών, την Επιτροπή Δεοντολογίας και Πειθαρχικού Ελέγχου, την Επιτροπή Ελέγχου Φορέων Κατάρτισης και την Επιτροπή Εξετάσεων.

Άρθρα 12-16 τυπικά και ουσιαστικά προσόντα διαμεσολαβητών

Τα άρθρα αυτά περιλαμβάνουν τα τυπικά ¹⁷⁹και ουσιαστικά προσόντα που πρέπει να διαθέτει ο διαμεσολαβητής, ώστε να είναι σε θέση να εγγυηθεί την αμερόληπτη διεξαγωγή της διαδικασίας διαμεσολάβησης από πρόσωπο με υψηλή εκπαίδευση, κατάρτιση, εξειδίκευση, πρακτική εμπειρία και δεξιότητες και με γνώμονα τον σεβασμό των αρχών της ουδετερότητας και της ανεξαρτησίας έναντι των μερών, της ιδιωτικής αυτονομίας των μερών και της εμπιστευτικότητας της διαδικασίας διαμεσολάβησης. Επισημαίνεται ότι αποκλείονται της άσκησης του επαγγέλματος του διαμεσολαβητή όσοι υπηρετούν ως δημόσιοι, δημοτικοί και δικαστικοί υπάλληλοι ή υπάλληλοι νομικών προσώπων και ιδρυμάτων δημοσίου δικαίου, καθώς και οι εν ενεργεία δικαστικοί ή δημόσιοι λειτουργοί, ενώ εξαιρούνται της απαγόρευσης αυτής όσοι δημόσιοι λειτουργοί παράλληλα ασκούν νομίμως ελεύθερο επάγγελμα. Οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι υπάλληλοι Ν. Π. Δ. Δ. δύνανται να δραστηριοποιούνται ως διαπιστευμένοι διαμεσολαβητές αποκλειστικά και μόνο στο πλαίσιο και για τις ανάγκες της υπηρεσίας τους.

Άρθρο 17 Πειθαρχικό Δίκαιο

Το άρθρο αυτό αφορά το σύνολο της πειθαρχικής διαδικασίας¹⁸⁰ και του πειθαρχικού δικαίου που διέπει τους διαπιστευμένους διαμεσολαβητές. Εξάλλου, η ιδιότητα του διαμεσολαβητή δύναται να αντιστοιχεί σε αυτοτελές επάγγελμα, σύμφωνα με το άρθρο 19 του παρόντος νόμου. Στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος άρθρου περιλαμβάνονται οι γενικές αρχές του πειθαρχικού δικαίου των διαμεσολαβητών, τα πειθαρχικά τους παραπτώματα και ο χρόνος παραγραφής τους, οι πειθαρχικές ποινές και οι συνέπειες της ανάκλησης της διαπίστευσης, καθώς και τα αρμόδια πειθαρχικά

¹⁷⁹ Άρθρο 12,13,14,15,16 του Ν. 4640/2019.

¹⁸⁰ Άρθρο 17 του Ν. 4640/2019.

όργανα για την εξέταση αναφορών κατά διαμεσολαβητών και την επιβολή των αντίστοιχων ποινών σε βάρος τους.

Άρθρο 18 Αμοιβή διαμεσολαβητή

Στη διάταξη αυτή ρυθμίζεται το ζήτημα της αμοιβής¹⁸¹ του διαμεσολαβητή και προβλέπεται η δυνατότητα να προσδιορισθεί αυτή ελεύθερα με έγγραφη συμφωνία των μερών. Σε περίπτωση μη ύπαρξης συμφωνίας για την υποχρεωτική αρχική συνεδρία η αμοιβή του διαμεσολαβητή ορίζεται στο ποσό των πενήντα (50,00) ευρώ, ενώ για κάθε συνεδρία που έπεται της αρχικής μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας, η αμοιβή του διαμεσολαβητή προσδιορίζεται σε ωριαία βάση και ορίζεται στο ποσό των ογδόντα (80,00) ευρώ. Η αμοιβή του διαμεσολαβητή για την υποχρεωτική αρχική συνεδρία, καθώς και για την εκούσια διαδικασία διαμεσολάβησης βαρύνει τα μέρη κατ' ισομοιρία. Στην περίπτωση της υποχρεωτικής αρχικής συνεδρίας η αμοιβή προκαταβάλλεται από το επισπεύδον μέρος και σε περίπτωση που ακολουθήσει δίκη επί της διαφοράς, το μέρος που δεν κατέβαλε τη συμμετοχή του στην αμοιβή του διαμεσολαβητή για την υποχρεωτική αρχική συνεδρία ή δεν προσήλθε σ' αυτήν παρότι κλήθηκε νομότυπα, καταδικάζεται σε ολόκληρο το ποσό αυτής σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 176 επ. ΚΠολΔ και η αμοιβή σε αυτήν την περίπτωση λογίζεται ως δικαστικό έξοδο ανεξάρτητα από την έκβαση της δίκης. Επιπλέον, ορίζεται ότι τα ανωτέρω ποσά για την αμοιβή του διαμεσολαβητή δύνανται να αναπροσαρμόζονται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης.

Άρθρα 19 - 20

Σύμφωνα με τα άρθρα αυτά, το επάγγελμα¹⁸² του διαμεσολαβητή μπορεί να ασκηθεί είτε αυτοτελώς, είτε παράλληλα με άλλη επιτηρητή, κατά τις κείμενες διατάξεις και τον παρόντα νόμο, κύρια επαγγελματική δραστηριότητα. Προβλέπεται, επίσης, ότι οι διαμεσολαβητές μπορούν να οργανώνονται και να παρέχουν τις υπηρεσίες τους υπό τη μορφή ενώσεων προσώπων διαπιστευμένων διαμεσολαβητών.

¹⁸¹ Άρθρο 18 του Ν. 4640/2019.

¹⁸² Άρθρο 19, 20 του Ν. 4640/2019.

Άρθρο 21

Το παρόν άρθρο προβλέπει την υποχρεωτική υποβολή τετραμηνιαίας έκθεσης¹⁸³ από το διαμεσολαβητή προς την Κ.Ε.Δ. για τα πεπραγμένα του, καθώς και τον τρόπο υποβολής της έκθεσης αυτής και τα κατ' ελάχιστο απαιτούμενα στοιχεία που θα πρέπει να περιλαμβάνονται σε αυτή. Τα στατιστικά αυτά στοιχεία θα αξιοποιούνται στο πλαίσιο της έκθεσης για την εφαρμογή του θεσμού, την οποία υποβάλλει ετησίως η Κ.Ε.Δ. προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης.

Άρθρα 22 Φορείς κατάρτισης

Στο άρθρο αυτό διευρύνεται η δυνατότητα σύστασης φορέων¹⁸⁴ κατάρτισης από φυσικό ή νομικό πρόσωπο με κύριο αντικείμενο την εκπαίδευση στη διαμεσολάβηση και στους εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης των διαφορών, σε συμμόρφωση με την υπ' αριθμό C-729/2017 απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σκοπός είναι η εκπαίδευση των διαμεσολαβητών, που πραγματοποιείται από τους φορείς κατάρτισης να εξασφαλίζει ότι η διαδικασία διαμεσολάβησης διεξάγεται με κατάλληλο, αποτελεσματικό και αμερόληπτο τρόπο έναντι των μερών. Φορέας κατάρτισης διαμεσολαβητών μπορεί να είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, δικαίωμα σύστασης του οποίου έχουν δικηγορικοί σύλλογοι είτε κατά μόνας, είτε από κοινού, είτε και σε σύμπραξη με άλλους επιστημονικούς, εκπαιδευτικούς ή επαγγελματικούς φορείς ή επιμελητήρια της ημεδαπής αλλά και της αλλοδαπής. Δυνατότητα σύστασης φορέων κατάρτισης διαμεσολαβητών έχουν και τα Κέντρα δια Βίου Μάθησης (Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.) των ΑΕΙ, τα οποία υποχρεούνται να τηρούν τις προϋποθέσεις που ορίζονται στον παρόντα νόμο, αναφορικά με τα προσόντα των εκπαιδευτών, την εκπαίδευση με αντικείμενο τη διαμεσολάβηση, καθώς και τον ελάχιστο αριθμό εκπαιδευτών και εκπαιδευομένων. 15 Ορίζεται ο ελάχιστος αριθμός εκπαιδευτών για κάθε φορέα κατάρτισης σε τρεις (3), με βασική προϋπόθεση την τετραετή εμπειρία στη διαμεσολάβηση και διαζευκτικά τα λοιπά προσόντα, όπως μεταπτυχιακό, διδακτορικό τίτλο, εκατόν εξήντα (160) ώρες μετεκπαίδευσης

¹⁸³ Άρθρο 21 του Ν. 4640/2019.

¹⁸⁴ Άρθρο 22 του Ν. 4640/2019.

επιπλέον της βασικής εκπαίδευσης στη διαμεσολάβηση ή εκατόν εξήντα (160) ώρες αποδεδειγμένης εμπειρίας ως εκπαιδευτών διαμεσολαβητών. Επίσης, προβλέπεται η δυνατότητα ανάθεσης στους συνταξιούχους ή επί τιμή δικαστικούς λειτουργούς καθηκόντων εκπαίδευσης διαμεσολαβητών μόνο στα Κέντρα δια Βίου Μάθησης (Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.) των Α.Ε.Ι., εφόσον είναι διαπιστευμένοι διαμεσολαβητές και έχουν εμπειρία στη δικαστική μεσολάβηση. Τέλος ορίζεται ο μέγιστος αριθμός υποψήφιων διαμεσολαβητών για κάθε εκπαιδευτικό κύκλο σε είκοσι ένα (21) με τουλάχιστον δύο (2) εκπαιδευτές.

Άρθρο 23-25 Αδειοδότηση Φορέων κατάρτισης

Κύριος και πρωταρχικός στόχος των σχετικών διατάξεων είναι η διασφάλιση της ποιότητας της λειτουργίας των Φορέων Κατάρτισης διαμεσολαβητών και ως εκ τούτου ρυθμίζονται λεπτομερώς οι προϋποθέσεις, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά¹⁸⁵ και η εν γένει διαδικασία αδειοδότηση των φορέων αυτών, ενώ προβλέπεται η δυνατότητα τροποποίησης των όρων και των προϋποθέσεων αδειοδότησης και λειτουργίας τους με απόφαση του υπουργού Δικαιοσύνης. Στα άρθρα 24 και 25 απαριθμούνται τα δικαιολογητικά¹⁸⁶ που υποχρεούνται να προσκομίσουν οι ενδιαφερόμενοι φορείς κατάρτισης, προκειμένου να λάβουν άδεια λειτουργίας, εφόσον είναι φυσικά ή νομικά πρόσωπα αντίστοιχα. Τα δικαιολογητικά αυτά υποβάλλονται επιπλέον των γενικών δικαιολογητικών που απαριθμούνται στο άρθρο 23 του παρόντος. Ειδικότερα, απαιτούνται συμπληρωματικά δικαιολογητικά τόσο για τα φυσικά όσο και για τα νομικά πρόσωπα και τους νόμιμους εκπροσώπους τους, που κρίθηκαν αναγκαία λόγω των εγγυήσεων αξιοπιστίας και καλής λειτουργίας που πρέπει να παρέχουν.

Άρθρο 26 Υποψήφιοι διαμεσολαβητές

Στο παρόν άρθρο ορίζονται τα ελάχιστα προσόντα¹⁸⁷ που πρέπει να κατέχουν οι υποψήφιοι διαμεσολαβητές προκειμένου να υποβάλουν αίτηση για συμμετοχή τους σε πρόγραμμα βασικής εκπαίδευσης διαμεσολαβητών. Ειδικότερα, οι υποψήφιοι

¹⁸⁵ Άρθρο 23 του Ν. 4640/2019.

¹⁸⁶ Άρθρο 24, 25 του Ν. 4640/2019.

¹⁸⁷ Άρθρο 26 του Ν. 4640/2019.

διαμεσολαβητές πρέπει να είναι κάτοχοι πτυχίου Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή αντίστοιχου τίτλου σπουδών σχολής της αλλοδαπής, νόμιμα αναγνωρισμένου στην ημεδαπή, καθώς και να προσκομίσουν απόσπασμα ποινικού μητρώου.

Άρθρο 27 Πρόγραμμα σπουδών

Στο άρθρο αυτό καθορίζεται το περιεχόμενο του βασικού προγράμματος σπουδών¹⁸⁸ που πρέπει να παρακολουθήσουν οι υποψήφιοι διαμεσολαβητές προκειμένου να συμμετέχουν στις εξετάσεις για τη διαπίστευσή τους. Παράλληλα παρέχεται η διακριτική ευχέρεια στους δικαστικούς λειτουργούς, τους δικηγόρους και τους συμβολαιογράφους να εξαιρούνται από την παρακολούθηση των νομικών μαθημάτων του προγράμματος σπουδών όσον αφορά τις Θεμελιώδεις έννοιες Ιδιωτικού Δικαίου, το Γενικό Εμπορικό Δίκαιο, τις Εταιρείες και τα Αξιόγραφα. Η ανωτέρω εξαίρεση προβλέπεται με δεδομένο ότι τα συγκεκριμένα μαθήματα αποτελούν βασικά μαθήματα κορμού του προγράμματος σπουδών κατά τις προπτυχιακές σπουδές στις Νομικές Σχολές της χώρας. Η εξαίρεση από την παρακολούθηση των μαθημάτων αυτών δεν συνεπάγεται απαλλαγή από την εξέτασή τους για τη διαπίστευση διαμεσολαβητών. Επιπρόσθετα, προβλέπεται η υποχρεωτική μετεκπαίδευσή τους ελάχιστης διάρκειας είκοσι (20) ωρών ανά τριετία που παρέχεται αποκλειστικά από αδειοδοτημένους φορείς ή από αναγνωρισμένους φορείς της αλλοδαπής.

Άρθρο 28 Διαπίστευση διαμεσολαβητών

Στο άρθρο αυτό περιγράφεται αναλυτικά η διαπίστευση¹⁸⁹ των διαμεσολαβητών και η διαδικασία των εξετάσεων. Οι εξετάσεις διεξάγονται από την Επιτροπή Εξετάσεων, όπως αυτή έχει οριστεί από την Κεντρική Επιτροπή Διαμεσολάβησης, η οποία είναι αρμόδια να καθορίσει τον τόπο, χρόνο και τρόπο διεξαγωγής των εξετάσεων. Οι εξετάσεις είναι γραπτές και προφορικές και συμπεριλαμβάνουν οπωσδήποτε αξιολόγηση σε προσομοιώσεις. Οι προφορικές εξετάσεις προϋποθέτουν την επιτυχή ολοκλήρωση των γραπτών. Επιπροσθέτως, προϋπόθεση για την επιτυχία στις εξετάσεις είναι η λήψη μέσου όρου βαθμολογίας τουλάχιστον εβδομήντα τοις εκατό

¹⁸⁸ Άρθρο 27 του Ν. 4640/2019.

¹⁸⁹ Άρθρο 28 του Ν. 4640/2019.

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις
πάνω στη θεσμική διαμεσολάβηση»

(70%) υπό την προϋπόθεση ότι θα λάβουν βαθμολογία τουλάχιστον πενήντα τοις εκατό (50%) και στις γραπτές και στις προφορικές. Οι υποψήφιοι διαμεσολαβητές που απέτυχαν σε τρεις (3) εξεταστικές περιόδους πρέπει να προσκομίσουν νέο πιστοποιητικό εκπαίδευσης από Φορέα κατάρτισης, καθώς θεωρείται ότι η τριπλή αποτυχία στις εξετάσεις είναι ενδεικτική της ελλιπούς κατανόησης του εν γένει μηχανισμού της διαμεσολάβησης.

Άρθρο 29 Ενημέρωση κοινού – Μητρώα Διαμεσολαβητών

Στο άρθρο αυτό ρυθμίζονται τα θέματα της ενημέρωσης¹⁹⁰ του κοινού σχετικά με το θεσμό της διαμεσολάβησης, καθώς και τον τρόπο πρόσβασης στις υπηρεσίες των διαμεσολαβητών. Επιπρόσθετα, ρυθμίζεται η κατάρτιση και η τήρηση των Μητρώων Διαμεσολαβητών - Γενικού και Ειδικού Μητρώου - και προβλέπεται η δυνατότητα εγγραφής σε αυτά διαμεσολαβητών που έχουν διαπιστευθεί σε άλλο κράτος-μέλος

Άρθρο 30 Εκούσια παραίτηση – Αναστολή άσκησης καθηκόντων διαμεσολάβησης

Στο παρόν άρθρο ρυθμίζεται η δυνατότητα παραίτησης¹⁹¹ του διαμεσολαβητή και η διαγραφή του από τα Μητρώα Διαμεσολαβητών. Προβλέπονται ακόμη οι όροι και οι προϋποθέσεις για την επανεγγραφή του στα Μητρώα εντός πενταετίας από την παραίτησή του, καθώς και η δυνατότητα αναστολής των καθηκόντων του.

Άρθρο 31 Καταργούμενες και Μεταβατικές διατάξεις Στο άρθρο αυτό προβλέπονται οι αναγκαίες μεταβατικές διατάξεις για την ομαλή εφαρμογή του νόμου.

Άρθρο 32

Με το παρόν άρθρο εισάγεται, τμηματικά και διαδοχικά, η εφαρμογή¹⁹² του θεσμού της διαμεσολάβησης, με διττό σκοπό. Κατά πρώτον, σκοπός του νομοθέτη είναι η σταδιακή εξοικείωση με τον θεσμό της διαμεσολάβησης τόσο των νομικών παραστατών και των διαμεσολαβητών όσο και των μερών και κατά δεύτερον, η διάταξη αυτή αποσκοπεί στην έγκαιρη διάγνωση και αντιμετώπιση των όποιων

¹⁹⁰ Άρθρο 29 του Ν. 4640/2019.

¹⁹¹ Άρθρο 30 του Ν. 4640/2019.

¹⁹² Άρθρο 32 του Ν. 4640/2019.

ΠΜΣ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΔΗΜΟΣΙΟ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
«Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη Δημόσια Διοίκηση, σκέψεις
πάνω στη θεσμική διαμεσολάβηση»

πρωτοεμφανιζόμενων δυσλειτουργιών προκύψουν από την εφαρμογή της υποχρεωτικής αρχικής συνεδρίας των άρθρων 6 και 7 του νόμου. Επίσης, προβλέπεται η αξιολόγηση από το Υπουργείο Δικαιοσύνης του θεσμού της διαμεσολάβησης και της πρακτικής εφαρμογής της υποχρεωτικής αρχικής συνεδρίας, μετά την πάροδο διετίας, σύμφωνα με τα στοιχεία που θα προκύψουν από την προβλεπόμενη στην παράγραφο 5 του άρθρου 11 του παρόντος Ετήσια Έκθεση¹⁹³ της Κ.Ε.Δ., σε συνδυασμό με τα στατιστικά στοιχεία που θα συγκεντρώνονται ανά τετράμηνο από τις Εκθέσεις Πεπραγμένων των διαμεσολαβητών του άρθρου 21 του νόμου.»¹⁹⁴.

¹⁹³ Έκθεση ΚΕΔ 2021.

¹⁹⁴ Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 4640/2019.